

T

Sanat ve Edebiyat dergisi

TOHUM

Ocak-Şubat 89 Sayı 13

Kapak Resmi:

Rebuar

Sorumlu:

Veli Genç

Yönetim Yeri:

*Olof af acrelsväg 7-413
17164 Solna-Schweden*

Yazışma Adresi:

*A. Özgen UTKU
Postfach 10 11 92
5000 Köln 1*

Abone Koşulları:

*6 sayı: 20 DM
12 sayı: 40 DM*

Konto Nr.:

*Stadtsparkasse-Köln
Konto Nr.: 34513523
BLZ: 37050198*

Fiyatı:

*Almanya: 4 DM
Fransa: 15 FF
İsviçre: 4 CHF
İsveç: 15 SEK
Hollanda: 5 HFL
Avusturya: 30 ÖS
Belçika: 85 BFR
Türkiye: 1200 TL*

Yazı Kurulu:

*Ataol Behramoğlu
Muzaffer Oruçoğlu
Nihat Behram
A. Özgen Utku*

Dizgi-Basım:

*MONDIAL
Satz-Druck-und
Vertrieb GmbH
Tel.: 0203-44 72 99*

SUNU

Yeni bir **TOHUM** sayısıyla yine birlikteyiz.

Aylık olarak yayın hayatına başlayan dergimiz, ne yazık ki, çıkışındaki gibi düzenli yayın yaşamına bir türlü giremedi. Bu durumun birçok nedeni vardır kuşkusuz. Bizi çepeçevre saran olumsuz çeper, düzenli bir yaşam sürdürmemizi önemli ölçüde engelliyor.

TOHUM'un toplumsal dönüşümdeki rolü hâlâ kavranamadı birtürlü. Arkamızda emperyalist tekellerin ve para babalarının olmadığı bilinmesine karşın, satılan dergilerin parası zamanında ne yazık ki iletilmiyor. Dergimizin daha da yaygınlaşması için, ilk başta gösterilen çaba ne yazık ki şimdi yeterince gösterilemiyor. Durum bu vaziyette olunca da, dergimiz kendi kendisini finanse etmesinde yeterli olamıyor. Açık konuşmak gerekirse, tüm bu olumsuzluklar, **TOHUM**'un düzenli çıkışını engelliyor. Birde, dergimizin Türkiye'de çıkması çabaları da eklenince, bir hayli zaman kaybına neden oldu.

Bu durumumuzu anlayışla karşılayacağınızı umuyoruz.

Bu sayımızın ağırlıklı teması, 1988 yılında yürüttüğümüz **"Y. Güney'e Özgürlük"** kampanyası sonuçlarına ayrıldı. Başarılı ve kitlesel bir karakter alan kampanyamızın belgelerini siz okuyucularımıza sunuyoruz.

M. Çetin arkadaşın açmış olduğu tartışma yazısının son bölümünü yayınlıyoruz. Bu tartışmanın amaca hizmet edebilmesi için, okuyucularımızdan ilgi bekliyoruz. Konuyla ilgili Karahan arkadaşın yazısını sunuyoruz ve tartışmaya katılmanızı istiyoruz.

N. Behram'ın iki kitabına matbaada el konulmasını şiddetle kınıyoruz. Kitabından biri olan **"İşkencede Ölümün Güncesi"** değerlendirmesini **M. Oruçoğlu**'ndan ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz.

Ayrıca **A. Behramoğlu**'nun **"Devrim Süreçlerinde Rus Edebiyatı"** adlı yazısıyla **M. Çetin** ve **G. Mort**'un yazısı ve şiirleri ilgiyle okunacaklar arasında. Bu sayımızda söyleşi konuğumuz **Abuzer Karakoç**. Hastalığının ilerlemesine rağmen pasaport alamayanlar arasında. **Ruhi Su** ve diğer pasaporta ısınmamışların akibetinden sonra, **"uçan kuş"** misali **"siz pasaport vermezseniz ben de uçar giderim"** diyerek adeta ölüme meydan okuyor **Karakoç**. **Karakoç** ile dayanışma umarıyla...

Daha iyi, daha güzel, kaliteli bir **TOHUM** arzuluyor isek eğer, ona sahip çıkalım. Abone olalım, abone bulalım ve daha da yaygınlaştıralım. Satılanların parasını zamanında gerekli yere ulaştıralım. Maddi ve manevi desteği esirgemedi güçlü bir **TOHUM** serpiştirelim.

Yeni bir **TOHUM** sayısında buluşma umuduyla...□

Bu Sayıda

Arkadaşımı Gördüm Hücrede	K. Bozoklar	4
Yalın Özlü ve Güzel	M. Oruçoğlu	5
Devrim Süreçlerinde Rus Edebiyatı	A. Behramoğlu	8
Y. Güney'e Özgürlük Kampanyası Başarıyla Sonuçlandı	DSB-TOHUM	11
Y. Güney'e Özgürlük Konuşması	DSB-TOHUM	14
Y. Güney'e Özgürlük Gecesi Konuşmacıları	M. Ali Eren	20
	D. Ceylan	22
	O. Kutlar	24
	B. Pirhasan	26
	İ. Salman	27
	N. Behram	28
Y. Güney'e Özgürlük Gecesine Gönderilen Mesajlar		30
Gerçekleri Elinin Tersiyile Kovmak Beyhude, Umutsuz ve Ölçsüz Çabadır	A.Ö. Utku	37
Ağzımızdan Çıkanı Kulağımız Duymalıdır	M. Oruçoğlu	44
Kuzeyli Şiirin Sıcak Esintisine-Şiir Sıcaklığıyla Merhaba	M. Çetin	46
Küller İçine-Önsöz	G. Mort	47
Ateşli Ülke	G. Mort	48
Abuzer Karakoç İle Söyleşi	E. Oruçoğlu	53
İçerdekini Notlarından	M. Çetin	62
Birey-Toplum-Doğa Gerçekliğinde Sanat ve Sanatçının Yeri-II.	K. Yılmaz	69
N. Behram'ın Kitabına Matbaada El Konulmasına Avrupa Ülkelerinden Tepkiler	Tohum	75
Suçluları Sizlere Duyuruyorum	N. Behram	76
Devrimci Resim ve Rebuar	T. Demirer	77
Mektuplar-I	İ.H. Akçay	79
Okuyucu Mektupları	Okuyucudan	81

ARKADAŞIMI GÖRDÜM HÜCREDE

Kutsiye Bozoklar, 16 Mayıs 87

Arkadaşımı gördüm yan hücrede
Uzun saplı bir çiçek gibiydi sorguya götürülürken dün gece

Arkadaşımı gördüm yan hücrede
Arkadaşım öldü! Koparıp attılar ışıltılı çiçeğimi yere

Arkadaşımı gördüm yan hücrede
Arkadaşım öldü! Vakit tamam şimdi sıra bizde

Arkadaşımı gördüm. Arkadaşım sorgu odasında öldü dün gece
Hoşçakalın kardeşler sinanmak sırası bizde

Arkadaşımı gördüm yan hücrede
Arkadaşım öldü! Bizim tarafta yalnız kalınmaz hiç bir yerde

Arkadaşımı gördüm sorgumda bu gece
Zafere kadar! Zafere kadar! Zafere kadar diyordu bir Filistinliye

Arkadaşımı gördüm sorgumda bu gece
Tiocfaidh ar ca diye haykırdı Bobby'le Galce

Arkadaşım öldü! Arkadaşımı gördüm İbo'larla, Mahir'lerle, Deniz'lerle
Celladım şaşırdı usulca onlara gülümseyince
Bilmiyordu, ama mutlak öğrenecekti yarın onun için başlıyordu
en uzun gece.

YALIN ÖZLÜ VE GÜZEL

Muzaffer Oruçoğlu, 6.11.88

Davranışlarını billur damlaları gibi sıralıyorum, yani ışık zerreciklerinden dev bir piramit kuruyorum, ruhunu anlatıyorum yani. Bazı yazarlar vardır ki, insanın manevi alemine bir Evliya Çelebi iştiahiyle dalıverir. Alemin tüm motiflerini, renk ve ışık cümbüşünü, çirkin ve cazip yanlarını, dövüşkenliğini ve mülayimliğini, gücünü ve acizini, yalınlığını ve karmaşıklığını olanca gücüyle sergiler. “Ben bu ruhu usanmaz bir seyyah gibi gezdim, betimledim, tahlil ettim, onu estetik dehamın gizemli aynasında yeniden ürettim ve işte karşınızdaki insan budur” diyerek size taktim ettim” der. Bazı yazarlar da vardır ki, insanı anlatmak için Onun manevi dünyasına pek girmez. Anlatmak istediği insanın davranışlarında seyahata çıkar.

“Davranış insan ruhunun aynasıdır. Ben ki, kritik ya da berceste davranışlar avcısıyım. Davranışları inci daneleri gibi sıralıyorum, yani ışık zerreciklerinden dev bir abide dikeyorum, ruhun manzarasını betimliyorum” der. Ruh seyyahı, davranışlar seyyahı. Her ikisinin de amacı aynıdır: İnsan denilen kerametın sırlarını aşikar etmek, onu çırılçıplak ışığa çıkarmak.

Nihat Behram Kaypakkaya’yı anlatırken ikinci yöntemi tercih ediyor. Yani onun davranışlarında, yaşam ve mücadele tarzında seyahata çıkıyor. Anlatımı kıvrak, ışıltılı, cazip ve büyümlü değildir. Bilgece bir derinlikten yoksundur. Mizahın, hicvin ve tasvir sanatının ulu silahlarından yoksundur. Bu Ozan’ın bu düz yazısında şiirin coşkun ikileminden ya da yedi renkli kuşağından pek az izlere rastlarız. Bu nedendir? Ozan’ın beceriksizliğinden dolayı mıdır yoksa bilinçlice seçilmiş bir tercih midir, bilemiyorum.

Konu nedir? Bir yanda anlatılmak istenen bir kahraman var, bir sınıf ve halk kahramanı. Bu ne Ş. Briand’ın anlattığı, o sınıf tepişmeleri ve entrikaları hercümercinden doğan Napolyondur ne de Stefan Zweig’in, yeryüzünün tüm burjuva siyaset cambazlıklarını ruhunda toplayan Fouch’u. Bu, doğrudan, açık, yalın ve pervasız; yani sürekli günışığı gören ve şafağı ilk seyreden bir doruk kayası gibi emin ve pekin olan bir direniş ustasıdır. Onun bizzat kendi kutsal serüveni şunu der gibidir: **Üşrölmüş bir hançer gibiyim ben; ışıltılı, narin tasvirime ne gerek var. Üşrölüşümü söyle. Meramımın tasvirine ne gerek var; Şavkım meramımı anlatıyor, şavkıdığımı söyle.** Evet, bir yanda anlatılmak istenen bir kahraman var, bir sınıf ve halk kahramanı. Diğer yanda ise O’nun ayağını bastığı destansı toprak: dağ ve zindan. Munzur ve Nurhaklar. Munzur ırmağı ve Fırat. Doğrudanlık, mağrurluk ve yalınlık bunlara mahsus değil midir.

Sonra üşürülmüş bir hancerin pas renkli demir kınından ne farkı vardır zindanın.

Tüm bunları düşünürken, acaba yazarı yalın olmaya bu yalın gerçek mi zorladı diyorum. Köy kahvesinde oturan yorgun ve duygulu bir ırgat gibi konuşuyor. Zorlanmadan, cümlelerini nakışsız kelimelerle örerek, özünü, sözüne vererek. Destana sonundan başlıyor sonra ani bir bismillahla başa dönüyor. Sürdürüyorum okumayı. Irgat, zamanın behrinde ölen bir oğlunu anlatıyor. "Tırpan kullanırken yorulmak bilmiyordu." "İşçilerle kolkola barikatlardan geçiyordu." "Daha çok yoksul köylülerle ilişki kuruyordu." "Yapılmasını tasarladığı şeyi ilkin kendisi uyguluyordu." "Hiç sezdirmeden sorunların siyasal özüne giriyordu." "Yordu.... yordu.... yordu...." Sayfaları yarı-uykulu, enseme kaşıyarak ve esneyerek **yordu** treniyle geçiyorum. Bu uyutucu yalın akış farkında olmadan beni güzel ciddiyetin bağrına götürüyor. Artık uyumak mümkün değildir. Karşımda büyük Munzur ve Nurhaklar duruyor. Ensesine kurşun yemiş, kan-revan içinde yatan bir muhtar duruyor. Sadece su başlarını tutan devlere karşı değil, aynı zamanda "doğa güzellikleri ve insani ilişkilere karşı katılaşmaya yüz tutabilecek duygularla mücadele eden" lirik bir kahraman duruyor. Sahradan vahaya çıkar gibiyiz.

Ve hüznün, ve dağlarda apansız yankılanan silah sesleri. "Bir gülüşün, bir dostluğun, bir haberin, bir konuğun, bir mektubun hesabını soran" kuzgunlar. Tek kurşunla gözü çıkan bir çocuğun çığlığı. Korkudan dağlara sığınan, ayakları donan bir kadın. Sırtının sıcaklığını ve kanını toprağa sabırla emziren yoksul bir köylü... Yazar bizleri, Homeros gibi hiç kanatlı sözler söylemeden zirve sislerine, uçurumlara ve sonu belirsiz tehlikelere götürüyor. Cümleleri sindirerek, ihtiyatla okumaya başlıyoruz.

Kara ve sise bürünmüş, sahipsiz dağlarda yürüyen bir avuç silahsız insanın ayak izlerinde yürütüyor yazar bizleri. Sisler, şafağın ilk soluğunda hafiften ışımaya başlarken karlı bir zirvede yürüyüp, tüfeklerin ve uçurumun ablukasına sokuyor. Okuyucu olarak, anadan üryan ve silahsız, taraf tutmak, çatışmak zorunda kalıyoruz. Bu denli insancıl ve "tarafsız" olmamıza rağmen, olmayan makinalı tüfeklerin başına geçiyor. Kar çığları yaratan amansız takırtılarla olmayan mermi sandıklarını şerit şerit tüketiyoruz. Sonunda yazar duruma müdahale ediyor. Bizlerden değil, devlerden yana geçerek... Beş silahsız neferimizden üçünü sağ-salim uçurumdan atıyor; ikisini ise sıcacık kanlarını Vartinik karlarına emziriyor.

Ölülerden birisi sırtına bağlanarak zirveden deredeki köylere kadar sürüklenerek süreklene getiriliyor. Diğer "ölü" yani biyograifik destanın baş kahramanı ise ayağa kalkarak kaçıyor. Masalımsı bir durumdur bu ama gerçektir. Daha sonra silahlı devlerin arasında görüyoruz onu. Korkunç bir derede, karların ve buzlu suların içinde, yırtık lastikli donmuş ayaklarını sürükleye sürükleye.... Elleri kelepçeli, haşın, mağrur ve dimdik... Görkemli dağlar artık gerilerde kalmıştır.

Biyografinin bu bölümünden sonra yazar, tanık olarak sık sık belgeleri dikeyyor karşımıza. Bu belgeler biyografiye apayrı bir tad ve güç veriyor. İfadeler, yüzleştirme tutanakları, mektuplar ve bunlar arasında yer alan direnişin öyküsü. Biyografi bir başına öylece bırakarak biyografiyi anlatmaya girişen yazar, sonlarında aynı babayı bıraktığı yerden harekete geçirince kurgudaki güzelliği görüyoruz. Biyografinin son bölümünde gerilim doğruğuna vararak güçlü bir estetik hüzne

dönüşüyor.

Sen ne yaptın? Ben ki yarattım. Yani bir olguyu anlattım. Kılcal damarlarına nüfuz ederekten sırlarını, güzelliklerini ve çirkinliklerini, ateşini ve külünü, hamlesini ve hantallığını, kerametini ve rezaletini çıkardım açığa. Yarattığım bu şey, hakim, bilgin ve kahhardır. İbrettir, gayet açık ve nettir. Neşteri bilimin örsünde bilendi. Manevi alemimize dalacak, bizi karanlığımızdan parçalayacak. Şafak çok parlak başladı içimizin kapısını bu şafağa açacak.

“Sen ne yaptın” sorusuna her yazar aynı cevabı verebiliyor mu? Nihat Behram sözkonusu yapıtıyla, öz olarak aynı cevabı veriyor diyebiliriz. O bu eserle insan ruhundaki, statükoya saldırıyor. Saldırmakla kalmıyor, insan ruhundaki ileri değerleri, güzellikleri, yeni güzelliklerin yaratılmasında seferberliğe teşvik ediyor. Nihat Behram Yaşar Kemal kadar geveze (eleştirel-geveze) bir insandır. Eserini yer yer edebi gevezeliklerle güçlendirseydi çok daha iyi ederdi. Öte yandan, kahramanlarına, özellikle de baş kahramanına tek yönüyle, olumlu yönüyle yaklaşıyor. Eserin göze batan bir zaafı da budur. Bu sanırım, onun kahramanlarını çok yakından tanıyamamış olmasından, genellikle tanıklara ve belgelere dayanarak konuşmak zorunda kalmasından kaynaklanmaktadır. Ama bu zaaf, kitabın bizde bıraktığı güçlü, güzel ve ilginç etkinin yanında pek fazla varlık göstermiyor. Kitabın özellikle son işkence bölümü insanda zengin çağrışımlar yaratıyor.

Bu kitapta kim kime işkence yapıyor ve kaç tür işkenceyle karşı karşıyayız? Direniş, Nemrut’un maddi ve manevi işkencesi altındadır. Ama genellikle görülmeyen bir işkence daha var. Direnişin Nemrut’a uyguladığı manevi işkence. Bu kitapta bu ikinci işkenceyi ben bariz bir şekilde sezinledim. Direnen insanın, direniş-iyle Nemrut’a uyguladığı manevi işkence haylice ağırdır. Direnişçilerin öldürülmesinin nedenlerinden bir tanesi de bu manevi işkenceye son vermek değil midir? Kuşkusuz Kaypakkaya’nın öldürülüşünün en temel nedeni bu değildir. Muhtemel büyük tehlikenin bertaraf edilmesi sorunudur. Demek oluyor ki, kitapta sadece işkencede ölümün güncesi yer almıyor. Bu işin esas yanısıdır. Kitap aynı zamanda, direnişin işkence tanrısına uyguladığı manevi işkenceye de yer veriyor. Bana göre en ilginç yanı da budur. Yazar, işkence tanrısının işkencedeki güncesine biraz daha önem verseydi kitabın dokusundaki orjinal motif güçlenirdi.

Nihat Behram’ın bu kitapta, Kaypakkaya’nın ideolojik ve politik görüşlerine yer vermemesi önemli bir eksiklik midir? Bence değildir. Onun temel karakteristik özelliklerini isabetlice koymuştur. Bu kitabı okuyan, devrimci proletaryanın bir sıra neferiyle, önder bir kadrosuyla karşı karşıya olduğunu kolayca anlar. Nihat Behram, sadece yaşayıp sıkı çalışan bu büyük devrimcinin hayatını son derece özlü bir tarzda, yüzbinlere sunmuştur. Kim ne derse desin bu kitap, rengini kahramanların kanından alan ve her okuyuşta yeni bir şafağı müjdeleyen güzel bir uçurum çiçeğidir. Eğer yazar, kahramanının doğrudan övgüsüne az girseydi ya da hiç girmeseydi (ki o bu övgüleri hak etmiştir), övgüyü hep onun davranışlarıyla yaptırsaydı, kuşku yok ki, bizlere çok daha kırmızı, cazip ve katmerli bir uçurum çiçeği sunmuş olacaktı.

Gelecekte devrim ve halk, böylesine yalın, özlü ve güzel ürünler veren, devrimin ateşten çılgılığını ufukların ötesine taşıyan bu tip insanları, şahsında ya da me-zamında bir demet minnettarlık gülüyle onurlandıracaktır. □

DEVİRİM SÜREÇLERİNDE RUS EDEBİYATI

Ataol Behramoğlu

Rus edebiyatı ve toplumsal devrim ilişkileri konusunda ülkemizde oldukça az şey bilinmektedir. Oysa bu konu, ülkemizin geçmekte olduğu benzer süreçler bakımından, bizler için özel bir önem taşımaktadır.

Rus edebiyatının, 18. yüzyıl sonlarından başlayarak, demokrat, halkçı bir edebiyat olma niteliğiyle geliştiği söylenebilir. Fakat kuşkusuz, tek yönlü, tek çizgili, tek boyutlu bir olgu değildir bu.

Bugünkü sanat-kültür ortamımızdaki tartışmalara ilk ışığı, Puşkin’le Dekabrist hareketin şair ve yazarları arasındaki ilişki tutabilir. “Devrimci Edebiyat Nedir?” adlı bir yazımda bu konuya daha önce de değinmişim. Aleksandr Puşkin, döneminin (19. yüzyılın ilk yarısı) Rusyasında çarlığa karşı anayasacı bir hareket olan Dekabristler (Aralıkçılar) eylemi içinde doğrudan yer almadı. Buna karşın, şiirleri, yapıtları, Dekabrist hareketin militan şairleriyle (Rıleyev, vb.) karşılaştırılamayacak kadar büyük ölçüde Rus toplumunu etkilemiş, özgürlük, demokrasi ülkülerini yaymış, halkçı, devrimci, demokrat Rus edebiyatının çıkış kaynakları olmuşlardır.

Puşkin’in, Rus halk yaratıcılığı, Yunan-Latin kültürü, Rönesans kültürü ve şairin çağdışı olan ilerici Batı kültürlerinin biresimi olarak seçkinleşen yaratıcılığı, “ulusal kültür” konulu tartışmalara da açıklıklar getirebilecek nitelikler taşır. Yine onun üzerinde düşünürken, şiir-ulusal dil, sanat-siyasal ilişkisi, devrimcilik-yenilikçilik ilişkisi konularında aydınlatıcı sonuçlara varabilmekteyiz.

Puşkin, Lermontov, Gogol gibi 19. yüzyılın ilk yarısında ürün veren büyük Rus yazarlarının yapıtlarındaki devrimci özü açıklayarak, sistemleştirerek, gericiliğe, gerici yorumlara karşı savunarak devrimci-demokrat Rus edebiyat eleştiriciliğini kuran Belinski, o dönemlerde başlayan ve etkileri günümüzde de duyumsanan Batıcılık-Slavcılık tartışmalarındaki konumuyla da önemlidir. Belinski’nin devrimci-demokrat çizgisi Herzen ve Çernişevski’nin düşünce ve eylemlerine kaynaklık ederek, Plehanov’un kişiliğinde Rus marksistlerine uzanır. Belinski, edebiyat eleştiriciliğinde öz ve biçim konularını bütünlük ve karşılıklı ilişkileri, felsefel ve siyasal sorunlarla bağlantılarıyla ele alışıyla da yapıtları önemle incelenmesi gereken bir yazardır.

Yine 19. yüzyılın ilk yarısında, Gogol’ün yaratıcılığı ve trajik kişiliği üzerinde durmak gerekiyor. Belinski “Ölü Canlar”ı eleştirel gerçekliğin büyük bir yapıtı, Çarlık Rusyası’nın acımasız bir eleştirisi olarak alkışlamış, Gogol ise yapıtının insanları eğlendirmekten, güldürmekten başka bir amaç taşımadığını söylemiştir.

Nitekim bir süre sonra, bu kez “Çarlık Rusyası’nın olumlu yanlarını göstermek amacıyla” “Ölü Canlar”ın ikinci cildini yazmaya girişmiş, fakat bir ruhsal bunalım sırasında, yazdığı yeni bölümleri yakarak yok etmiş ve bunu intihara benzeyen bir ölümle yaşamdan ayrılışı izlemiştir. Gogol’ün yaratıcılık ve yaşam serüveni, sanatsal yaratıcılığın, kimi zaman yazarın düşüncesinden (ideolojisinden) ve bağımsız oluşum süreçleri, yönelişleri üzerinde düşünmemiz bakımından da çok ilginç bir örnektir...

Gogol’ün gizemci yönelişleri, ahlâksal arayışları ile yüzyılın ikinci yarısının büyük yazarları olan Dostoyevski’nin, Tolstoy’un arayışları arasında bağlantılar vardır. Genç Dostoyevski kurşuna dizilmek üzereyken bağışlanarak sürgüne gönderilen bir devrimci-demokrat olarak gittiği sürgün dönüşünde, en büyük yapıtlarından biri olan “Ölü Bir Evden Anılar”ı yazmış, fakat daha sonra Slavcı akıma yakınlık duyarak bu yönelişin belli başlı kuramcı ve yazarlarından biri olmuştur. Dostoyevski’nin yapıtlarının irdelenmesi, bu yazarın dünya edebiyatına getirdiği büyük yeniliklerin yanı sıra, sadece kuramcı olarak değil, yazar olarak da kimi kusurlarını, yanlışlarını da göstermektedir. Özellikle son yapıtlarından “Ecinniler”de, bir yazarın siyasal yanılğı ve saplantılarının, sanatsal yaratıcılığı da nasıl örselendiği görülebiliyor. Bir kuramı savunmak için bir sanat yapıtını didaktik bir araç kılma çabasının büyük bir yaratıcılığı bile nasıl zedelediğini görmek bakımından, Dostoyevski’nin kimi yapıtları, yapıtlarındaki kimi bölümler ilginç örneklerdir. Bunun yanı sıra, Dostoyevski’yi ve aynı dönemin (Leskov vb.) Slavcı yazarlarını iyi tanımak, sözgelimi, bir Soljenitsin olgusunu yerli yerine oturtabilmek bakımından da gereklidir. Batı’da pek çok çevrece, hiç değilse ilk başlarda, Dostoyevski ve Tolstoy düzeyinde bir yazar olarak gösterilmek istenen Soljenitsin, Slavcılığı ve gizemiciliği nedeniyle Dostoyevski çizgisinde, fakat Dostoyevski’nin yüzyıl önceki konumunu ülkesinin ve dünyanın çok başka koşullarında ve Dostoyevski’yle karşılaştırılamayacak kadar geride bir sanatçı yeteneğiyle (bu yüzden de aşırı bir didaktizmle) yinelemesiyle, böyle bir eşdeğerliği hak etmekten çok uzakta bir yazardır. Dostoyevski’yi ve döneminin Slavcı yazarlarını gözü kapalı bir hayranlık ya da yadsımacılığın ötesinde irdelemek, uzun süredir tartışmakta olduğumuz Ulusçuluk-Osmanlıcılık-Batıcılık vb. kavramlarının irdelenmesi bakımından da önem taşıyor.

Liberal bir Batıcı olan Turgenev’in, “Liberalliğinden” ötürü “Duman”da düştüğü çaresizlik; bir devrim ve eylem adamı olan Çernişevski’nin, sanat yapıtına bilimci bir yaklaşımı, salt olarak kuramı sokma çabasıyla “Ne Yapmalı?” adlı yapıtını düşmekten kurtaramadığı tikanıklık, üzerlerinde ayrı ayrı düşünülmesi gereken sanat, siyasa, sanat-siyasa ilişkisi sorunlarıdır...

Yaşamı, yapıtları, düşünce-yaratı-eylem alanında yorulmak bilmez arayışlarıyla Tolstoy, başlı başına bir okuldur. Lenin’in Tolstoy incelemeleri, edebiyat yapıtına bilimsel-sosyalist yaklaşımın seçkin örneğidir. Proletarya devrimi önderinin, “proletaryanın yazarı” olmayan bir büyük yazara böylesine derinlikli yaklaşımı, sanat yapıtına dar anlamda bir siyasal bağlanma düzeyinde bakan anlayışlar karşısında da önemli bir örnek oluşturmaktadır.

20. Yüzyıla doğru ve yüzyılımızın ilk yıllarında eleştirel gerçekçi akımda yeni biçim arayışları bakımından, Çehov, öncü bir yazardır. Onun yapıtlarında, özellikle “Bozkır”da, gerçekçiliğin yeni yöntemlerini gören ve “izlenimci” sözüyle

niteleyen ilk kişilerden biri, Tolstoy olmuştur. Her ikisi de Rus edebiyatında eleştirel gerçekçiliğin doruklarını oluşturan Tolstoy ve Çehov, üslupları bakımından olduğu kadar, kişilikleri bakımından da farklı konumdadırlar. Tolstoy bir düşünce dizgesi oluşturur, düşüncelerini yapıtları dışında da eyleme döker, yazarlığı dışında da eylemci bir kişilik gösterirken, Çehov yazarlığı dışında genellikle sessiz bir yaşamı yeğlemiştir.

Yüzyıl başlarında Gorki, hikâyeleri, romanları ve oyunları ile Rus proletaryasının sorunlarını gündeme getirdi. Gerisinde ve kendi döneminde, eleştirel gerçekçi, halkçı, demokrat, devrimci bir edebiyatın büyük birikimi vardı. Gorki'nin sanatı siyasa ilişkisi alanındaki arayışları, kaygıları, başarıları güçsüz yanları ve yaşadığı çatışkılar da, tek yönlü, yüzeysel değerlendirmelerden kaçınarak irdelenmesi gereken olgulardır. □

YILMAZ GÜNEY'E ÖZGÜRLÜK KAMPANYASI BAŞARIYLA SONUÇLANDI!

DSB-TOHUM, Kasım 88

Emekçilerin sürekli baskı, zulüm, işkence ve gadre uğradığı, faşizmin yaptırımlarıyla egemen sınıf çıkarlarını garanti altına almaya çalıştığı Türkiye'de emekçi halkın ileriye yönelik devrimci kavgasına sanatsal çalışmalarıyla (kalemiyle, filmiyle vs.) etkinlikleriyle ışık tutmaya çalışan aydınlar ve sanatçılar üzerindeki baskılar faşist diktatörlüğün yaptırımcı politikasının bir halkasını teşkil etme durumundadır.

Baskı, zulüm ve yasakların bertaraf edilebilmesi, egemen sınıf kurumlarının bütününe altilmesinden geçtiğini, bunu başarabilmenin tek yolunun, işçi sınıfı önderliğinde emekçi yığınların Demokratik Halk Devrimi mücadelesiyle olacağı gerçeğini gözlerden ırak tutmaksızın, toplumu değiştirmeye yönelik mücadeleye, sanat cephesinde katkıda bulunan, ilerici, kitap, film gibi yapıtlara yasaklar koyan, yakan, sınıf düşmanlarımıza karşı "Kültür Emekçileri Üzerindeki Baskılara, Yasaklara Son! Yılmaz Güney'e Özgürlük" şiarıyla başlatmış olduğumuz kampanya, Avrupa ülkelerinde onbinlerce emekçi kitlenin katılımıyla Ekim 88'de başarıyla sonuçlanmış bulunmaktadır.

Kampanyamız, dikbaşı devrimci sanatçılara, sahip çıkan, emekçi kitlelerin anti-faşist gösterisine dönüştü.

Kampanyamıza, egemen sınıfların baskıcı yaptırımlarına, engelleme girişimlerine boyun eğmeyen, dürüst aydın ve sanatçılarımız katılarak, mesajlar göndererek, ilerici-demokrat, sosyalist basınımız, kampanyayı duyuran neşriyatta bulunarak, zindanlardaki Özgürlük Mahkumları dayanışma selamları göndererek katkıda bulundular.

Kampanyamız, Avrupa'da bugüne dek yürütülen demokratik-devrimci içerikli kampanyaların en görkemlisi ve en geniş katılımlısıydı.

Kampanyaya geniş yığınların katılması, Y. Güney'in yaşamı boyunca, onurlu mücadelesi ve devrimci sanatsal uğraşının kitleler üzerinde bıraktığı olumlu etkilerden olduğu kadar somut istem ve talebin, kitlelerle bütünleşmesinin ifadesiydi.

Berlin, Heidelberg, Basel, Paris, Bregenz, Viyana, Atina'da yapılan gecelerle, basın toplantıları, imza kampanyalarıyla süren kampanyamız bağrında geleceğin kıvılcıklarını taşıyanların, özgür ve mutlu geleceğin temsilcilerinin buluşması, faşizme vurulan bir şamar oldu.

Kampanyamızın Siyasal Kazanımları:

- 1- Kampanyamız faşizme ve onun bugünkü temsilcilerine güçlü bir şamar oldu. Kampanya bağintısında baskılar, yasaklar protesto edilerek, demokratik hakların söke söke elde edilmesi mücadelesine geniş yığınlar seferber edildi.
- 2- Kampanyamız, kitlelerin özgül talep ve istemlerine doğru bir yaklaşım sunmuş ve bu bağintıda, yığınları nasıl harekete geçirileceğinin olumlu bir örneği olmuştur.
- 3- Türkiye ve yurtdışında konu ile ilgili siyasal gündemin DSB, Tohum vb. üzerinden; sonuçta, Yeni Demokratik Kültür Cephesi tarafından belirlemesine, burjuvazinin değişik katmanlarının bile konu hakkında tavır takınmasına; sonuçta, tüm siyasal güçlerin, yeşilçam cephesinin birsaf tutmasına hizmet etmiş, bunu zorlamış bu vesileyle devrim cephesine hizmet etmiştir.
- 4- Kampanyamız bu politikasıyla yeni kitlelerle ve sanatçılarla bağlar kurmuştur.
- 5- Sanat Cephesindeki mücadele silahı, modern revizyonistlerin elinden alınmış, proletaryanın aydınlar üzerindeki etki ve otoritesi güçlenmiştir.
- 6- Burjuva-feodal kültüre karşı, Yeni Demokratik Kültür Cephesinin önemi ve yaygınlığı artmıştır.

Kampanyamızın siyasal kazanımları sadece karşı-devrime darbe vurmakla kalmamıştır. Aynı zamanda devrim cephesindeki yanlış, sekter, dargörürlükleri de ortaya çıkarmada önemli bir işlev görmüştür. Çeşitli grupların kampanyamız hakkında olumsuz tavırlar takınması, karalama çalışmaları, bilinçli politikanın yönlendiriciliğinde seferber olan kitlelerin, tepkisiyle geri tepmiş, etkisiz kılınmıştır.

Devrim mücadelesinde, sanat cephesinin önemini kavramayanlara, onu küçümseyenlere, devrim mücadelesindeki önemini görmeyenlere, bu vesileyle de kampanyamızı olumsuz değerlendirenlere, Y. Güney'in doğru bir şekilde ifade ettiği şu sözleri en iyi yanıtı vermektedir.

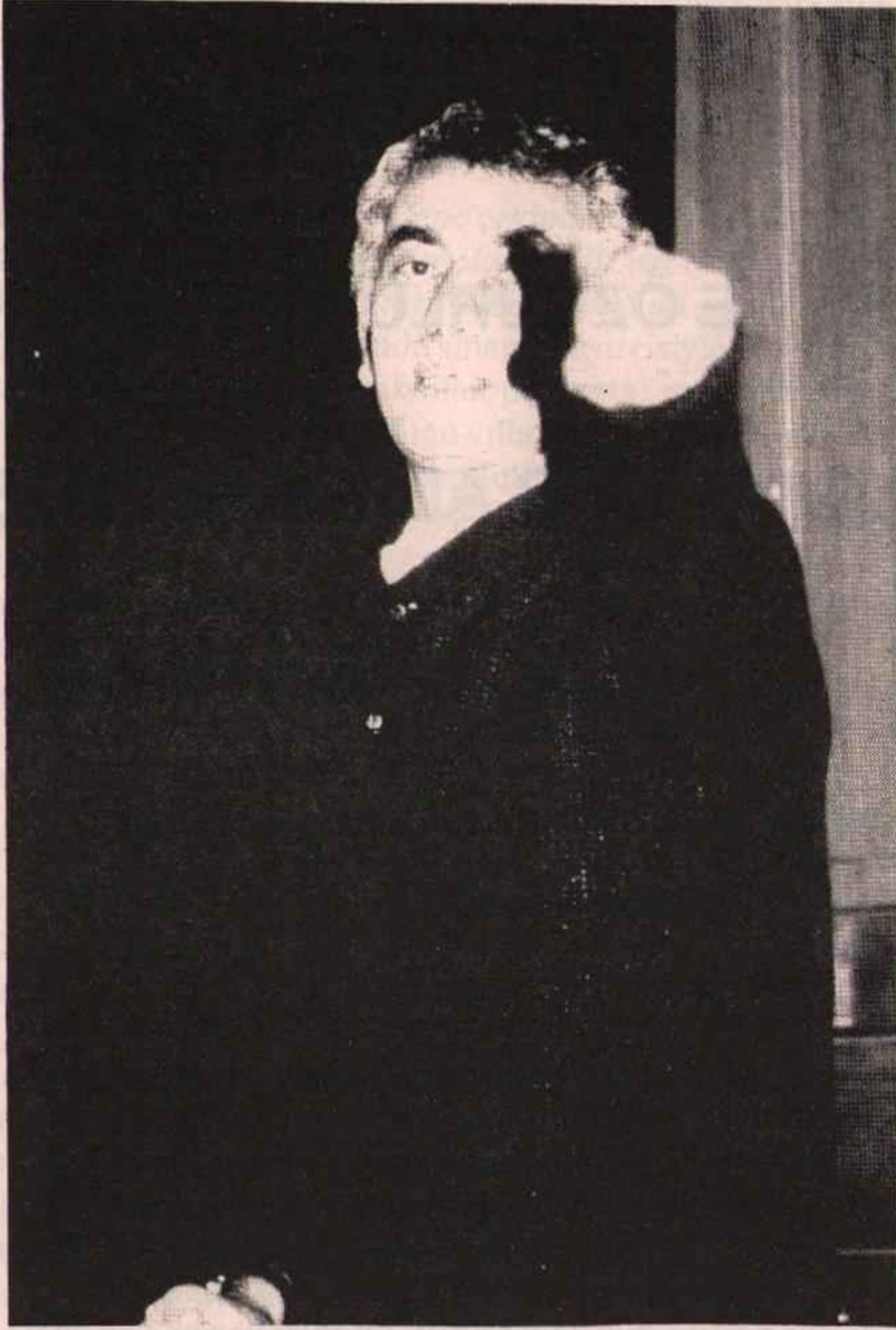
“Devrim tek başına silahların çözeceği bir sorun değildir. Belirleyici olmasına karşın, hayatın her alanında sürdürmemiz gereken, kültürel, sanatsal ve bir dizi diğer çalışmalarla birleşmesi gerekir.”

Güney, kültür-sanat cephesinin devrimci mücadeledeki önemini ve desteğinin gerekliliğini çok iyi kavramıştı. Bu cephenin önemini küçümseyenleri sevmezdi O. Yeni demokratik kültür cephemizin yerinden sökülemeyecek köşetaşlarından biri olan Güney, tüm haksızlıkların kaldırılacağı o ana kadar sürecektir olan bu “görkemli yürüyüşte” hep anılacak ve ondan öğrenilecektir.

Kampanyamızın hedefleri arasında Y. Güney'in anıtını yaptırma faaliyetini destekleme de vardı. Mavi gökyüzünün altında, özgür komüncüler mezarlığında, O'nun mücadelesini simgeleyen bir ANIT artık dikilmesi gerekiyordu. Bizler, bir yandan O'na uygulanan baskı ve yasakların kalkması ve özgürlüklerimizin kısıtlanmasının bertaraf edilmesi için uğraş verirken, bir yandan da, O'nun mezarının ANIT haline getirilmesi uğraşına karınca kararınca bir katkı yapmak istedik.

Bu amaçla kampanyamız, Y. Güney'in ANIT faaliyetine başlangıç olarak 100.000 (Yüzbin) Fransız Frangı ayırmış bulunmaktadır. Devrimci kitlelerin büyük bir özveriyle kampanyamıza katılarak vermiş olduğu böylesi destek bizim

açımızdan anlamlıdır. Çünkü, devrimci kitlelerle adeta bütünleşen Güney, ancak onların sahiplenmesiyle bir anlam ifade ederdi.

ANIT faaliyetine her yönüyle desteğimiz sürecektir. Önümüzdeki dönemde bu alana yönelik yeni gelişmeler olduğunda devrimci kitleler haberdar edilecektir. Devrimci kitlelerin vereceği her türlü destek, bu faaliyeti daha bir güçlendirecek, özgür ve mutlu geleceğin kurulmasına bir nebze de olsa yardım edecektir.

- Yeni Demokratik Kültür Cephesini Güçlendirmek İçin İleri!
- Y. Güney ve Tüm Devrimci Sanatçıları Yaşatmak İçin İleri!
- Yılmaz Güney'e Özgürlük

Kasım 88

DSB — TOHUM

(DEMOKRATİK SANATÇILAR BİRLİĞİ — SANAT-EDEBİYAT DERGİSİ)

“Y. GÜNEY'E ÖZGÜRLÜK” GECESİNDE

TOHUM ve DSB ADINA KONUŞMA

Heidelberg, 10 Eylül 88

Yabanellerde işgücünü satan işçiler,
Yarınların sahipleri olan gençler,
Vatandaşlık hakları ellerinden alınanlar,
Siyasi Mülteciler,
Ve çeşitli milliyetlerden emekçiler...

Bir büyük insanı kaybettik 9 Eylül 1984 sabahı...

İşçisiyle, köylüsüyle; esnaf ve zanaatkarı, aydını, genci ve sanatçısıyla hepimizi derinden sarsan acı bir haber yankılandı o günün sabahı... Yılmaz Güney'i kaybetmiştik.

Haber, dalga dalga Avrupa, Türkiye ve tüm dünya ezilenlerini yasa boğuyordu. Evet O büyük insan bedenlen aramızdan ayrılmıştı artık.

Ölümler vardır dostlar, tüy kadar hafif; ölümler vardır Tay dağı kadar yücedir. Alinteri ve göznuruyla geçinen çilekeş çoğunluğun yanında saf tutmayanların ölümü tüy kadar hafif ve değersizdir. Ama düşünün ki, bir ömür sömürü ve talan dünyasının bekçilerine, vahşet ve zulmün kalelerine yönelmişse ve bu uğurda tüm akıl almaz zorlukları göğüslemişse ve nihayet düşünün ki, sanat ve kültür cephesindeki savaşıyla emperyalist ve yarı-feodal kültür karşısında, her defasında yıkılmaz bir abide gibi dikilmişse, böylesi bir ölüm tüy kadar hafif olabilir mi? “Halkın sanatçısı, halkın savaşçısı olmalıdır” diyen bir büyük devrimci sanatçının ölümü tüy kadar değersiz olabilir mi? Elbetteki O'nun ölümü Tay Dağı kadar yüce ve anlamlıdır.

Sınıf düşmanlarına karşı verilen bu görkemli mücadeleye adanmış bir hayattan daha değerli bir şey var mıdır? Sınıfının ve bağlaşıklarının kurtuluşu için yaşamak kadar güzel, yüce ve onurlu olan bir başka şeyden sözedilebilir mi dersiniz?

Yoksul bir Kürt köylüsünün çocuğu olarak hayata gözlerini açan Güney'in hayatı, uzanan bozkırlarda silah sesleri, kan ve barut kokusu ortasında geçer. Bu durum, yalnız Yılmaz'ın değil, tüm yöre halkının yazgısıdır da.

Güney, ilk, orta ve liseyi Adana'da bitirdikten sonra, İstanbul İktisat Fakültesine kaydolar. Ama, üst üste gelen mahkumiyet ve soruşturmalar, Fakülteyi bitirmesini engeller.

Daha küçük yaşlarda, yaşamın acı ve zorluklarıyla yüz yüze gelen Yılmaz, şöyle anlatır mektepli yıllarını:

"Ben ırgatlara suçluk ettim. Çapa çekiminde atçılık ettim. Pamuk topladım, kazma dövdüm, terfi ettim bağ bekçisi oldum. Bir yaz traktör sürücülüğüne merak saldım. Sabahları simit satardım, mektepten sonra da gazoz..."

Ve Yılmaz, daha liseli yıllarında sinema seyircisiyle yüz yüze gelme ve onları tanıma fırsatı kendisine sağlayacak olan pursantaj memurluğu yapar. Bu yıllar, Yılmaz'ın sinemayla haşır neşir olduğu yıllardır. 1955 yıllarında da, amatör hikaye yazarlığına başlar. Yılmaz'ın oyunculuktan senaryoculuğa geçişinde bu uğraşının rolü büyük olacaktı. Hikayeleriyle yetinmeyen Güney, Doruk ve Püren adlı dergiler çıkarır. Nitekim Yılmaz, "Onüç" adlı edebiyat dergisinde yayınlanan "Üç Bilinmeyenli Eşitsizlikler Denklemleri" adlı öyküsüyle ilk mahkumiyetini alır: 7,5 yıl hapis ve 1,5 yıl sürgün..

"Boynu Bükük Öldüler" Yılmaz Güney'in yeni ve canlı dille yazılan ilk romanıdır. Roman, 1972 yılında Orhan Kemal Ödülünü kazanır. Ancak Yılmaz ödülü alamaz, zira dönem 12 Mart koyu faşizm dönemidir. Ve Yılmaz, ikinci kez siyasi bir "suç" dolayısıyla sıkıyönetim tarafından tutaklanmıştır.

Sinema alanına gelince....:

Sinema alanında Yılmaz, karşımıza senarist, oyuncu ve yönetmen olarak çıkar. Hikaye yazarlığından senaryoculuğa, oradan da oyuncululuğa, oyunculuktan da yönetmenliğe diyalektik bir geçiş yapar.

Film işçisi olarak işe soyunan Güney, figüranlıktan oyuncululuğa geçerek, kısa sürede üne kavuşur. Onun filmlerini saymakla bitiremeyiz. Ortak senaryo çalışmalarının ürünü olan ilk filmi "Bu Vatanın Çocukları"dır. İkinci filmi ise "Alageyik"tir. Üçüncü ortak senaryo çalışmalarının ürünü olan film, "Karacaoğlanın Kara Sevdası"dır. Ve derken filmler birbirini izler. "İkisi de Cesurdu" filminde Yılmaz, kabadayı mitosunu ayrı bir bakış açısıyla ele alır. Ve ardından 9 film birden çevirir. Çevirdiği filmlerle halkına malolur. Halk Güney'e sahip çıkar. Zira O'nun filmlerinde halk, kendisini bulmaktadır, hayatını yaşamaktadır.

Güney, filmlerinde sürekli haksızlıklara karşı çıkar. Kendisine seçtiği tipte, Yeşilçam koşullarının gereği yakışıklı, sinek kaydı tıraşlı, ütülü pantolonlu tipi değil, sert, mahalle kabadayaşı tipidir. Halkın özlemlerini, isteklerini filmlerinde dile getiren Güney'i Güney yapan temel tema, onun halkın sanatçılığı işlevini sıradanların saflarından biri olarak yerine getirmesidir.

Yılmaz Güney, 1970 yıllarında senarist-oyuncu-yönetmen olarak yaptığı "Umut" filmi, Türkiye sinemasına bir soluk aldırır. Ve sinemaya ilk kez toplumsal-gerçekçiliği taşır. Toplumsal-gerçekçi sinemanın ilk ve en etkin örneği ile bir dönemecin başlangıcını oluşturur. Ama ne yazık ki, dönemin baskıcı koşulları filmin yurtdışına çıkışını engeller. Ama Yılmaz, bunun da yolunu bulur ve filmi gizlice yurtdışına kaçıtır. Film ve Yılmaz Cennes film festivalinde övgüyle karşılanır. Böylece Yılmaz, dışa açılmanın ilk örneğini verir ve ödülü hak eder.

Yılmaz Güney, artık yorulmak ve korkmak nedir bilmeyen bir çabayla sinema uğraşını sürdürür. Kendi insanına ve öze dönük filmlerle sinemada büyük bir

aşama yapar. Öyle ki, tek başına bir olay adam olur sinemada. 1972 yılı Yılmaz Güney Yılı olur. 3. Adana Film Şenliği'nde Ağıt, Acı ve Umutsuzlar sırasıyla en büyük ödülleri kazanırlar. Bir yönetmenin aynı şenlikte 3 filmiyle ödüllendirilmesi dünyada eşine rastlanmayacak bir olaydır. Ve arkasından Baba filmiyle 4. Adana Film Şenliği'nde birinciliği kazanır. Fakat Güney'in tutuklu bulunduğu bir sırada verilen bu ödül çeşitli entrikalarla geri alınır.

1974 yılında çıkan af kanunuyla serbest bırakılan Güney, Zavallılar ve Arkadaş filmlerine başlar. Arkadaş'ta, toplumsal karşıtlıkları ele alır inceler. Ve bu arada Hücrem, Salpa ve Sanık adlı küçük romanlarını tamamlar ve yayınlar. Tarım proletaryası ve yoksul köylülerin sorunlarını işlediği Endişe filminin çekimini yaparken, 13 Eylül 1974 günü Yumurtalık Belediye Gazinosunda, Yumurtalık Hakimi faşist Sefa Mutlu'yu öldürmek iddiasıyla yeniden tutuklanır. Endişe filmi ise yarım kalmış olur. Güney, Mamak, Isparta ve İmralı yarı-açık cezaevlerinde tutuklu kalır. Eline vurulan kelepçe beynine vurulamaz. İçerdeyken bile durmadan çalışır. Sürü, Düşman ve Yol gibi önemli filmlerin senaryolarını yazar.

12 Eylül 1980'de yeniden karanlık bir dönem başlar. Çeşitli milliyetlerden Türkiye halkı üzerine kara bulut gibi kahpe olan Askeri Dikta çöker. Öyle ki, işkence, zulüm, baskı, katliamlar ve tutuklanmalar günlük yaşamın bir parçası haline gelir. Yaşam, halkımız için bir zindan haline çevrilir. Yılmaz Güney için ise, kötü günler bekliyordu. Artık Yılmaz'ın yurtdışına çıkmasından başka çaresi kalmamıştı. O'nun gibi yüzlerce aydınımız ve geleceğin temsilcileri insanımız yurtdışına kaçmak zorunda bırakıldı. Ülkemiz tarihine kara bir dönem olarak geçecek olan, ve her anımsandığında nefret ve kinle anılacak olan Askeri faşist diktatörlüğü, 8. yılında bir kez daha lanetliyoruz.

Ayrıca, hepimizin bildiği gibi, Y. Güney'in de mensubu bulunduğu Kürt Ulusuna karşı top yekün bir soykırım hareketi vahşi bir şekilde sürmektedir. Bölge gerici ve faşist devletleri, mazlum Kürt Ulusunu imha etmek için bütün çabalarını, büyük bir gayretkeşlikle harcıyorlar. 100 bine yakın Irak-Kürdistanındaki halk yine kendisine ait olan bir başka "toprağa" akın ederek, ülkesinde ilticacı olarak yaşamaya zorlanıyor. Kimsayal bombalardan kaçan bu mazlum halka sahip çıkalım. Faşist Saddam rejimini lanetleyerek, harekete geçelim.

Yılmaz Güney yurtdışına çıktığında şunları söylüyordu:

"Arkadaşlar, yurtdışına çıkmak, sadece benim kişisel özgürlüğüm açısından önemli değildir. İnanın sadece bunun için çıkmadım. Türkiye devriminin ilerletilmesi için, üzerime düşen bütün görevleri yapacağıma inanın. Bunu zaman ve bizzat pratik canlı hayat içinde gösterecek."

Paris'e yerleşen güney, "Yol" filminin tamamlanması için çalışmalara katılır ve film Cannes Film Festivaline yetiştirilir. Halkının acılarını, özlemlerini en iyi bir şekilde sergileyen "Yol" filmi geniş emekçi katmanların da desteğini alarak Altın Palmiye Ödülünü alır. Yılmaz'ın bu büyük başarısı, O'nu dünya sinema cephesinde hak ettiği yere koyar. Festival bitiminde TV kamerası karşısında, faşizm, en büyük darbelerinden birini Yılmaz Güney'den almıştı. Akabinde, ilerleyen hastalığına rağmen "Duvar" filmini de tamamlayarak halkına emanet etti.

"Duvar" filminden sonra o acılı gün gelir çatar ve Yılmaz artık ebediyen aramızdan ayrılmış olur. Yıl: 1984, Ay: Eylül, Gün: 9 Eylül ve de sabahı. Aramızdan zamansız olarak göçüp giden Güney, ardından yalnızca Türkiye halk-

larına değil, aynı zamanda dünya halkalarına da paha biçilmez bir miras bıraktı.

Değerli Dostlar!

Hiç şüphesiz ki, Yılmaz Güney adı, sanat ve kültür cephesinin, toplumsal-gerçekçi sinemacılığın daima en ön saflarında yer alacaktır. O, gerçekçi sinemacılığın ve devrimci sanatın yerinden oynatılamayacak bir köşe taşıydı. O'nun devrimci sanat ve sinemacılık teorisini besleyen asıl kaynak, pratik hayat tarafından besleniyordu. Sinemada öylesine bir öz bulmuştu ki O, tükenmesi imkansız, sonsuz bir kaynaktan akan gürül gürül bir çağlayandı bu kaynak. Halkın bizzat kendisiydi. Acısıyla, tutkusuyla, istem ve yaşama sevgisiyle bizzat sıradan insandı. İşte Yılmaz, bu insanı yakalamasını, konuşturmasını bilmişti. Hem de zulme ve eşitsizliğe karşı bir isyan olarak... Zaten Yılmaz Güney adı da ezilenlerin safında vahşet ve sömürüye karşı başkaldırının adı değil mi?

Devrimci sanatın halka ulaşmada, onu eğitmede bir araç, halkı haksızlığa karşı uyarmada önemli bir mevzi olarak kullanmasını bildi. Ve bilirdi ki, sanat, sınıflarüstü, onların dışında bir olgu değil, tarafgir olmak zorundadır. Bu tarafgirlikte Güney, tercihini hiç tereddütsüz halktan yana koymuştu. Bu uğurda da her türlü zoru ve zorbalığı göze alarak işe koyuldu.

Yılmaz'ın sinema sanatı, emperyalist, yarı-feodal sinema sanatı değil, proletaryanın sinema sanatıydı. Sıradan insan tipiyle O, daima ezilenlerin yüreklerinde derin izler bıraktı. O'nun amacı, sinema tüccarlığı mantığıyla, sanatını burjuva-feodal sanat simsarlarına satmak değildi, çoğu burjuva sanatçısı gibi. O, yalnızca emekçi halkın toplumsal çelişmelerini ele alıp onları işlemekle, onları sınıf mücadelesinin bir aracı olarak kullanmakla yetinmemiş, aynı zamanda, sinema sanatı alanında bu işlevleri yüklenebilecek yeni yeni insanların da ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur daima...

Sinema dünyasında Yılmaz, bir dönem "kenar mahallenin mert, iyi yürekli kabadayısı" ortaya çıkarken, bir dönem sonra bu çizgiyi de aşar. 1970'li yıllarda toplumsal çelişmeleri işleyen devrimci sinemacılığın silinmez yanlarıyla bütün gerçekçiliğiyle ortaya çıkar. Yaşam kavgasında bilinçle saf tutmasını bilmiş, bu uğurda her türlü zorluğu da göze alarak defalarca tutuklanmış ve en verimli yıllarını mahpuslarda geçirmiştir. Ama bu tutuklama ve baskılar O'nu halkının yanından ayıramamış, aksine hem mahpusluk, O'nu daha bilinçli kılmış ve daha da bilenmiştir. 1971 yılında devrimcilere yardımcı olduğu gerekçesiyle 12 Mart'ın koyu karanlık dönemlerinde hapisanelerde yatmış, ama bu tutukluluk O'nda, O'nun bilincinde önemli sıçramalar yaratmıştır. Ve içerden çıkarken artık daha da olgunlaşmıştır.

1974'lü yıllara gelindiğinde artık Yılmaz eski Yılmaz değildir. Herşey gelişir, değişir ve olgunlaşır. Diyalektiğin şaşmaz çarkları arasında O'da nasibini almıştır. Bir yandan tutukluluk O'nun özgürlüğüne gem vururken, diğer yandan da bu tutsaklı yıllar, O'nu yeni çehreyle ortaya koymuştur. İşte "Arkadaş" filmi bu yeni çehrenin en çarpıcı ürünüdür.

Ama çok uzun sürmez...

Gözler Yılmaz'ın üstündedir... Baskılara, tehditlere maruz kalır. Ama Yılmaz.. Ne tehdit ve ne de O'nu satınalma planları fayda etmez. Cesaretle, azim ve kararlılıkla bir adibe gibi dikilir engellerin karşısına...

Yılmaz, yalnızca sanat ve edebiyat cephesinin gürleyen sesi, susturulamayan

mitralyözü değil, aynı zamanda faşizme karşı başkaldırının da militan bir sesidir. Yılmaz'ı salt bir sinema sanatçısı olarak ele almak yalnızca böyle bir Yılmaz'ı düşünmek! Bu beyhude bir çabadır... O, herhangi bir sinema sanatçısı gibi bir sanatçı değildir. O, halkı için yaptığı sanatıyla, işkenceyi, mahpusluğu ve ölümü göze alabilen ender bir insandır..

Yalnızca bu mu?

Demiştik ki, dostlar! O, faşizme karşı susturulamayan sesiyle, halkının yanında olmasını bilmiş bir büyük devrimcidir. Mahpusluk yılları O'nu bilimsel sosyalizmin sorunlarına yöneltmiş, kavrayışı bu yıllarda giderek derinleşmiştir. Mahkemelerdeki savunmalarında sık sık demokratik halk devriminin propagandasını savunmasının merkezine koymasını bilmiştir.

25 Haziran 1975 yıllarında mahkemede şunları söylecektir:

"İki yılı aşkın askeri cezaevi günlerinde, düşüncelerim tek bir noktada toplanmıştır. DEMOKRATİK HALK DEVRİMİ. Başta işçi sınıf ve köylülük olmak üzere, tüm emekçi kitleleri, aydınları, sanatçıları, küçük iş ve küçük mülk sahiplerini ekonomik-toplumsal ve siyasal kölelikten kurtuluşa götürecek Yeni Türkiye'yi kuracak ve sosyalizme götürecek Demokratik Halk Devriminin gerçekleştirilmesi.... temel düşüncem budur."

Ama Yılmaz bununla yetinmez... Dünya ölçüsünde dostla düşman arasındaki ayrım çizgisinde bilimsel sosyalizmin yanında yer alır. Rusya'daki modern revizyonist gerçekliği kavrayarak karşı tavır alır. Bununla da yetinmez, Türkiye'deki uzantıları ve şakşakçılarına karşı da yazılarında tavır alır. Ve mücadelenin darbesinin doğrultusunun onlara da yönelmesi gerektiğini ısrarla vurgular. Dolayısıyla, Yılmaz Güney adı yalnızca devrimci sinemacılık alanında değil halkının mutluluğu uğruna verilen mücadelede de daima ön sıralarda yerini alır. Artık O, kendini sanatçı savaştanlığıyla halkına adanmıştır. En güzel, en anlamlı yaşam da, halka adanan yaşam değil midirki?

Halka ve devrime adanmış, onu ilerletmeye adanmış bir hayat... İşte Yılmaz Güney budur. Ve ezilen çoğunluk, kah O'nu Cannes'te Altın Palmiye Ödülü'nü alırken, faşizmi yargılarken, kah Strasburg'ta yürüyüş kordonunun başında görecektir.

O, herşeyiyle içimizden biriydi...

Mücadelesi mücadelemiz, sesi sesimiz olarak kalacaktır...

Dostlar;

Çoğu kez yinelediğimiz bir hatadır, aramızdan ayrılanların arkasından onların hatalarından söz etmemek. Genellikle ve sıkça hep iyi yanlarından söz ederiz. Ama böylesi olumludur da. Ama bir başka olumlu yan daha da var ki, o da hatalarında onları aşma amacıyla söz edebilme cesaret ve kararlılığını gösterebilmedir.

Yılmaz Güney'in hataları yok muydu?

Evet, O bir insandı! Ve de devrimci bir insan! Yiğit ve büyük devrimci insan! Hayatı tanımak ve onu değiştirmek pratiğine katılan herkes kaçınılmaz olarak hata da yapacaktır. Hata yapmadan öğrenemez çoğu kez insan. Hele hele Yılmaz Güney gibi sıkça hayatla haşır neşir olan biriyse...

O'nun hataları vardı. Ama bu hatalar, erdemlerinin yanında, başarılarının yanında öylesine küçük kalıyordu ki, çoğu kez başarıları O'nun bu yanını gölgeler olmuştur. Bu yan, bu hatalar, siyasal plandaki bazı kavrayış yetersizliklerin

açmazlarıydı.

Ama şunu biliyoruz ki, bu hataları, aynı yolda yürüdüğümüz bir büyük devrici ve sanat adamının hataları niteliğindeydi; ve o gözle de bakılmalıdır.

O, mücadelemizin, zulme ve şömürüye karşı mücadele sanat cephesinin bir kartalıydı ve hep öyle kaldı.

Unutulmamalıdır ki, bazen kartallar da tavuklar kadar alçaktan uçabilir ama, tavuklar hiç bir zaman kartalların yüksekliğine erişemezler.

O, hep yalçın kayalarda ve doruklardaydı. Ondan hep öğreneceğiz..

Değerli konuklar, dostlar.

Ölüm Yılmaz'ı en verimli bir döneminde aramızdan koparıp aldı. Onun ölümüyle Türkiyeli emekçi yığınlar, proleter sanat ve edebiyatın çok önemli bir silahını, gericiliğe karşı mücadelenin korkusuz ve yiğit bir militanını yitirmiş oldular. Yılmaz Güney bir bakıma, ve bir başka görüş açısından Türkiye'nin Gorki'sidir...

Ve bizler, bugün hala, böyle bir insanın kitaplarının, sanat eserlerinin, filmlerinin ve hatta posterlerinin bile yasaklanmasıyla yüzyüzeyiz. **Halkına bunca ve böylesine malolmuş bir insanın üzerindeki yasaklar kalsın istiyoruz.** Bizler, onur ve ağırbaşlılığın, fedakarlık ve özverinin; ve dahası devrimci toplumsal-sinemacılığın simgesi haline gelen Güney'in vatandaşlık hakkının geri verilmesini istiyoruz. Nazım Hikmet ve vatandaşlık hakları ellerinden alınmış yüzlerce aydınımızın bu hakkının koşulsuz olarak geri verilmesini istiyoruz.

İstiyoruz ki, tüm yazar-çizer sanatçılarımızın emeğinin ürünleri üzerindeki bütün yasaklar ve baskılar kalsın..

Bizler istiyoruz ki, herkes özgürce sanatsal faaliyetlerini sürdürebilsin ve özgürce düşünebilsin. Yılmaz Güney'i andığımız ve onun sanat ve kültür eserleri üzerindeki tüm yasakların kaldırılması için toplandığımız bu günde, diyoruz ki, O'nu düşman güçlerin karalama ve saldırılarına karşı korumak, O'nun devrim ve sanat mücadelesi için yükselttiği bayrağı hep gönderde dalgalandırmak demek, Yılmaz Güney'i anmak demektir.

Geçmiş tarihsel süreç, Türkiye toprağında nasıl ki, bir döneme damgasını basan Yılmaz Güney'i bize vermişse; umarız ki, yokluk ve yoksulluklar, vahşet ve işkence diyarı Türkiye, varlıksızlar ve ezilenler safhında yeni maceraya damgasını basacak yeni bir Yılmaz Güney'i, Türkiye'nin yeni bir Gorki'sini bize verebilsin...

Özgür, mutlu ve ısıltılarla dolu, Yeni Demokratik Türkiye dileğiyle diyoruz ki,

- Kültür emekçileri üzerindeki baskılara ve yasaklara son!
- Vatandaşlık hakları ellerinden alınmışlara, bu hak koşulsuz yeniden geri verilsin!
- Nazım Hikmet'in vatandaşlık hakkı geri verilsin!
- Yılmaz Güney'e özgürlük! □

YILMAZ GÜNEY'E ÖZGÜRLÜK GECESİNİN KONUŞMACILARI!

M. ALİ EREN, SHP İst. Milletvekili

Sayın Türkiyeliler. Konuşmama başlamadan evvel hepinizi saygı, sevgi ve özlemle selamlıyorum, kucaklıyorum dostlarım.

Ben yurtdışına ilk defa çıkıyorum. Bundan önce de bir kez çıkma teşebbüsünde bulundum. Ama, o zamanlar siyaset adamı olmadığım, yani milletvekili olmadığım için pasaport alamadım. Ve hiç bir gerekçe gösterilmemişti pasaport alamama. Bunu, Türkiye'nin çelişkilerini, Türkiye'yi anlatmak bakımından sizlere arz ediyorum. O çıkış isteğimde, yine sevgili dostum, can arakadaşım Y.G. le ilgili olmuştu. Ama pasaport alamadığım için çıkamamıştım. Daha sonra milletvekili olduktan sonra pasaportumuz ne gariptir ki bir günde, hemde telefonla verildi bize. İşte Türkiye böyle gariplikler ülkesi. Oluyor böyle şeyler. Bu kez de yine Y.G. le ilgili bir kampanyaya severek, koşarak katılmak üzere geldim, aranızdayım.

Değerli arkadaşlarım. Y.G.'yi cezaevinde tanıdım. Hepimizin bildiği gibi Güney, yaşamının önemli bir kesitini cezaevinde geçirdi. 10 yıl kadar Türkiye'nin cezaevlerinde yattı. Ama hiç yılgınlığa düşmedi, karamsarlığa kapılmadı. Sürekli üretti, sürekli yeniledi kendisini Güney. Değerli arkadaşlarım. Buraya gelmeden önce meclis kütüphanesine gidip Yılmaz'la ilgili ne bulabildiysem onları yeniden gözden geçirdim. Şunu gördüm, Güney eleştiri ve öz eleştiri silahını en iyi kullanan insanlarımızdan biri, dostlarımızdan biri. Sürekli geliştirmiş kendini, sürekli yenilemiş kendisini. Dünyaya geniş bakmış hergün. Onun için de Y. G.'nin geldiği nokta ve yaptığı kimseyi şaşırtmıyor. Değerli arkadaşlarım. Y. Güneyi değerlendirmek te tabii doğaldır. Tabii ki, farklı değerlendirmeler yapılıyor sevgili Güney hakkında. Ayrıca sanat adamlarımız, siyasetçilerimiz, kimisi onun sanat yanını ön palana çıkarıyorlar. İyi bir sanat adamı olduğunu, iyi bir yönetmen olduğunu, ya da iyi bir eylem adamı olduğunu hep böylesine farklı değerlendirmelerle Güney'i değerlendiriyorlar. Ben öyle görmüyorum, öyle de bakmıyorum, öyle de değerlendirmiyorum Güney'i. Güney'e bir bütün olarak bakıyorum. Değil bir yanını hiç bir yanını diğer bir yanından ayırmak, koparmak mümkün değil. Eylem adamı Yılmaz Güney'le yönetmen Y.G. ayrımı asla yapmam. Y.G. bir bütündür. Bir tek kavramda Güney'i açıklamak mümkündür ve doğrudur sanıyorum. O da DEVRİM. Y.G. Türk siyaset yaşamında, Türk sanat yaşamında, Türk yazımında bana göre bir devrimdir.

Değerli arkadaşlarım. Güney'i yurtdışına çıktıktan sonra da yaptıklarını hep ilgiyle izledim. Az önce söylediğim gibi. O eleştiri, öz eleştiri mekanizmasını burada da elinden bırakmamış, burada da çok ciddi ve güzel şeyler bize bıraktı sevgili Güney. Şimdi burada aranızda küçük çocuklar görüyorum. Sizin çocuklarınız Güney'i tanıyorlar. Ama Türkiye'de bizim çocuklarımız Güney'i tanımıyorlar.

Ama Türkiye’de bizim çocuklarımız Güney’i tanımıyorlar, O’nu seyretemiyorlar, onu göremiyorlar. Faşist cunta’nın üzerinden 8 yıl geçti. Ama hala o faşist cunta döneminde çıkarılan dudak yasalarıyla (biliyorsunuz o dönemde dudak yasaları vardı. Sayın devlet başkanımız konsey başkanıydı, söylediği ikinci gün kanun halinde geliyordu. Önünde dudaklarından çıkan her şey bir yasaydı.) Güney’le ilgili ne varsa yasaklanıyordu bir çırpıda. Onun eserleri yok ediliyordu. Filmleri yok ediliyordu, yakılıyordu. Bunlar, üstelik bu çağda, filmler, kitaplar yakılıyordu. Yılmaz’ın resimleri yasaklanıyordu. İsmi telafuz etmek yasaklanıyordu. Böyle bir ortamda böyle bir güne geliyoruz ve bu güzel başlangıç. Diliyor ve umuyorumki bu başlangıç, bu gelişme büyüyecek Türkiye’de devam edecek. Türkiye’de devam edecek olan bu gelişme sadece Y. G.’ye özgürlükle sınırlanmayacak. Burada da öyle tabi. Sadece Güney’le sınırlı değil. Güney bir simgedir. Onunla beraber tüm hak ve özgürlükler, tüm anti-demokratik yasalar düşünce özgürlüğü önündeki tüm engeller, vatandaşlık hakları elinden alınan tüm yurttaşlarımızın hakları savunulacak korunmaya çalışılacak, ve öyle inanıyorum ki, siyasal denge giderek düzene muhalefet eden insanlardan yana büyümektedir. Bu denge yarınlarında bu kampanyanın da yardımları ve katılımıyla daha da büyüyecek çığ gibi. Önüne set koyanları alıp götürecek. Onları yok edecek. Tarihin çöplüğüne atacak. Özgürlük gelecek.

Değerli arkadaşlarım. Tabii kampanyamızın amaçlarından biri de Y.G’nin ve Güney gibi vatandaşlık hakları ellerinden alınan insanlarımız, dostlarımız vatandaşlık haklarının ve diğer tüm siyasal haklarının kazanımını sağlamaktır. Ama burada ben Güney’le ilgili bir soruna daha değinmek istiyorum. Hepinizin bildiği gibi Güney yiğit bir Kürt evladıydı. Kürt’tü O..Her insanın, doğaldır, bunu hiç yadırgamamak lazım. Ben konuştuğum zaman, söylediğim zaman bunları kıyametler kopuyor. Bazı çevreler rahatsız oluyor. Ama varsın rahatsız olsunlar söylemeye devam edeceğim. Bir gerçek varsa o gerçeği ne ben değiştirebilirim ne de karşı koyanlar değiştirebilirler. O gerçek, bir gün mutlaka zafer kazanır. Onun için varsın karşı koysunlar. Tabii her insanın bağlı olduğu bir tabiatı, bir milliyeti var, çok doğaldır. Burada bulunanların içinde de değişik uluslardan insanlar da vardır. Sanıyorum herkes Türkiyeli değil, Kürt değildir. Çok doğaldır bu. Y.G.’de Kürt’tü. Onun bu kimliğini hiç bir yerde saklamamak gerek. Her yerde açıklıkla onun Kürt halkına ilişkin düşüncelerini söylemek gerekir. Bu. Y. Güney’e saygının gereğidir.

Değerli arkadaşlar. Biliyorsunuz bundan bir süre önce Irak ve İran arasında bir savaş, barışla; henüz barış aşamasına varılmadı ama, ateşkesle sonuçlandı. O savaş, anlamsız savaş, İran ve Irak için bir yıkım olduğu gibi, bu savaşın aslı muazırlarından biri olan ve en muhataplarından biri olan Kürtler için daha büyük bir yıkım oldu. Ama savaş sonrası iki ulus Cenevre’de pazarlığa oturmuşlar, barışmak istiyorlar. O taviz istiyor, diğeri taviz istiyor diliyorum ki anlaşsınlar. Ama bu savaş içinde en büyük muazırlarından biri olan Kürtler vardı. Onlar nerede? Onların hakları nerede? Birleşmiş Milletler, demokrat Avrupa kamuoyu, demokrat aydınlarımız, demokrat yazarlarımız herkes bu konuda duyarlı olmak zorunda. Kürtlerin demokratik hak ve özgürlükleri elde edilmedikçe onların yaşadıkları ülkelerde de özgürlük olmaz. Kürtlersiz bağımsızlık özgürlük olamaz. Onun için bu konuda hepimiz duyarlı olmak zorundayız. Az önce söylediğim gibi, Yılmaz’ın

kimlik sorunu vardır. Ama ne acıdır ki, Türkiye’de henüz Kürtlerin varlığı **dahi kabul** edilmiyor. Biliyorsunuz insanlığın gelişimi ile insanlık ile ilgili çok değişik teoriler var. İnsanlar gülen hayvandır, Konuşan hayvandır vs. Bir çok teoriler var bu konularda. Bir insan gerçekten konuşan hayvansa Kürtlerin konuşma dili dahi kabul edilmiyorsa o zaman bunlara henüz insan gözü ile dahi bakılmıyor. Bir an için burada çoğunuz iş yerinde Fransızca konuşuyorsunuz, ya da memleketinize döndüğümüzde ki, orda Türkiyelisiniz Türkçe devamlı konuşuyorsunuz hepiniz. Türk vatandaşısınız. TC vatandaşısınız ama bir an için Türkçenin size yasaklandığını düşünün. Öyle bakın olaya. Ne yaparsınız? Nasıl yazarsınız? İsyan edersiniz hepiniz.

Değerli arkadaşlar. Y. Güney’e gerçek kimliğini kazandırabilmek için öyle sanıyorum ki bu konuda Yılmaz’ın istediği gibi çaba sarfetmek lazım. Yol almak lazım. İşte önümüzdeki günlerde Kürtçeyi yasaklayan, faşist 12 Eylül generallerinin giderayak çıkarttıkları, dünyanın hiç bir yerinde görülmemiş 2932 sayılı yasa bir kolye gibi. Bu yasanın iptali için meclis başkanlığına başvuracağız. Diliyorum ve umuyorum ki bu çaba, demokrasiye yürümeye çalıştığımız bir dönemde bu engellerde önümüzden kalkacaktır. Ve bu engelin kalkması için de herkes tüm aydınlarımız, tüm emekçilerimiz, insan onurundan yana her insan çaba sarfedecektir. Ben meseleyi daha fazla uzatmak istemiyorum. Daha çok zamanınızı almak istemiyorum. Onun için bir sürü konuşmacı arkadaşlarımda var.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum ve ilginize teşekkür ediyorum.

DEMİRTAŞ CEYHUN, Türkiye Yazarlar Sendikası 2. Başkanı

Yılmaz Güney benim her şeyim, meslektaşım, arkadaşım. Y. Güney’e özgürlüklerin geri verilmesi için açılan bu kampanyaya, üç eylülünden bu yana, Berlin’den Heidelberg’de, Frankfurt’ta ve işte Paris’te kampanyaya devam ediyoruz. Daha önce buraya gelmeden önce de, İstanbul’da SHP ilçe merkezinde bu konuda konuşma yapmamı istemişlerdi. Aynı şeyleri orada da söylemiştim. Y. G.’in özgürlüğü konusunda düşündüklerimi açıkladım.

Paris’e bugün sabah geldim. Karayoluyla geldim. Ancak saat 9.30-10.00’larda Paris’deydim ve hemen hep beraber Y.G.in mezarına gittik. Mezarı başında saygı duruşunda bulunduk. Yılmaz’ın yanında. Ve garip bir hüznü büründü içime. Adana’dan kalkıp Paris’te, Yılmaz’ın mezarında saygı duruşunda bulunacağımı daha önce söyleselerdi inanmazdım. Bu, bana büyük acı verdi.

Niçin? Y. Güney Türk vatandaşlığından alınmış onun içinmiş. Y.G.le son görüşmemiz İzmit hapishanesinde olmuştu. Y.G. hapishanedeydi ve biz yazarlar sendikası yönetim kurulu Y. Güney’i oy birliğiyle yazarlar sendikası üyeliğine almıştık. Ve ben İzmit hapishanesine yazarlar sendikası yönetim kurulunun aldığı bu kararı, Yılmaz’a iletmek üzere gitmiştim. Ve çok coşkuyla karşıladı, sarıldı, öpüştük. “Yahu hep niye böyle hafta ortasında geliyorsun, hafta sonları gelsen, şurda sofrayı kursak, sana yatakta ayarlarım” dedi. Beni hapishaneye yemeğe da-

vet etmişti.

Y. Güney için bu vatanın her köşesi birdir. Y. G.e diyorlarki, vatanından kaçtı. Y.G. vatani için hayatını vermiştir. Halkı için hayatını vermiştir. İnsan hayatını verdiği vatanından ve halkından kaçarmı mümkün mü? Y.G. vatanından kaçmadı. Öteki konuşmalarında da söylemiştim. Ülke kocaman bir hapishaneye dönmüştü. Y.G. artık çaresiz kalmıştı. Hapishaneden kaçtı. Nitekim Y. Güney'in özgürlük mücadelesini vermek üzere iki gün önce Frankfurt'a gidecek olan Aziz Nesin'e de İstanbul Yeşilköyde havaalanında polis yurtdışına çıkması için izin vermedi. A. Nesin'i Frankfurt havaalanına gelecek diye bekliyorduk. A. Nesin çıkmayınca Türkiye'ye telefon ettim. Ve kendisi anlattı.

Ve şunu söyledi: Dedi ki; "Yılmaz Güney'e özgürlük için mücadeleye gidecektim olmadı. Benden selam söylersin arkadaşlara, artık Y. Güney'e özgürlük derken A. Nesin'e de özgürlük desinler."

A. Nesin'e yurtdışına çıkma özgürlüğünü tanımayan yasa, generaller tarafından çıkarılmıştı. 12 Eylül'de bir insan hakkında TCK'nun her hangi maddesinden bir dava açılmışsa, yani bir kişi bizi şikayet etmişse savcılığa savcı o şikayeti ciddi bulup her hangi bir mahkemeye tutuklanmamız için başvurmuşsa, yurtdışına çıkmamız otomatikman yasaklanıyordu. Turgut Özal iktidara geldi, bu ceza yasasının bazı maddelerini boşalttı.

Şimdi 12 Eylül'de, bizlerle beraber hakkında dava açılan yurtdışına çıkamayan üç kağıtçılar, madrabazlar seksüel prodüktörler, hayali ihracatçılar, vergi kaçakçıları, döviz kaçakçıları, silah kaçakçıları bütün kaçakçılar artık rahat rahat yurtdışına çıkabiliyorlar. Ama düşüncesinden dolayı A. Nesin yurtdışına çıkamıyor.

Türkiye Yazarlar Sendikası' da 12 Eylül'de faaliyetleri durduruldu ve mahkemeye verildi. Hepimiz uzun süre İstanbul sıkıyönetim mahkemesinde yargılandık. bu yargılanmamız sırasında A. Nesin'in yaptığı bir savunma vardı. Onu Aziz Nesin'i anmak amacıyla tekrarlamak istiyorum. A. Nesin, bir anlamda sınıf arkadaşı olan generalleri veya generali ima ederek şunu söylemişti: "Tarihte devlet başkansız, tarihte cumhurbaşkansız, tarihte başbakansız; bakansız, milletvekillsiz hiç bir halk olmamıştır. Her halkın tarihinde her zaman bir başkanı, bir milletvekili, bir bakanı, bir meclisi bulunmuştur. Başkan bulmak zor değil, kendileri de geliyorlar. Bazen siz isterseniz buluyorsunuz kolayca. Ama A. Nesin demişti ki, "tarihte sanatçısız kalmış uluslar olmuştur. Bu uluslar sanatçısız kalmanın acısını yüzyıllarboyu çekmişlerdir.

İşte emperyalizm ve onların Türkiye içindeki uzantıları, sanatçısız bırakmaya çalışıyorlar Anadolu'daki halkları. Sanatçımızı cezalandırmaya çalışıyorlar. Y. Güney'de bu anlamda cezalandırıldı. Cezası öldükten sonra da bitirilmiyor. İçişleri Bakanı: "Vatandaşlığı elinden alındı, yeniden vatandaşlığa dönmesi için onun dilekçe vermesi gerekiyor" diyor. "Dilekçe veremediğine göre dönemez" diyor.

Ben hatırlatmak isterim. Daha önce başbakan Süleyman Demirel'in yeğeni Yahya Demirel hayali ihracattan dolayı yargılandı, mahkum edildi. O sıra yurtdışına kaçtı ve vatandaşlık hakkı elinden alındı. Ama Yahya Demirel tekrar Türkiye'ye döndü, çok kısa bir süre içinde vatandaşlık hakkı kendisine verildi. Bu vatandaşlık nasıl birşeydir ki, bu vatanın herşeyini çalıp çırparsanız, dolan-

dırırsanız, satarsanız, isterseniz alır geri veriyorlar.

Ama, düşüncemizden dolayı geri vermiyorlar. Kim vermiyor? Bence altı çizilmesi gereken noktalardan biri bu. Vatandaşlık öyle babalarının malı mı ki, kolayca alabiliyorlar, kolayca geri vermiyorlar?

İçişleri Bakanı. M. Kalemli imza diyor, ne imzası? Sen mi verdin o vatandaşlığı ki, imza diye Güney'in vatandaşlığını geri alabileceğini sanıyorsun. Y. Güney'i nasıl olur da, o hakkını korsanca elinden alırsın? Bu toprakta doğmuş bu toprakta büyümüş bir insanın elinden, bu toprağın çocuğu olma hakkını alabilir, alınabilir mi? Kimse alamaz. Değil generaller, hiç bir güç alamaz. Ben yazarlar sendikası 2. başkanı olarak, ve bir yazar olarak. Y. Güney değil, Nazım Hikmet ve öteki vatandaşlık hakkı elinden alınmış bütün sanatçılarımızın, bir an önce vatandaşlık haklarına yeniden kavuşarak ülkelerine dönmeleri için, yaşamıyorlar desem, yine de dönmeleri için var gücüyle mücadele edeceğim. Yılmaz'ın huzurunda bir kez daha söz veriyorum.

Hepiniz sağ olun.

ONAT KUTLAR, Sinema Eleştirmeni

Sevgili Arkadaşlar.

Çok kısaca iki noktaya değinmek istiyorum. Bunlardan birincisi, Y. Güney gibi büyük sanatçıların sadece kendi ülkelerinde yaşayan insanları değil yeryüzünün birbirinden çok uzakta birbirini hiç tanımamış insanları da birleştiren kapsamcı gücü üzerinde durmak istiyorum. Elbette Y. Güney, siyasi düşünceleri olan, bu uğurda yaşamını adanmış, ölümüne kadar bu inançlarını tutarlı bir biçimde sürdürmüş, sorumluluk sahibi bir insandı. Ama aynı zamanda büyük bir sanatçıydı. Elbetteki bu iki sevgiyi bundan ayırmak mümkün değil. Ama ben, Yılmaz'la aynı mesleği iki alanda birden paylaşıyor olmanın, yani hem yazar, hem de sinemaya emek vermiş biri olarak bunun kişiliğini bu yön üzerinde bir kaç kelimeyle durmak istiyorum.

Y. Güney, zaman zaman ülkemizde, zaman zaman da daha çok yabancı ülkelerde değerlendirildiği gibi, Türkiye'nin gerçeklerini sinemaya aktarmakla yetinmiş, adeta başka yönetmenlerle birlikte amadi bir kişiliği olan bir sanatçı değildi. Y. Güney, sadece Umut filmiyle Türkiye'de sinema tarihine yön vermiş, onun akışını değiştirmiş bir sanatçı değil, aynı zamanda dünya sinemacılığına da katkısı olmuş, büyük bir sanatçıydı. Büyük bir yönetmen ve büyük bir aktördü.

Ben O'na son yıllarında kapılarını açmış, son filmini sınırları içinde çevirmek imkanını bulduğu bu Paris'te, sadece onu seven, filmlerini izleyen, kişiliğine saygı duyan sizler için değil, Paris'li dostları içinde bir mesajı iletme istiyorum. Şunun unutulmamasında büyük bir yarar görüyorum. Aranızda Fransız dostları var mı yok mu, bilmiyorum. Zaten konuşmamı da büyük bir ihtimalle anlamayacaklar. Ama, sanırım ki, onlara iletme imkanı bulacaksınız:

Bugün yeryüzünde yapıtları baskı altında tutulan, dağıtılmayan, gösterilmeyen sanatçılar sadece, A. Nesin, bir Baracanov ya da Polonyalı sinemacılar değil. Y. Güney'in baş rollerini oynadığı 110 filmi pozitif veya negatifleriyle birlikte yok edilmiştir. Bazı filmleri 10 yıl sonra 15 yıl sonra dağıtıma çıkarılıyor diye, bütün sinema çevrelerinin haklı olarak tepki gösterdikleri başta yönetmenlerin yanı sıra 110 filmi yok edilmiş olan bir büyük sinemacının başına gelen bu olaya dünya sinema çevreleri biraz daha ciddiyetle ve hassasiyetle eğilme durumundadır. Ben bunu bu fırsatla burada altını çizerek belirtmek istiyorum.

Biraz önce Demirtaş Ceyhun arkadaşımın belirttiği gibi, anlamsız, hiç bir nedeni olmayan kararlarla aramızda bulunulmasına engel olunan sayın A. Nesin, yanı sıra çeşitli nedenlerle belki buraya gelemeyen bazılarının gelmesi mümkün olmayan, bazılarının şu sıradaki nedenlerle gelemeyen, Türkiye'deki çok sayıda insanın da yüreği sizlerle beraber çarptığını anlatmak istiyorum

Daha önceki panellerimizde konuşmacı arkadaşlarımızın belirttiği gibi umuyoruz ki, yakın bir gelecekte, 8-9 seneden beri Y. Güney'in filmlerini görme olanağını bulamayan milyonlarca genç insan, Türkiye'de Y. Güney'in filmlerini yeniden görmeye başlayacaktır. Ve yine, Türkiyede bu büyük sanatçımızı, ölüm yıldönümlerinde kendi ülkesinin sınırları içinde, özgür bir biçimde anma, alkışlama, onun kişiliğini ve yapıtlarını değerlendirme olanağını mutlaka bulacağız.

Ben çok kısa bir biçimde bu akşam aramızda bulunamayan ama düşüncelerini size bir mesajla ileten sinemacı, yazar ve siyaset adamı kişilerin ortak bir mesajını okumak istiyorum.

Yılmaz Güney dört yıl önce bugün öldü. Bize filmlerini ve dostluğunu bıraktı. Filmleri ülkemizin kültür mirasının parıltılı köşetaşlarından biridir.

Biz dostları, filmlerinin; O'nun çok sevdiği, anlamaya ve anlatmaya çalıştığı yurdunun insanlarına özgürce ulaşması için girişilecek bütün çabaları destekliyoruz.

O'na dostluğumuzu ve sevgimizi sunuyoruz.

Ali Özgentürk (Yönetmen)	Atıf Yılmaz (Yönetmen)
Abdurrahman Keskiner (Yapımcı)	Atilla Dorsay (Eleştirmen)
A.Güven Gürkan (SHP EskiGn.Bş.)	Aşyenur Arslan (Gazeteci)
Arif Keskiner (Yapımcı)	Agâh Özgüç (Sinema Yazarı)
Behiç Ak (Karikatürist)	Can Yücel (Şair)
Cüneyt Canver (SHP Adana M.vekili)	Deniz Türkali (Müzisyen-Tiyatro Oy.)
Ercan Karakaş (SHP İst. İl Bşk.)	Erdoğan Tokatlı (Yönetmen)
Erol Demiröz (Aktör)	Füsun Özbilgen (Gazeteci)
Fehmi Yaşar (Senarist)	Fatoş Sezer (Tiyatrocu)
Güler Yücel,	Hüseyin Baş (Gazeteci)
Halil Ergün (Aktör)	Hale Soygazi (Sinema Oyuncusu)
Hüsnü Okçuoğlu (SHP İst.M.vekili)	Işıl Özgentürk (Senarist)
İrfan Atasoy (Yapımcı-Aktör)	İsmet Bulak
Komet (Ressam)	Lütfi Akad (Yönetmen)
Leyla Özalp (Yönetmen Yr.)	Mehmet Ulusoy (Tiyatro Yönetmeni)

Mustafa Ekmekçi (Gazeteci)

Meral Okay (Gazeteci)

Necati Doğru (Gazeteci)

Oya Kayacan

Rutkay Aziz (Yönetmen-Aktör)

Sabahattin Çetin (SHP İst.

Kültür Komisyonu Başkanı)

Şükran Ketenci (Gazeteci)

Tuğrul Süer (Grafiker)

Tuncer Selik

Vivet Kanetti (Gazeteci)

Yavuzer Çetinkaya (Yönetmen)

M.Talip Öngören (Yazar-Öğretim
Üyesi)

Mehmet Moğultay (SHP İst.M.vekili)

Nevzat Şenol (Gazeteci)

Ömer Düzenli

Savaş Yurttaş (Aktör)

Şeref Gür (Yapımcı)

Türkan Şoray (Sinema Oyuncusu)

Tarık Akan (Aktör)

Ümit Silan (SHP Kadıköy ilçe Bşk.)

Yaman Okay (Aktör)

BARIŞ PİRHASAN, Senarist

Sevgili arkadaşlar!

Sinemaya 1984 yılında girdim. Sinemaya o yıllarda senarist olarak başladım. Sinemayla doğrudan ilgili olmasa da Y. Güney'e getirilen bu yasaklara karşı düzenlenecek bir şeyde tabii ki yer alırdım; düşüncelerimden dolayı. Ama, ben size başka bir şey anlatmak istiyorum, başka bir şeyden söz etmek istiyorum. O da bu kampanya sırasında daha da yoğun düşünme fırsatı bulduğum bir şey bu benim için. Y. Güney'in özgürlük meselesi benim için aynı zamanda kişisel mesele. Şu anlamda kişisel, ben onun filmlerini gördüm. Etkilendim, çok etkilendim. Çok etkilendiklerim oldu, az etkilendiklerim oldu. Ama, benim, bir sanatçı olarak olumsuzamamda Y. Güney'in çok önemli payının olduğunu biliyorum; hissediyorum. Farkında olsa da olmasa da Türk sinemacıları —ki, herkes bunun çok iyi bilincindedir— sanıyorum onun etkisini taşırlar. Yani, O'nun adeta molekülleri, besinini kendi beyninde taşımayan sinemacı yok gibi. Çünkü, gerçekten O, Türk sinemasında devrim yaratmış bir sinemacıdır. Bu devrim, kişiliğin sahiciliğiyle, o sahiciliği perdeye aktarabilmesiyle, sanat yolunda onlara bir kez daha bizim karşımıza çıkarabilmesiyle yaratımcı bir sinemacıdır. Bunun hiç kolay bir iş olmadığını, birara en ufak taklit yapmaya çalışan bir insan bile çok iyi bilir. Halbuki O'nun yaptığı, gerçekten bir halkın bize en çok tanıtmak istediği görüşleri ve dünya görüşü ve kişiliği, dolayısıyla en yakıcı bir istekle tanıtmak istediği insanları büyük bir ustalıkla yansıtabilmiş, yeniden yaratabilmiştir sanatsal dille.

Şimdi bu böyle önemli bir insan, böyle önemli bir sanata, eğer bizim şehirdekilerin, benim birşeyler vermeye çalıştığım şehirciler tarafından bilinmiyorsa acaba benim yaptığım iş, sepetlenmiş olmayacak mı? Dahası, onunla bizim yaptığımız, sinema emekçilerinin yaptığı bu gibi işleri, Y. Güney'in filmlerini seyretmemiş olan insanlar, seyrettiğinde, bütün bunları yerliyerine koyabilecekler mi? Doğru ya da yanlış. Kültür dünyası, kültür besini bir bütündür. Bir kere yaratıldıktan sonra, o bütün yerinden çekip çıkarılamaz. Çekip çıkarılırsa, o bütün yara-

lanmış olur. Aynı bir insan bedeni gibi. Buna hiç bir ameliyat böyle bir şeyi sağlıklı bir şekilde yapamaz. Bundan çıkacak hiç bir düşünce, hiç bir sanat eseri yasaklanamaz zaten. Bize hoş gelse de gelmese de diyoruz. Y. Güney'in bize verdiklerini alamamış olan gençler, bizim sevgimiz olduğu sürece, bizim yaptığımız işler sakat olmaya mahkumdur. İşte bunun için, benim aynı zamanda bireysel meselem olduğunu söylüyorum. Elbette ki, bireysel meselem olduğunu söylüyorum. Elbette ki, dar anlamda bireysel meselem değil, Türkiyeli insanların bireysel meselesi. meselesi.

Açlık çok çabuk farkedilir bir şeydir. Yani, insan günde bir kaç kere kolayca farkına varır. Ama bugünkü baskıyı uygulayan ve gerçekten dost olmadığına düşman olduğuna, Türkiye için zararlı olduklarına inandığım çok küçük bir azınlık öyle açlık yaratmaktadır ki, Türkiye'de bunun belli bir süre geçtikten sonra farkına varamamak da mümkündür. Çünkü kültürel açlığı, insan ancak kültür besinden sürekli yararlanarak yok edebilir. İşte bu kötülüğü yapıyorlar. Y. Güney'in ve daha bir çok sanatçının daha birçok sanat eserini yasaklayanlara karşı da, biz burda, Türkiye'de, her yerde mücadele ediyoruz. Mücadeleyi sürdüreceğiz. Tabiki, Y. Güney, bize kullanılabilecek bir hayat bıraktı. Kendi amaçlarımız için kullanılabilecek —biz bu amaçlarımızın doğruluğuna inandığımız müddetçe— küçük amaçlar için değil, büyük, birleştirici ve insanlığın yararına açtığı için, Y. Güney'i bir simge olarak ta; büyük bir insan olarak O'nun hayatını kullanmaya —iyi anlamda kullanmaya— tabiki devam edeceğiz. Ve Y. Güney'e, bize bu anlamda kullanılabileceğimiz bir hayat bıraktığı için teşekkür borçluyuz.

Hepinize çok teşekkür ederim.

İLYAS SALMAN, Sinema Oyuncusu

Şimdi, öküz hırsızlığına çıkmış, ay akşamdan doğmuş derler. Ben çocukluğumda, babam tarafından kapılar arkasına süpürgeyle faraşın yanına itilirdim. Burda da, arkadaşlar tarafından en sona itildim.

Ama bundan şikayetçi değilim. Bu bir şaka. Çünkü buraya Y. Güney'i anmak için toplandık. O, güzelliklerle dolu bir dünya için savaşan bir insandı. O'nun anma gününde ağlayamayız. Kahkahalar atmamız gerekiyor.

Türkiye gerçeği konusunda, arkadaşlarım oldukça aydınlatıcı bir bilgi verdiler. Ben, aynı gerçekleri yineleyerek sizi sıkmak istemiyorum, özür dilerim.

Yalnız, dünkü konuşmam sırasında, benim hatamdan dolayı bir yanlış anlama oldu. Sevgili milletvekili arkadaşımız Sayın Mehmet Ali Eren haklı olarak üzüldüler. Bundan dolayı gerçekten özür diliyorum. Çünkü, ortada bir yanlış onlama vardı.

Ben, havada bulup, tavada yiyen bir insan değilim. 12 yıldır 50 Milyon 4 soytarılık ediyorum. Ve kendi emeğime saygı duyan bir insanın onuruyla söylüyorum, yalnız Türk, Kürt, Afganistan'lı değil, dünyadaki bütün halkların ve ulusların kendi kaderlerini tayin haklarına inanıyorum. Ve sahip çıkmak istiyorum. Ama şöyle birşey var demiştim ki; din, dil, ırk, mezhep gibi tali ama, temel çelişki-

nin yanında tali durumda olan çelişkilerden dolayı, temel çelişki toz duman içerisinde kayboldu. O neydi? Emek sermaye çelişkisi.

Ve bunu desteklesin diye de şu örneği vermiştim. Arkadaşlar, Mardin'de Kürtler var açlık içinde sürünüyorlar, İstanbul Suadiye'de Kürtler var arsa spekülasyonundan milyonlar vuruyorlar. Tunceli'de Aleviler var perişan durumdadılar, ama Bostancı'da Aleviler var mütahitlikten milyarlar içinde yüzüyorlar. İngiltere'de, İskoçya'da çok iyi biliyorum Andrasaksonlar var, içlerinde çok yoksul olanlar var. Ama Londra'da aynı ulustan insanlar milyarlar içinde yüzüyorlar.

Meseleyi, sırf dil, din, ırk üçgenine dönüştürürsek, gerçek çelişkileri ortadan kaldırırız demiştim. Bundan dolayı, ben, Kürt halkının bağımsızlığından yanayım. Ama emperyalizmin kucağında bir ülkede ittifaklar sorununu gözardı edersek, bütün halkı boğarız. Şu anda nasıl boğuluyorsak öyle.

Yılmaz Güney gerçeğine gelince. Gerçekten heyecandan dolayı beni bağışlayın. Yılmaz Güney hakkında arkadaşlarım çok güzel anlattılar. Yalnız birtek şey var. Şimdi, Yılmaz Güney'in düşündükleri ve ürettikleri, Türkiye'de oligarşi tarafından yasaklandığı bir dönemde, halkın karşısına getirilmeye çalışılıyor. Bunun dışında, O'nun yanında gibi gözüken milyonlarca insan var. O'nu bir aziz, bir tanrı, bir kahraman yaparak, yine düşmanlıkla O'nu yoketmeye çalışıyorlar. Yılmaz Güney, gerçekten büyük halk adamı, çok büyük bir insandı. Ama, bir kahraman değildi. Bir kahraman yaratırken, bir halk adamını, bir sinemacıyı yok etmeyelim lütfen.

Saygılarımla □

NIHAT BEHRAM, Şair-Yazar

Y. Güney'in dördüncü ölüm yıldönümünde, yine binlerce arkadaşımın zindanlarda olduğu günlerde anıyoruz. Yine, birçok arkadaşımızın ölüm hücrelerinde idam kararlarıyla beklediği günlerde anıyoruz. Yine, polis karakollarında, soğuk jandarma karakollarında, insanlara acımasızca işkencelerin uygulandığı günlerde anıyoruz. Yine, Kürdistan'ta acımasızca bir katliamın sürdüğü, bizzat yanı başımızda faşist Saddam diktatörlüğüne sürdürülen katliamın yenisinin olduğu bir günde anıyoruz.

Ama, şimdi sormamız gerekir kendi kendimize, Y. Güney yaşasaydı, bu olaylara karşı tutumu ne olurdu diye. Bu sorunun yanıtı, hiç uzun boylu mantık yürütmenin gereği yok. Çünkü ölümler, öldüğü noktadaki, öldüğü noktaya kadar sürdüregeldikleri çizgileriyle yaşamaya devam ederler. Y. Güney'in bütün bu olanlara karşı da tutumu, bugün yaşıyor olsaydı, kuşkusuz ki, öldüğü noktadaki çizgisi olacaktı. Yani buna başkaldırı, buna isyan, yani gerçek anlamda demokrat ve aydın bir tutum. Bir demokrat, gerçek anlamda demokrat ve aydın kelimesini getirdiğimiz zaman, şöyle dönüp geriye biraz baktığımız zaman, gördüklerimiz nedeniyle bu konuların üzerinden hemen kolayca geçmememiz gerekiyor.

Nedir gerçek anlamda aydın olmak? Nedir gerçek anlamda demokrat olmak? Sorularına doğru yanıt bulmak zorundayız. Eğer insanlar sadece elleri ka-

lem tutuyor, sadece köşelerinde yazar, ya da üniversite dekanı, ya da YÖK başkanı, profösörler aydın oluyorsalar, Nazlı Ilıcak'lardan Doğramacılar kadar, ya da Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirmiş diye İstanbul Emniyet Müdüründen, Ankara'daki MİT paşalarına kadar insanlara aydın ve demokrat tanımını vermemiz gerekiyor. Böyle bir şey yoktur arkadaşlar.

Aydın olmanın, hangi meslekten olursa olsun, aydın olmanın özelliği, insanların aydınlık fikirler taşıyor olmalarıyla doğru orantılıdır. Aydınlık fikir taşıyor olmak, insanların demokrat olması ve zulme karşı tavır alması, bizzat pratik savaşım içerisinde olmasıyla doğru orantılır. Bu açıdan baktığımız zaman, bir üniversite profösörü aydın değil gerici olabilir ama, bir fabrika işçisi, taşıdığı aydın fikirlerden ötürü aydın olabilir arkadaşlar.

Y. Güney, bu anlamda demokrat bir insandı ve demokrat olmanın gerçek **ana** özelliklerinden birini de hayatta yerine getiriyordu. Neydi bu? Yani O, film-leriyle yasaklanırken sürgünlerde olurken yapılan neydi? Y. Güney büyük bir sanatçı, çokta güzel filmler yaptı diye mi yasaklanıyordu? Yoksa, politik bir sanatçı olduğu için mi yasaklanıyordu? Bence bu sorunun yanıtı, Y. Güney'in politik bir sanatçı olması nedeniyle, baskılara hedef olmasıdır. Dolayısıyla Y. Güney yasaklanma sebepleri, ya da Nazım Hikmet'in, ya da diğer düşünce adamlarının, ya da İsmail Beşikçi'lerin yasaklanma sebepleriyle, özgürlükler-mücadelesini birbirinden bağımsız düşünemeyiz. Dolayısıyla, Y. Güney'in özgür olması, bizzat politik olarakta, insanların düşünce özgürlüğünü savunuyor olabilme mücadelesi bir bütünlük içinde ele alınmasıdır. Bu mücadele, düşünce özgürlüğü karşısındaki faşist güçlerle, masada oturarak, pazarlıklarla, uzak mücadeleyle değil, bizzat onun gerektirdiği silahlarla, mücadele içinde silahlanarak, mücadeleyle alınır. Y. Güney böyle bir yolu seçmişti. Ve çok açık söylemek istiyorum, Y. Güney demokrat tavır takındığı zaman, gerek sanatıyla, gerek düşüncesiyle, duruma karşı sessiz durmadığı zaman ve bu şeylerin, kara kaplı kitabın sınırları içine girdiğini, ya da kara kaplı kitabın yasakladığı şeyleri savunarak bunları yapıyordu. Zaten gerçek anlamda bir demokrat ta cesaret sahibi bir insandır. Bu gerici yasaları koyanların yasalarına karşı baş kaldıran, baş kaldırma cesareti gösteren insandır.

1980'den sonra, özellikle bir avuçluk yiğit, gerçekten yiğit kesimi hariç, genel anlamıyla Türkiyeli aydın iyi bir sınav verememiştir. Ama, Türkiyeli aydın, öteden beri devrimcileri eleştire gelmiştir, uslu olmamakla! Y. Güney'e de, öteden beri, uslu olma, uslu ol, uslu ol çağırısı yapagelmişlerdir. Yılmaz için kitaplar yazılıyor, yazılar yazılıyor. Gazete köşelerine bakıyoruz, her yerinde deniliyor ki, —bir çoğunda kuşkusuz gerçek demokrat olan unsurların dışında— çok iyi güzel de, büyük sanatçıydı. Politik mücadeleye niye bulaştı? Sessiz olması, uslu ol çağırısını da zaten Haldun Simavi de, Halit Narin de getiriyor.

Böylesi unsurlar olmasına rağmen, O, gerek Kürt Ulusu'nun kendi kaderini tayin hakkını savunurken, gerek zulme karşı çıkarken, söylediği herşeyi kara kaplı kitabın sınırları içinde suç anlamı taşıdığını biliyordu. Bu anlamıyla Yılmaz'ın tavrı, bizzat Türkiyeli aydına bir eleştiridir. Bu eleştiriden ders çıkarmak gerekir. Y. Güney'in birkaç önemli noktasını ise şöyle vurgulamak istiyorum. Y. Güney, emperyalizme, faşizme ve orta-çağ kalıntılarına karşı çeşitli milliyetlerden proletaryanın önderliğindeki mücadeleyi savunuyordu. Y. Güney, özel olarak Kürt Ulusu'nun kendi kaderini tayin hakkını proletarya önderliğinde bir

mücadeleyle kazanma anlayışını savunuyordu.

Y. Güney'in diğer bir temel özelliği, savunduğu şeyleri bizzat militanca pratiği içinde savaşıyor bir insandı. Y. Güney, sanat anlayışı olarak sosyalist-gerçekçi sanat idelojisini, sanat anlayışını saunuyor ve buna layık olmaya çalışıyordu. Y. Güney'in en önemli özelliklerinden biri de, düşüncelerini savunurken, düşünce özgürlüğüne ilişkin mücadeleye hizmet için, bunun sınırlarını, düşüncelerini açıklama konusunda ölçü olarak almıyordu. Ve kendisini, bizlere, yani bu masada oturan insanlara, bana, arkadaşlarıma, yani bu salondaki insanlara, yani bizim dışımızdaki insanlara, yani milyonlara bu anlamda bir silah, bu anlamda bir miras bırakmıştır. Bu mirasın, bu silahın bilincinde olmak gereklidir. Nerde, ne türlü silah gerekiyorsa orada o silahı kuşanma cesaretini göstermek gerekir.

YILMAZ GÜNEY'E ÖZGÜRLÜK GECESİNE GÖNDERİLEN MESAJLAR!

Mesaj

Bu toplantıyı düzenleyen "Tohum Sanat ve Edebiyat Dergisi ve DSB Topluluğu"na, değişik kesimlerden, uzak yollardan bu anı paylaşmak ve desteklemek için gelen değerli konuklara ve Yılmaz'ın tüm dostlarına selâm...

Gerçek demokrasiyi tarihinin hiç bir döneminde yaşamamış olan ülkemizde, O'nun fikirleri, filmleri, kitapları üzerindeki yasakların süregeldiği bir dönemde, bu bir araya geliş aynı zamanda insan hakları üzerindeki zulme ve baskılara karşı verilmiş anlamlı bir yanıtıdır.

Özgürlük ve bağımsızlık mücadelesinin zor günlerinde, halklarımızın acılarını yüreklerinde duyanlar, bu uğurda hapisaneleri, işkenceleri, sürgünleri göze alanlar ve yine bu uğurda can verenleri, yeni bir dünyanın ve yeniden inşa edilecek olan bir toplumun temel taşları olmayı göze alanlardır. Yılmaz'ı ve kendilerini devrim ve demokrasi mücadelesine adanmış, bu korku tanımaz yiğit ve fedakar insanları, sizlerle birlikte bir kez daha yüreğinin ve bilincimin derinliklerinde duyuyorum.

İçimi yakan ölüm ateşinin, bir kez daha yaşama ve umuda dönüştüğü bu gün siz dostlarımızdan aldığım güçle, yarınların özgür ve mutlu Türkiye'sinde Kürt halkınında ulusal demokratik haklara kavuşacağı günlere olan inanç ve özlemimle hepinizi saygı ve sevgiyle selâmlıyorum.

Fatoş Güney

Sevgili Arkadaşlar!

Kendimden söz etmekten pek hoşlanmam. Ama, bugün Türkiye'yi yönetenler, bazan beni de kendimden söz etmek zorunda bırakıyorlar. Ben gülmece ya-

zarıyım, yazdığım gülmece öyküleri nerdeyse bütün dünya dillerine çevrildi. Fakat, bu yöneticilerin kimi davranışları karşısında, inanın, ben de şaşakalıyorum. Bunu ben yazamadım diyorum kendi kendime. Öylesine büyük mizah yapıyorlar ki, örneğin şu son olay, gerçekten bir mizah şahaseri. Yılmaz Güney'in özgürlüğüne yeniden kavuşabilmesi için oradaki savaşıma katılmak üzere tam oraya geleceğim sıra, ANAP hükümeti polis marifetiyle beni havaalanından geri çevirdi. Neymiş, 1987'nin 12. ayında, yurtdışına çıkışıma tahdit konulmuşmuş. Oysa 1988 yılının ilk 6 ayında tam 6 kez yurtdışına çıktım. Şimdi tam Yılmaz Güney'e gideceğim sıra, tahdit çıkıyor. Güler misin, ağlar mısınız? Ben Yılmaz Güney'in özgürlüğü için uğraşırken, bu kez benim özgürlüklerim elimden alındı. Artık sizler, **"Yılmaz Güney'e Özgürlük"** derken, **"Aziz Nesin'e de Özgürlük"** demek zorunda kalacaksınız. Fakat şunu da söylemeliyim ki, egemen sınıflar, bizim demokrasi ve özgürlük savaşımından bu tür polisiye önlemlerle alıkonulamayacağımızı hâlâ öğrenememiş olsunlar, olanaksız. Olsa olsa, bunlar onların son çırpınışlarıdır. Gelecek bizindir. Özgür ve demokrat Türkiye'yi mutlaka kuracağız. Onlara rağmen kuracağız.

Hepinizi sevgiyle selamlıyorum.

Aziz Nesin, Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı

Mesaj!

10 Eylül günü Heidelberg'de düzenlediğiniz Yılmaz Güney'i Anma Günü'ne, çok uzakta olduğum için katılamıyorum. Gönderdiğiniz davetiye beni çok duygulandırdı.

Yılmaz Güney'i anmakta çok haklısınız, ama herkes biliyor ki O, Türk sinemasına yaptığı büyük katkılarla, çok uzun yıllar, anılacaktır.

Sorun onun yurttaşlık hakkının geri verilmesi ise, doğrusu bunun üzerinde fazlaca durmuyorum. Yılmaz Güney, Türkiye insanının, kendi halkının tâ kendisidir, bu bakımdan kimse onun yurttaşlık hakkını kaldıramaz. O'nun 1982 yılında yaptığı bir açıklamada belirttiği gibi "halkımızın hayatına ve ahlâkına kasteden" bu tarihsel komplo sona erdiği zaman bu kâğıt üzerindeki —hiçbirimize ait olmayan— çirkinlikler de sona erer.

Mezarı Paris'de Pere Lachaise'dedir. Balzac'dan Piaf'a kadar sayısız değerli insanın arasında, 1871 Komün kahramanlarının yanında rahat uyusun. Oraya, geçen yüzyıl Polonya demokratlarının ortak mezarlarına yapıldığı gibi bir anıt dikmek hepimizin borcudur. Ülkemizdeki gericilik uhrevî dünyaya da saldırıyor. Geçenlerde büyük insan Ruhi Su'nun mezarına yapılan alçakça saldırı bunun son örneğidir.

Uygarlığa giden yol, bu değerlere duyulan derin saygıdan da geçer. Anlaşılan bu saygı gene, en çok, Türkiye'nin ilerici insanlarında yaşama olanağı buluyor.

Yılmaz'la, o ondokuz yaşındayken, Adana'dan İstanbul'a, iktisat okumak üzere geldiği ilk gün karşılaşp arkadaş olmuştuk. Benim yaratıcı kardeşim, inanılmaz bir sanat ve hayat mücadelesi verdi. Onu, 1972 yılında, sık sık Selimiye Kışlası'nın taş merdiven kavşaklarında yaptığım gibi, giderek artan bir sevgiyle

kucaklıyorum.

Toplantıyı düzenleyenleri kutlar, Türkiye'den gelen değerli dostlara sevgi ve selâmlar yolluyorum.

Demir Özlü, Stockholm 27 Ağustos 1988

**Yılmaz Güney'i Anma Komitesine!
Rein-Neckar-Halle Heilderberg-Eppelheim**

Değerli Arkadaşlar,

Davetinize teşekkür eder, girişiminizi kutlarım.

Zalime karşı, mazlumun yanında, sanatını ve politik mücadelesini iç içe aynı çarpıcılıkta yürüten, halkların büyük sanatçısı Yılmaz Güney'in anısı önünde saygı ile eğilirim.

Yılmaz Güney'e özgürlük demek, Nazım Hikmet'ten, Ruhi Su'lara değin faşizmin kurbanı tüm sanatçılara ve bugün hâlâ yurtdışında bulunan, çoklarının yurttaşlık hakları ellerinden alınmış olan binlerce politik göçmene özgürlük demektir.

Yılmaz Güney'e özgürlük demek, halklara özgürlük demektir, zindansız, işkencesiz özgür ve bağımsız bir Türkiye demektir; insanca, uygarca bir yaşam düzeni, demokratik bir Türkiye demektir.

Yılmaz Güney'e özgürlük demek, dilleri ve kolları kelepçeli zindanlarda direnen, sakat kalan, öldürülen, fakat başeğmeyen yurtseverlere topluca özgürlük demektir ve en başta 12 Eylül düzeninin tüm kurumlarıyla kökünden tasfiye edilmesi demektir.

İşte bu anlamda Yılmaz Güney için açılan kampanyayı candan destekliyor, başarı dileklerimi sunuyorum.

Dursun Akçam

Değerli Dostlar!

5 Nisan 1988 tarihli mektubunuzu aldım. Yanıtım gecikti, çünkü gelme umudum vardı, ama kesin değildi. Ne yazık ki olamıyor. Yılmaz Güney'in filmlerinin olduğu gibi, mezarının da Türkiye'ye bir gün geleceğine inanıyorum. Bunu sağlamak için yapılacak olan toplantıya Türkiye'den çağrılan az sayıda değerli insanın arasına girmek beni ayrıca onurlandırdı. Ne yazık ki yaşamım yalnızca gazeteci/sinema yazarı olarak geçmiyor. Başka etkinliklerim, işlerim de var. Ve bunlar, son duruma göre benim Eylül başlarında yurtdışına çıkmama izin vermiyor.

Toplantınızda ve diğer işlerinizde başarılar diliyor, yeniden teşekkür ediyor ve sempatilerimi yolluyorum.

Atilla Dorsay, 9 Mayıs 1988

“Yılmaz Güney’e Özgürlük” Tertip Komitesine!

Ülkemizin yüzakı, büyük sanatçı, kavga adamı Yılmaz Güney, emekçi, yoksul halkımızın yüreğinde yaşıyor. Baskısız, sömürsüz, özgür bir düzen için verdiği savaşım her yurtseverin belleğine kazılıdır. Onun onurlu ve kısa yaşamı bizlere çok şeyler öğretti, toplumcu sanata çok şeyler kazandırdı. Yılmaz Güney, ödün vermeyen sanatçı tipinin en güzel örneğidir.

Ben aydınım ve halkımdan yanayım, diyen herkesin Yılmaz Güney’e ve onun yapıtlarına karşı konan çağdışı yasağa karşı çıkması gerekir. Aydınlıkla karanlığın çatışmasıdır bu.

“Yılmaz Güney’e Özgürlük” kampanyanızı yüreğimle destekliyor, böylesi onurlu uğraşınızdan dolayı sizleri kutluyorum. Anma gecesinin başarılı olmasını diliyor, hazırlayan ve katılanlara dostça selamlarımı iletiyor, Yılmaz Güney’in anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

Muammer Bilge, 3.9.1988

DSB ve TOHUM Dergisi

Yılmaz Güney’e Özgürlük Kampanyası Tertip Komitesine!

Arkadaşlar,

Devrimci sinema sanatçısı ve siyaset adamı, Yılmaz Güney’i aramızdan beden ayrılışının 4. yılında anmak, 12 Eylül faşist rejiminin ve bugünkü temsilcilerinin emekçi halkımıza, ilerici güçlerimize, yazar, sanatçı, bilim adamlarımıza yönelik gerici baskı ve yaptırımları, yürüttüğünüz “Yılmaz Güney’e Özgürlük” kampanyası dahilinde bir kez daha deşifre ve protesto etmek, Yılmaz Güney’e vurulan yasaklar zincirini kırmak ve devrimci demokrasi mücadelesine yurtdışı cephesinden, güçlü, anlamlı bir güç katmak amacıyla düzenlediğiniz “Yılmaz Güney’e Özgürlük” gecesini devrimci bir coşkuyla selamlıyor, bu vesile ile geceye katılan tüm işçi ve emekçilere, ilerici ve devrimci arkadaşlara, programa güç veren sanatçı ve milletvekillerine huzurlarınızda teşekkürlerimizi sunuyoruz.

- Yılmaz Güney’e Özgürlük!
- Tüm ilerici, sanatçı ve bilim adamları üzerindeki baskılara son!
- Kahrolsun zulüm, yaşasın çeşitli milletlerden halkımızın halk demokrasisi ve bağımsızlık mücadelesi!

ATİK Genel Konseyi Adına Cafer Karaca

Yılmaz Güney’e Özgürlük Gecesi Tertip Komitesine!

Ölümünün dördüncü yıldönümü münasebetiyle Yılmaz Güney’in anısına tertiplediğiniz bu geceden dolayı sizi kutlar, Türkiye’de verilen demokratik mücadelenin bir parçası olarak Yılmaz Güney’in eserlerine özgürlük şiarı altında yürüttüğünüz mücadelede, Paris Kürt Enstitüsü olarak sizi desteklediğimizi belirtir, başarılar dileriz.

Türkiye'deki sömürüye, zulme ve zorbalığa karşı olduğu gibi Kürt halkının ulusal ve demokratik hakları uğruna da aktif mücadele eden enstitümüzün kurucularından Yılmaz Güney bir önder olarak eyleminde ve düşüncesinde özgür olma prensibinden asla taviz vermedi.

Bu bağlamda, Türkiye'de O'nun eserleri üzerindeki yasakların kaldırılması mücadelesi, O'nun anısının yaşatılmasında büyük önem kazanmaktadır.

Dostça selamlar.

Paris Kürt Enstitüsü

Sevgili Arkadaşlar!

Eppelheim'de yapılacak "Yılmaz Güney'e Özgürlük" gecesi için gönderdiğiniz çağrıyı aldım. İlginize, zahmetinize teşekkür ederim. Aynı gün bir başka toplantıda bulunmaya önceden söz verdiğim için ne yazık buna katılamıyorum. Beni hoşgörmenizi diler, hazır bulunanları ve sizleri candan selâmlıyorum.

Değerli arkadaşlar!

Yirminci yüzyıl biterken, hâlâ politik görüşlerinden ya da sanatsal eylemlerinden ötürü insanların yurttaşlıktan çıkarılmasını, müthiş geri kalmış bir yönetim anlayışı olarak kabul ediyorum.

Hiçbir nedenle hiçbir kimsenin yurttaşlığına dokunulamaz. Dokunulsa da dokunulamaz.

Nazım Hikmet'in, Yılmaz Güney'in, pek çok sanatçımızın, düşünürümüzün yurttaşlıktan çıkarılması hukukça yanlış olduğu gibi, herkesten büyük yargıç olan ZAMAN huzurunda da geçersizdir. Hangi ülkede, kim kimi yurttaşlıktan atıyorum dediyse, anlamsız bir sanıya kapılmıştır.

Yurttaşlıktan atıldığı söylenenlerin hepsi, ne yapsalar etseler, her zaman değerli yurttaşlarımızdır.

Bu konuda başlattığınız kampanyayı destekliyorum.

Saygılarımla.

Fakir Baykurt, 30.8.1988

Strasburg Üniversitesi Profösörlerinden Server Tanilli'nin Mesajı!

Sevgili Arkadaşlar,

Yılmaz Güney'in aramızdan ayrılışının bir başka yıldönümünde anıyoruz. İçimizdeki acının hâlâ taptaze durduğunu söylemeye gerek var mı? Şunu da bütün açıklığıyla görüyoruz: Bugünkü Y. Güney, öldüğü günkü Yılmaz Güney'den çok daha etkilidir. Çevresindeki yasak halkasının daha da büyük bir inatla sürdürülmesi bunu gösterir.

Ülkemizde, gerçekliğin her yönüyle düşmanı olan rejim, onun düşünceleri ve sanatı önüne çektiği duvarları ısrarla koruyor.

Güncel görevlerimizden biri, bu duvarları yıkmak olmalıdır.

Bu duvarları, yıkmanın, Türkiye'de demokrasi adına yeni bir mevzi kazan-

mak anlamına geleceği inancındayım. Biz Kürt ve Türk aydınları, Türkiye'nin sorunlarını tartışacak, Kürtlerin ulusal demokratik haklarını tartışacak, ancak Y. Güney'in tanıklığı ile yapabiliriz bunu. Y. Güney'in sustuğu ya da susturulduğu bir ortam, Türkiye'de demokrasiye ve Kürtlerin ulusal demokratik hakları davasına indirilmiş bir darbedir.

"Türkiye aydınları ile dayanışma girişimi"ndeki arkadaşlarımla beraber, Y. Güney'e Özgürlük mücadelesini sonuna değin sürdürmenin kararlılığı içinde, onun ölmez anısı önünde en derin saygılarla eğilirken, bu anlamlı gecede hepinizi de sevgiler ve saygılarla selâmlarım. Aziz Arkadaşlarım.

Sevgili Arkadaşlar!

Film çalışmalarım dolayısıyla aranızda bulunamadığım için üzgünüm. Yılmaz Güney'in vatandaşlık hakkının geri verilmesi ve mezarının Türkiye'ye nakledilmesi için yürütülen mücadelenin içinde yer almak, sinema emekçileri için bir onur borcudur. Onun eserlerinin özgürce yayınlanması, izlenebilmesi ise halkımızın doğal hakkı ve isteğidir. Tüm dünya ilerici kamuoyunun, kültür ve sanat emekçilerinin bu haklı davada yanımızda olduğu bilinciyle, toplantınızı en sıcak dayanışma duyguları ile selâmlarım.

Hale Soygazi

Yılmaz Güney'i Anma Gecesi Düzenleme Komitesine!

Değerli Dostlar,

Ülkemizin ve halkımızın yetiştirdiği eşsiz değerlerimizden ve sanırım, kültür, sanat, edebiyat ve özellikle de sinema yaşadığı sürece bilincimizden çıkmayacak etkin kişilerden biri de Yılmaz Güney'dir.

Türkiye insanı Güney, ne yazık ki, ülke toprakları dışında yaşama gözlerini kapadı. Ülke yurttaşlığından atıldı. O'nun için şimdi anmalar, toplantılar yurtdışında yapılıyor. Sizlerde bu devrimci mücadelede Yılmaz Güney'i başa alarak, O'nun bize bıraktığı mirasa yakışır bir şekilde etkinlikler sürdürüyorsunuz.

Bu anlamlı geceye davetiniz her zaman içinde sıcak bir ateş olarak duracak, bu geceyi yaşayamamanın da ezikliğini içimde taşıyacağım.

Gecenin, Yılmaz Güney mücadelesine bir katkı taşıyacağını bilerek, sizlere üstün başarılar diliyorum.

Dostça selâmlarımla...

Güven Pamir, Münih 1 Eylül 1988

Tertip Komitesine!

"Yılmaz Güney'e Özgürlük, Kültür Emekçileri Üzerindeki Baskı ve Yasaklara Son!" kampanyanızı içtenlikle destekliyorum.

Bugüne değin karanlığın kurşunlarına göğsünü gere gere türkülerini söyleyen

devrimci sanatçı ve aydınlarımızın, geleceğin aydınlık, sosyalist Türkiye'si için, daha söyleyecekleri çok sözleri vardır.

Şakir Bilgin

Tertip Komitesine!

Bütün unutturma çabalarına rağmen halkın gönlünden ve belleğinden silinmeyen, sinemamızın büyük ustası Yılmaz Güney'i saygıyla, sevgiyle, özelemle anarken, yurtdışında yaşayan Türkiyeli sanatçılar ve yazarlar olarak "Yılmaz Güney'e Özgürlük" savaşımında yeralmaktan onur duyuyoruz.

Eserleri yasaklansa da, adına sansür konsa da, vatandaşlıktan çıkarılsa da ülkemiz halklarının, emekçilerinin, aydınlarının ve tarihin, yani gerçek yargıçların gözünde o dipdiri ve dimdik kavgada yerini alıyor.

"Yılmaz Güney'e Özgürlük" mücadelesinin tüm yazar ve sanatçılarımızın uğradıkları baskılara, mahkûm edildikleri hapsilere, sürgünlere karşı boynumuzun borcu olan mücadelenin ayrılmaz bir parçası olduğunun bilinciyle "Merhaba Yılmaz", "Merhaba ülkemizin ve halklarımızın özgür geleceği" diyoruz.

Hessen Eyaleti Türkiyeli Yazarlar ve Sanatçılar Derneği
F. Almanya, Erdoğan Diker

Ayrıca, gecemize mesaj yollayıp ta, yer darlığı nedeniyle mesajlarını yayınlamamışımız örgüt ve yayın organları şunlardır:

Devrimci-İşçi, Yeni Demokrasi, KAWA, DİDF, TKP/ML, Emegin Bayrağı, EKİM, Rızgari, Güneşe Çağrı, FTİF, TKP/ML-H, TKP-B, Av. Dev-Genç, KOMKAR, Ala Yekiti, TSK, ÖMDK. □

GERÇEKLERİ ELİNİN TERSİYLE KOVMAK, BEYHUDE, UMUTSUZ VE ÖLÇÜSÜZ BİR ÇABADIR!

A. Özgen Utku, Kasım 88

Geçmiş tarihsel sürecin sınıf mücadelesi, Yılmaz Güney gibi çok değerli bir abide bize bırakmıştır. Bizim ülkemizin sınırlarını aşarak dünya sinema klasikleri arasına girmeyi başarmış olan Güney, geleceği saniplenecek olan proletaryaya çok değerli şeyler bırakmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'nin bir Gorki'si olan Güney'i savunmak, sahiplenmek ve bundan da öte ondan öğrenmek bir zorunluluktur.

Nazım Hikmet örneğinde olduğu gibi, egemen sınıflar, böylesine değerli insanlarımızı, susturmak, baskı altına almak, kitlelerden soyutlamak ve adeta benliklerden silmek uğraşı içindedirler. Y. Güney'in yaşamı tıpkı N. Hikmet'in yaşamına benzemektedir. O'nu sahiplenecek bir sosyalist ülkesi olmasa da, durumu pek farklı değildi. Egemen sınıflar, topyekün bir saldırı emri vermişlerdi. Gelişmeyi engellemek için tüm imkanlar, olanaklar ve ne gerekiyorsa her şey seferber edilmişti.

Yılmaz ise, bir abide gibi dimdikti. Hiç bir baskı O'nu yıldıramıyor, aksine, vahşet ve işkence ortamı O'nu adım adım örsle çekiç arasında yoğrulmak misali, sınıf mücadelesi içinde giderek şekillendiriyordu. Düşüncelerini saklamak, baskılardan korkmak, sansüre göre eserler yaratmak, mücadelesini düzen sınırları içerisinde hapsetmek, sınıf mücadelesinin dışında kalmak O'nun felsefesinde yoktu. O, hırçın doğayı uysallaştırmak, kendisine uyduracak, azgın boğaya boyun eğmeden onu evcilleştirebilip, dönüştürebilecek bir kapasiteye sahipti.

Kendisi, Kürt Ulusu'na mensup biri olmasına rağmen, meselelere dar ulusal bakış açısıyla değil, proletaryanın bakış açısıyla, enternasyonalist bakış açısıyla bakardı.

O'nun en önemli özelliklerinden biri de, sürekli kendisini yenileme cesaretine sahip olmasıydı. Hatasını gördüğünde öz-eleştiri yapabilecek, yanlışlığı ortaya çıkmış görüşünü hemen değiştirebilecek bir güce sahipti. Yeterki O bunu görebilsin, ya da gösterilebilinsin.

Böylesine karakterlere sahip bir devrimciye sahip çıkılması, yaşatılması ve ondan öğrenilmesi bizim için çok önemli bir durumdur. Düşmanın topyekün saldırılarına karşı, topyekün bir cevap vermek gibi bir görevimiz bulunmaktadır. Bu görevimizi yerine getirmek için, hepimizin de yaşamış olduğu gibi büyük bir kampanya örgütledik.

Neydi bu büyük kampanyamızın istemleri:

- 1- Y. Güney'in vatandaşlık hakkı geri iade edilmelidir,
- 2- Filmleri üzerindeki yasaklar kaldırılmalıdır,
- 3- Kitapları üzerindeki yasaklar kaldırılmalıdır,
- 4- Kültür emekçileri üzerindeki baskılara, yasaklara son!

Yılmaz Güney'e Özgürlük bağintısında ileri sürdüğümüz taleplerimiz bunlardı. Öne çıkardığımız taleplerimiz bunlar olmasına rağmen, kampanyamız bu taleplerle sınırlı kalmadı. Kampanya süresi özgülünde gelişen bazı olaylara tavır aldığı gibi —Irak Kürdistan'ındaki gelişmeler— tüm özgürlüklerin kazanılması ve de vatandaşlık hakları ellerinden alınmış olanların da bu kapsama alınması için çaba sarfettik.

Ancak, kampanya süresince, düşmanlarımızdan aldığımız tepkiyi saymazsak, dostlarımızdan da, haklı haksız bir çok eleştiri aldık. Ne yazık ki, dostlarımızdan aldığımız eleştiriler pek de iç açıcı değildi. Saldırı değişik cephelerden gelmiş olsa da, öz itibariyle ortak bir özelliğe sahipti. Bir konu olur, normaldir ki, dostlardan eleştiri de alabilir. Ama eğer, o konunun özü doğruysa, hem desteklenir, hem de varsa eksik ve hatalı yanları onlar da eleştirilir. Eleştirinin amacı da, yıpratmak ve yoketmek değil, tersine düzeltmek ve alternatif göstermektir. Kampanyamızı eleştirenlerden ne yazık ki, böylesi bir yaklaşım göremedik. Yıpratmak, tahammülsüzlük ve karalama eleştirilerinin asli yanını oluşturuyordu. Hemden belirtiyim ki, bizi eleştirenlerin hiç biri — tabi olumsuz yönde eleştirenler— kampanyamızı desteklemediler. Ne yapalım, kendilerinin bileceği bir işti tabi!

Bu eleştiriler içerisinde bizi en fazla ilgilendiren hiç kuşkusuz ki, Mahmut Baksi'nin Kürdistan Press'te kampanyamız ile ilgili çıkan yazısıydı. "**Yılmaz Güney ve Kefen Soyguncuları**" başlığıyla yazılan yazı baştan sona kin ve öfkeyle doludur. Bu yazı, karalamayı da aşarak tarihsel bir gaf işlemiştir. Beceriksizce yazılan bu yazı, sahibinin bazı önemli yanlarını açığa vurmuştur o kadar. Ama ne yazık ki, bay Baksi, tarihsel gerçeklerin üzerine her ne kadar bir edep örtüsü örtmeye çalışmışsa da başarılı olamamıştır.

Sizi, "**Yılmaz Güney ve Kefen Soyguncuları**" yazısını yazmaya iten şey neydi sayın Baksi? Devrimci Yılmaz Güney'e bazı "sahtekar"lar sahip çıkmıştı da, siz engel mi olmaya çalıştınız? Yoksa bu sahtekarlar da TOHUM ve DSB midir? Yılmaz Güney öldü gitti de, biz "kefen" mi "soyuyor"uz? Yoksa, Yılmaz'ın devrimci düşüncelerine mi sahip çıkarak tüm bunları yaptınız? Ha az daha unuttuyordum. Yoksa..... Evet yoksa, Yılmaz bir Kürt olduğu için mi, O'na sahiplenecek bu kadar hiddetleniyorsunuz? Sayın Baksi de Kürt ya. Tabi ki, Kürt Kürt'e sahip çıkması lazım. Var mı başka bir izahat tarzı?

Önce kampanyamızın Yılmaz'ın düşüncelerine "tamamen ters" olduğu sorunuyla cevaplayayım sayın Baksi'nin eleştirilerini. Şöyle diyor sayın Baksi, "*Bu kampanya ve bu şöven öneriler, Y. Güney'in düşüncelerine, devrimci kişiliğine, Kürt Halkı'na tamamen terstir.*" Başında da belirttiğimiz gibi, tarihsel gerçekler bir edep örtüsüyle örtülemez. Böyle yapmaya çalışanlar, kendilerini kandırıyorlar o kadar. Çünkü, Yılmaz'ın düşüncelerinin ne olup ne olmadığı meydandadır. Enternasyonal bakış açısına sahip bir Kürt devrimcisiydi O. O'nun her konuda ortaya koymuş olduğu düşünceleri vardır. Hiç bir düşüncesi, dar ulusal bakış açısıyla ele alınmamıştır. Önce, sayın Baksi'ye şunu soralım, Yılmaz'ın —en azından cilt-

lerinde bulunduğu kadarıyla— hangi düşüncesine katılıyorsun? Eğer çoğunluğa katılıyorsanız, O'nun sağlığında neredeydiniz? Yok eğer katılmıyorsanız, “devrimci düşüncelerine” karşı “ters”liği nereden çıkarıyorsunuz? O'nun düşüncelerinin bize daha çok yakın olduğunu bilmiyormuydunuz yoksa? O zaman gerçek kefen soyguncularını görün lütfen. Göremezsiz çünkü, size de bir ucu dokunur da ondan.

Devamla Yılmaz Güney, her buluşmamızda bana şöyle diyordu: *“Benim için birleşik, bağımsız ve demokratik Kürdistan hayati önem taşıyor. Türk şovenizmini kıracağız.”* diyerek bizi Yılmaz’la “ters” düşmekle suçlamaya devam ediyor. Sayın Baksi öyle bir imaj yaratıyor ki, sanki Yılmaz böylesi düşüncelerini hep ona anlatırmış! Başka da hiç kimseler bilmiyor muş! İşin acaibi de, Yılmaz’ın ne demek istediğini bir türlü anlayamamış olmasıdır. Eğer anlamış olsaydı böyle konuşmazdı. Bakın Y. Güney bu konuda ne diyor: *“Önemle vurgulamalıyız ki, bizim tek başına ‘Türk devrimi’ ya da ‘Kürt devrimi’ diye bir sorunumuz yoktur. Kürdistan’da sürdürülen ulusal ve toplumsal devrim mücadelesi, bizim irademiz dışında gelişse (ki, gelişebilir), biçim olarak ayrı bir hat izlese bile, er ya da geç, Türkiye Kürdistan birleşik devrimine yol açacaktır; ve giderek bu devrim, bağımsız, birleşik demokratik Kürdistan hedefine ve oradan da (ya da bağlı olarak), Ön Asya Halk Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği’ne ulaşacaktır. Ön Asya Halk Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği, Dünya Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği’ne gidecek yolda bir adımdır.”* (1) Uzun bir alıntıyla sayın okuyucularımızı sıkmadık herhalde. Sayın Baksi biraz sıkılmışsa da kusurumuza bakmasın.

Ne demek istiyordu Güney? En başta Güney, meselelere dar ulusal bakış açısıyla bakmıyor. O'nun için, Türk veya Kürt devrimi tek başına bir önem taşıyor. Önemli olanı, proletaryanın uzun erimli bakış açısıdır ve menfaatlarıdır O'nun için. Dünya SSCB’ni hedefleyen bir devrimciyi anlamak güç olsa gerek. Hele bir de, milliyetçilik illiğimize kadar işlemişse. Ben, siz niye milliyetçisiniz, milliyetçi olduğunuz için çok kötüsünüz demek istemiyorum. Çünkü sizin derdinizi anlıyorum. Ancak siz de, enternasyonalist devrimcileri anlamamız lazım.

Bakın devamla ne diyor Güney. *“Kürt Halkı’nın örgütlenme hakkı vardır; fakat biz, Türk, Kürt ve ezilen diğer milliyetlerden proletaryanın ortak örgütlenmesini, devrimin sağlığı ve başarısı açısından zorunlu görürüz... Milliyetler esasına göre örgütlenmeyi savunmak burjuva örgütlenme anlayışıdır.”* (2) Bu kadar açık ve net konuştuktan sonra, onu eğerki anlayamıyorsa bir başka insan, şapkamızı önümüze koyup iyice bir düşünmemiz gerekiyor. Ya anlamamak denir buna, ya da anlamak istememek denir. Başka yol yok.

Yılmaz bir Kürt devrimcisi olmasına rağmen, olayı sadece kendi ulusu çerçevesinde ele almıyor. Çünkü O, çok uluslu bir devlet içinde yaşadığını bilerek hareket ediyor. Hedef ve düşmanı ortak olan, ve çıkarları bir kutupta birleşebilen her ulustan ve azınlıklardan işçilerin ve emekçilerin birlikte varolmalarının proletaryanın yararına olduğunu iyi biliyordu. Bunun için, her şeyde kendi ulusunun çıkarları için değil, kendi sınıfının çıkarları için bir yaklaşım sunuyor ve ona göre hareket ediyordu. Bunun için de, O’nunla ilgili olan gelişmelere karşı “Kürt Ulu-su’nun karar” vereceği gibi, esas karar verme hakkı proletaryanıdır sayın Baksi!

Taleplerimizin “şoven”liğine gelince!

Sayın Baksi, taleplerimizin özellikle vatandaşlık hakkı sorununu kavraya-

madığı için ve dar milliyetçi bir bakış açısına sahip olduğu için, bizi “şoven”likle suçluyor; vatandaşlık hakkı ve mezarının Türkiye’ye taşınma isteğine ateş püskürtüyor. M. Oruçoglu arkadaşın dediği gibi “Vatandaşlıktan çıkarılma ile, ulusal kimlikten çıkarılmayı bir ve aynı görüyor” sayın Baksi! Egemen sınıflar, vatandaşlıktan çıkarma olayını “ihanet” etmekle açıklıyor. Ve hiç bir haklı gerekçeleri de yoktur. Tamamen keyfci ve korsandılar.

Hemen şunu belirtelim ki, Yılmaz Güney gibi komünistlerin ve işçi sınıfının vatani yoktur. İşçi sınıfı ve onun düşüncelerinin savunucuları enternasyonalistlerdir. Çünkü nihai amaçları, sınırları ve tüm ayrıcalıkları ortadan kaldırmak ve ulusal çitleri parçalamaktır. Ve onlar, illahi “burası benimdir” demezler. Onlar, kaldıkları toprak parçaları üzerinden “benim görevim nedir” diye sorarlar.

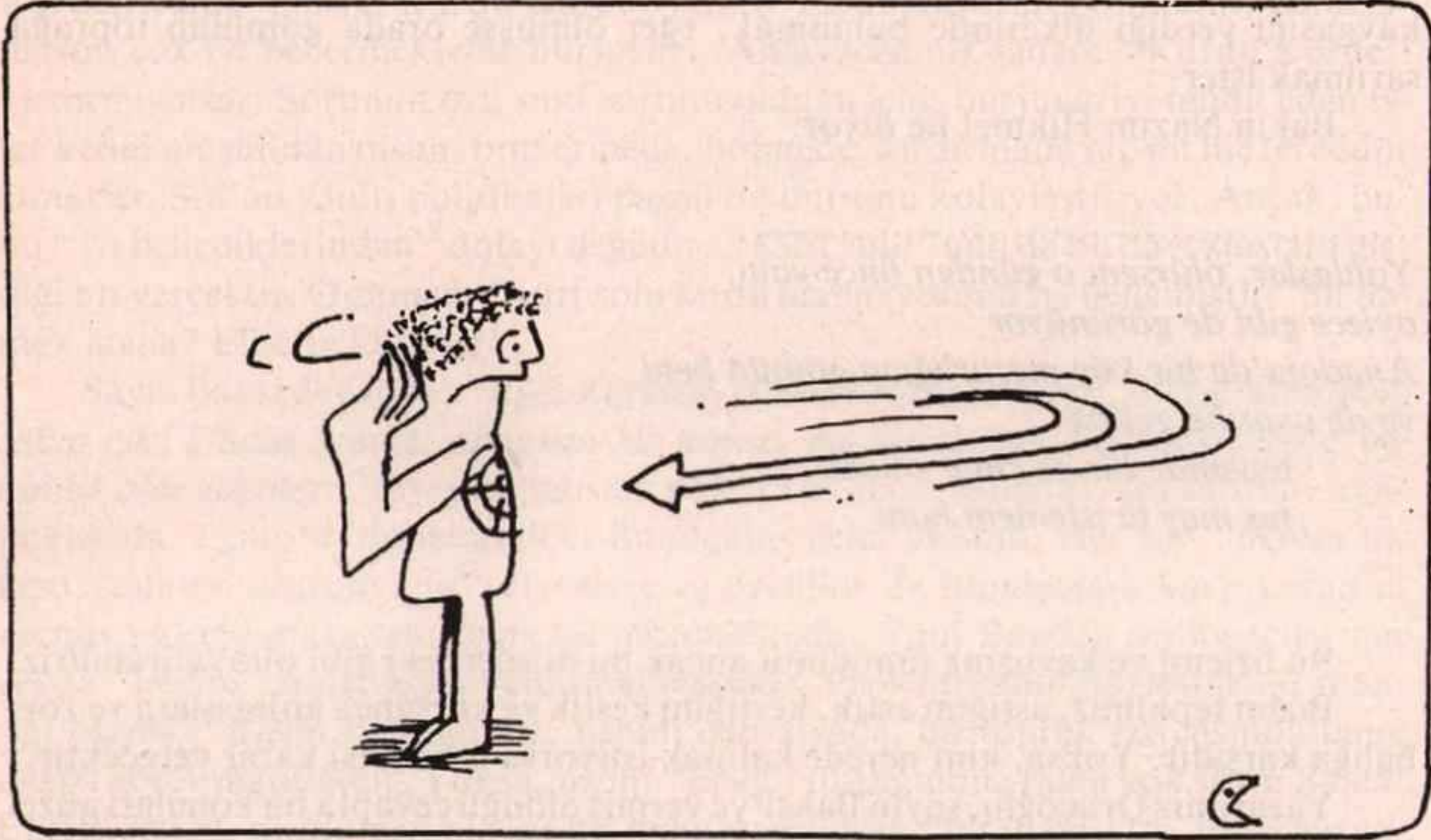
Ancak, bu durumun ötesinde bir de, her burjuva devletinde ve hatta her hangi bir sosyalist ülkede yasalarla belirlenmiş bir “vatandaşlık hakkı” denilen bir kavram vardır. Burjuva hukukunun bir sonucu olan bu hak, o toprak üzerinde bulunan her ulustan ve azınlıklardan insanlara hiç bir ayrıcalık olmadan her kесе aynı derecede uygulanır diye ortaya çıkmıştır. Sosyalizmde de, o ülkede yaşayanların vatani olmamasına rağmen, bu burjuva hukuku aynen uygulanır ve herkes bu vatandaşlık hakkından eşit bir biçimde yararlandırılır. Mevcut vatandaşlık haklarından yararlananlar, kendi ulusal kimliklerini olduğu gibi korurlar. Yasal bazı haklardan yararlanmak ayrı birşeydir, kendi ulusal kimliğiyle yaşamak ayrı şeydir. Bu iki ayrı şey birbirine karıştırıldı mı, işin altından çıkılamaz.

Somut sorunumuza gelecek olursak. Her şeyden önce Yılmaz Güney kürt asıllı bir Komünisttir. Esas itibariyle de vatani yoktur. Kendi ulusu bir başka ulusun egemen sınıfları tarafından baskı altındadır. Buna rağmen, yaşamış olduğu toprak parçasında, burjuva hukukunun ona tanıdığı olduğu bir vaziyet vardır. Vatandaşlık hakkı. Bu hak ise, anayasal bazı yaptırımlarla da sınırlandırılmıştır. Buna rağmen bu haktan yararlanmak için de bazı şeyler göze almıştır. Güney, Türkiye’de iken, “ben bu haktan yararlanmak istemiyorum” dememiştir. En ufak bir hakkı kısıtlandığında şiddetli bir şekilde başkaldırmıştır. Bu hakkı sonuna kadar kullanmasına rağmen, Kürt olmasından hiç bir şey kaybetmemiştir. Anlayacağınız sayın Baksi, Yılmaz Türk olamamıştır.

Somut bir kaç örnekle olayı daha da açalım. Bir çok Kürt aydını ve siyaset adamı veya her hangi bir Türk, Avrupa’da veya Amerika’da o ülkelerden birine iltica için başvuruyor. Siz de kabul edersiniz ki, o ülkelerin de kendilerine göre bir vatandaşlık hakkı vardır. Bu haktan yararlanmak için de, oranın vatandaşı olmak için müracaat da ederler. Çünkü, sadece iltica olmak, onarın tüm haklarından yararlanmayı beraberinde getirmiyor. Ancak oranın vatandaşı olursan tüm haklardan yararlanabilirsin. Bunun için bir çok insan vatandaşı olmak için başvuruyor. Vatandaşlık hakkı alanlar çoktur sanırım. Veya kazayen sayın Baksi mesela, İsveç’in vatandaşlık hakkını kazandı. Bu durumda sayın Baksi, acaba kendi ulusuna ihanet mi etmiş oldu? Kürt olmaktan çıkmış mı oldu? Bir çok insan aynı durumda. Acaba, her hangi bir ülkenin vatandaşlık hakkını kazananlar kendi uluslarına ihanet mi ediyorlar? Eğer böyle ise sayın Baksi, ortalıkta öylesi ihanetçiler çok ki!

Durum sizin bildiğiniz gibi değil sayın Baksi! Kafanızda yarattığınız hayali düşünceyi değiştirmeniz lazım. Yok eğer değiştirmeszeniz, birgün kendinize “iha-

I. Cem ÖZKAN

netçi" dersiniz veya birileri sizi böyle suçlarsa hiç şaşmayın!

İşte Türk hakim sınıfları, Y. Güney'i böylesine cezalandırırken, mevcut haklardan yararlandırmamayı düşünmekte ve "hain" diye damgalamaktadırlar. O'nu Türkiye'ye sokmuyor, filmlerini yakıyor, kitaplarını yasaklıyor, posterlerini ortadan kaldırıyorlar vs. vs. Yani O'nu Türkiye'ye ve Kürdistan'a yasal olarak sokmamanın girişimidir tüm bu yapılanlar. Hiç bir hakları olmadan, korsanca bir şekilde ve kin kusarcasına tüm bu haklar Yılmaz'ın elinden bir çırpıda alınıyor. Bu korsanca davranışlara karşı da, "şoven" davranışlara girerim diye, "gerçek ulusal kimliğime kavuştum" diye sessiz kalacaksınız. Bu büyük bir yanlışlıktır sayın Baksi! Yılmaz da böyle düşünüyor olsaydı, yine de yanlıştır. Kim, hangi hakla, doğduğum büyüdüğüm yere beni sokmuyor? Kim, hangi hakla benim haklarımı korsanca gaspediyor? Sessiz kalmak ve müsaade etmek yok sayın Baksi! Yoksa tepemize binerler.

O'nun mezarının Kürdistan'a nakledilmesine karşı gösterilen tepki de aynı bakış açısının bir ürünüdür. Bizim asıl isteğimiz, Yılmaz'ın bu günkü koşullarda alınıp Türkiye'ye götürülmesi değildir. Faşizmin hüküm sürdüğü bir dönemde bunu biraz erken görüyoruz. Komün mezarlığında yatması bizim için daha bir anlamlıdır. Ancak, bunu hakim sınıflar zoraki bize dayatmaya çalışıyorlar. Benim dediğim olacak diyerek keyfi davranıyorlar. Ancak, buna karar verecek olanlar biz olduğumuz için, teslim olamayız, boyun eğemeyiz. Yılmaz'ın mezarının nere-

ye götürüleceği sorununda proletarya ve onun ulusu karar verecektir. Fakat, yasağın olduğu bir ortamda bu yasağa karşı mücadele etmek, yasağı paramparça ederek onlara yalatmak, bunun için de, kitlelerin o muazzam gücünü harekete geçirmek çok anlamlıdır ve anlamlı olduğu kadar da gereklidir.

Her insanın olduğu gibi, Yılmaz'ın da doğup büyüdüğü, özlemini çektiği, kavgasını verdiği ülkesinde bulunmak, eğer ölmüşse orada gömülüp toprağa sarılmak ister.

Bakın Nazım Hikmet ne diyor:

.....
*Yoldaşlar, ölürsem o günden önce yani,
 öylece gibi de görünüyor
 Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni
 ve de uyarına gelirse
 tepemde bir de çınar olursa
 taş maş ta istemem hani*

Bu özlemi ve kavuşma umudunu ancak bu dizelerdeki gibi dile getirebiliriz. Bizim tepkimiz, astığım astık, kestiğim kestik ve korsanca anlayışlara ve zorbalığa karşıdır. Yoksa, kim nerede kalmak istiyorsa o kendisi karar verecektir.

Yazarımız Oruçoğlu, sayın Baksi'ye vermiş olduğu cevapta bu konuları güzel bir şekilde ve kısaca işliyor. Ama Baksi, bu doğru düşüncelere bile ateş püskürtüyor. Baksi, "Dünyanın hangi ülkesinde bu söylenenler gerçekleşmiş? Ulusal kimliği olmayan, buna sahip çıkmayan, onu savunmayan bir kimse hiç bir zaman enternasyonalist olamaz" diye cevap veriyor. Baksi'nin sorunu anlamadığı açıktır. Sorun, ulusal kimliğin inkar edilip edilmediği değildir. Hiç bir kimse bunu inkar etmiyor. Mesela Stalin bir Gürcü'ydü. Ama O Gürcistan partisini kurmadı. O, enternasyonalist biri olduğu için SBKP içinde yerini aldı. Stalin böyle davrandı diye ulusal kimliğini inkar mı etmiş oldu yani? İllahi de, Gürcü milliyetçi örgütlerinin içinde mi saf tutmalıydı? Onlardan kaçması yanlış mıydı? Bunun gibi nice örnekler vermek gayet basittir sayın Baksi? Bu söyleneneler hiç bir yerde "gerçekleşmemiş"tir demek dar görüşlülüktür. Ben bir Kürt olmama rağmen, illahi de bir Kürt örgütü içinde yer almam gerekmiyor. Herşeyden önce ben bir Kürt devrimcisiyim. Benim için tayin edici yan, proletaryanın kurtuluşu sorunudur. Nerede kalıp kalmamam olayı, bu sorunun yararına veya zararına bağlı bir olaydır.

Ve şöyle devam ediyor sayın Baksi: "*Seni hiç tanı mıyorum Mazaffer. Korkarım sen de benim gibi bir Kürtsün. Türk sağ ve Türk 'solu', Kürdü Kürde kıldırmanın yolunu iyi bellemiştir. Haberin ola!*" Ne tuhaf bir şey değil mi? Sayın Baksi, Mazaffer'in devrimci olduğuna bakmaksızın, doğru şeyleri söyleyip söylemediğine bakmaksızın, sadece Kürt olmasına bakarak nasihatlar veriyor. Önce şunu bilmelisiniz ki, Mazaffer Kürt değildir. Kürt olsa da bir şey değişmez sayın Baksi! Daha da ileri giderek, "Türk solu" "Kürdü Kürde" kıldırıldığını iddiaya ediyorsunuz. İddiadan ziyade korkunç bir suçlama yapıyor sayın Baksi! Ne demek "Türk Solu" "Kürdü Kürde" kıldırıyor??! "Türk Solu"na karşı duyulan bu kadar kine hayret doğrusu! Yanlış ve şoven bakış açısı, Türkiye devrimci hare-

ketine çok zarar verdirmiştir. Ancak, “kırdırmanın yolunu iyi bellemişler” tesbitine varmak çok büyük bur suçlamadır. Sayın Baksi’nin, İbrahim Kaypak-kaya’nın 1972’lerde kaleme almış olduğu Milli Mesele ile ilgili yazılarını okumasını salık veririm. Baksi’nin iddiası, egemen sınırlar için doğrudur ancak: Böl-parçala-yönet politikası, her zaman burjuvazinin işini kolaylaştırmıştır. Türkü Kürde, Kürdü Türke; Kürdü Kürde, Türkü Türke düşürüp bölmesini, parçalamasını çok iyi becermektedir burjuvazi. Anlayacağınız sadece “Kürdü Kürde” kırdırmıyorlar. Sorunun özü sınıf sorunu olduğu için, burjuvaziye tehdit eden ister kendi ulusundan olsun, onu ezmede, bölmede, kırdırmada hiç mi hiç tereddüt etmezler. Sol’un yanlış politikaları bazen bu durumu kolaylaştırıyor. Ancak, bunu “iyi bellediklerinden” dolayı değildir. “Kürt solu”nun da bu davranışlara girdiği bir gerçektir. O zaman “Kürt solu kırdırmanın yolunu iyi bellemişler” mi demek lazım? Elbette ki hayır!

Sayın Baksi devamla, *“Eğer Kürtsen, derhal orunucunu boz. Ulusal kimliğine sahip çık! Ulusal kimliği olmayan bir kimse, hiç bir zaman enternasyonalist bir kimlik elde edemez.”* diyerek yazısına nokta koymaya çalışıyor. Bu satırları okuduğumda, Lenin’in dönemindeki Bundçular geldi aklıma. Her şey “benim ülkem, halkım, ulusum için” diyenlere ve özellikle de Bundçulara karşı Lenin’in vermiş olduğu mücadele gayet iyi bilinmektedir. Yani Bundçu milliyetçiler her şeyde “benim” mantığıyla yaşıyorlardı. Proletaryanın böylesine bir mantığı olamaz. Bizim mantığımız, benim’den ziyade, bu toprak parçasında bana düşen görev mantığıdır. Yoksa, bizim “oruç” tuttuğumuz falan yok sayın Baksi! Eğer Kürtsen, ne olursan ol yine gel mantığı milliyetçi bir mantıktır. Enternasyonalizmle bir ilişkisi söz konusu değildir. Unutmayınız ki, bir sürü faşist ve gerici Kürt vardır. Her ulustan böylelerine rastlamak şaşırtıcı değildir. O zaman ne demek, “eğer Kürtsen, derhal orucunu boz”? Kâmuran İnan’da Kürttür! Ne değeri var? Evet doğrudur, “bir insan kendi öz ülkesine ihanet ederse ‘hain’ sayılır” Ama o hain, ülkesine ihanet etti diye, ulusal kimliğini yitiremez. Kâmuran İnan haindir. Ama yine de bir Kürttür. Bunu inkar etse bile, varolan gerçeği yoksayamaz. Öyle değil mi sayın Baksi?

Sonuç olarak, sayın Baksi gerçekleri elinin tersiyle kovmaya çalışıyor. Ancak Baksi’nin bu çabası, beyhude, umutsuz ve ölçüsüz bir çabadır. Eleştirileri, ikna edici ve ilerletici değildir. Tamamen tepkici, inkarcı ve milliyetçidir. Amacımızın Güney’i ulusal kimliğinden çıkarmak olmadığını çok iyi bilen sayın Baksi, kampanyamızı yanlış ve haksız bir zeminden küçük düşürmeye çalışmıştır. Katılan bazı sanatçı ve yazarların geçmişte yaptıkları bazı yanlışlar ve gecemiz süresince içine düştükleri bazı hataları bahane edilerek, kampanya karalanamaz. Böylesi insanları da kazanma görevimizin olduğunu iyi bilmek lazım. Yoksa, temiz ve masum insan az bulunur bu dünyada!

Devamında M. Oruçoğlu’nun Kürdistan Press’te çıkan yazısını da yayınlıyacağımız için, yazımı burada noktalıyorum. Sayın Baksi’yi de, kampanyamız hakkındaki yanlış düşüncelerini yeniden gözden geçirmeye ve kamuoyuna öz-eleştiri vermeye çağırıyoruz. □

(1) Y. Güney, Siyasal Yazılar, Cilt II, Sf: 121

(2) Y. Güney, Siyasal Yazılar, Cilt II, Sf: 143

Ağzımızdan Çıkanı Kulağımız Duymalıdır!

Muzaffer Oruçoğlu, Ekim 88

Mahmut Baksi arkadaşın “Yılmaz Güney’e Özgürlük” kampanyası ile ilgili görüşlerini Kürdistan Press’de okuyunca şaşırdım. Baksi arkadaş “*kefen soyucungularından*” ve “*Yılmaz’ı Türkleştirmek*”ten söz ediyor. Geceleri izleyen bir kimsenin böyle konuşması —eğer gerçeğe bağlı kalma diye bir sorunu varsa— imkansızdır. Sahnede kurulan platformun ne söylediğine dikkat edilmelidir. Bu platformda şu önemli sorunlar ele alındı. 1- *Tam da Mahmut Baksi arkadaşın görmezlikten geldiği ve tersini iddia ettiği Yılmaz’ın Ulusal kimliği*, 2- *Yılmaz’ın devrimci-demokrat ve proleter-devrimci sanatı*, 3- *Yılmaz’ın enternasyonal kişiliği*, 4- *Yılmaz’ın, militan, direnişçi ruhu*.

Gecenin müziğine ezici bir şekilde Kürt ozanları egemendir. Ve gecenin folkloru Kürt folklorudur. Atılan sloganlara yine Kürdistan ögesi egemen olmuştur. Mahmut Baksi nerdeyse, gecelerde Yılmaz’ın Ulusal sorunla ilgili tezlerinin okunmamasını şikayet konusu yapacak bir havaya giriyor. Ben şahsen devrimcilerin, Halk kahramanlarının ve ulusal kahramanların, komünistlerin her yönüyle tanıtılması ve anılmasından yanayım.

Onların düşüncelerini ve pratiğinin tüm cepheleriyle tanıtılmasından yanayım. Bu gecelerde Yılmaz’ın bazı önemli görüşlerine hiç değinilmemiştir. Bu gecelerde Yılmaz’ın ulusal kimliği ısrarla vurgulanırken, onun Kürdistan sorunundaki hassasiyetine değinirken, modern revizyonizme ve sosyal emperyalizme karşı kaleme aldığı tezlere ve tavrına zerrece değinilmemiştir. Bu bakımdan gecelere benim de eleştirilerim var.

Bu geceler 12 Eylül’e ve milli zulme karşı saldırı geceleridir. Bundan dolayı Türk egemen sınıflarını alabildiğine rahatsız etmiştir. Bazı Türk aydınları, geceleri seyrederken, “*siz bu geceleri Kürt gecelerine dönüştürdünüz*” diye yakınmaktan kendilerini alamamışlardır. Mahmut arkadaş gecelere bazı Türk aydınlarının davet edilmesinden rahatsız olmuş. Rahatsız olduğu isimlerden bir tanesi de sanırım Aziz Nesin’dir. Aziz Nesin’in gecelere katılmasına ise Özal Hükümeti hava alanında engel oldu. Plenum’a katılan Türk aydınlarının Yılmaz’ın sağlığında ona ya da onun görüşlerine karşı mücadele ettikleri iddiasının ise ispat edilmesi gerekiyor. Ben şahsen bunların düşünülmeden ortaya atılmış mesnetsiz iddialar olduğu kanısındayım. SHP kodamanları ise Plenuma katılan yurtsever Kürt milletvekili M. Ali Eren’i kınıyor, partiden atmakla tehdit ediyorlar.

Mahmut arkadaş vatandaşlıktan çıkarılma sorununu kavrayamıyor. Vatandaşlıktan çıkarılma ile ulusal kimlikten çıkarılmayı bir ve aynı görüyor. Cunta bir aydını vatandaşlıktan çıkarırken şunu diyor. “*Sen bu vatana ihanet ettin, seni va-*

tandaşlıktan atarak bu vatana sokmayacağım.” Amaçta zaten ülkeye ya da vatanına sokmamaktır. Yoksa şöyle bir şey saçma olur: *‘Sen Türksün ama seni Türklükten çıkarıyorum’* bırakalım bunu, kendi ulusuna ihanet eden bir insan, kendi ulusuna karşı savaşan bir insan bile sahip olduğu kimlikten sıyrılamaz. Vahdettin Türk değil mi? Saddam’ın saflarında yer alan Caş’lar Kürt değil mi? Kimse korkmasın, Yılmaz Türk’lüğünden ya da Kürt’lüğünden çıkarılmış değil. Yılmaz her şeyden önce komünist bir Kürt sanatçısı ve aksiyon amadıdır. Yılmaz’ın vatandaşlıktan çıkarılması sorunu O’nun Türkiye ve Kürdistan’a sokulmaması sorunu. Bunun için unutturulmak isteniyor. Bunun için filmleri yakılıyor, kitapları yasaklanıyor. Onun mezarının Kürdistan’a götürülmesine şiddetle karşı çıkılıyor. Bunlar hep birbirine bağlıdır. Mahmut Baksi, Yılmaz’ın vatandaşlıktan çıkarıldığına sevindiğini, gerçek ulusal kimliğine kavuştuğunu söylediğini yazıyor. Olabilir. Ama böyle bir sevincin yanlış bir anlayıştan kaynaklandığını bilmeliyiz.

Kimlik inkarcılarına karşı aşırı kimlikçi bir çizgiye düşme tehlikesinden kendilerini uzak tutmalıdırlar devrimci Kürt aydınları. Birçok devrimci Kürt aydını da şimdi *“unutma ki sen bir devrimcisin”* cümlesini fazla kullanmıyor; *“unutma ki sen bir Kürtsün”* cümlesine rağbet ediyor daha çok. Devrimci proletaryanın önderliğindeki ulusal direnişlerde kimliğe pek rağmet edilmiyor; Kimlik inkarcılığına karşı saf ya da katı ulusal bir duyguyla değil, devrimci enternasyonalist bir ruhla karşı çıkılıyor. Bu ruhu özümlemeliyiz. □

KUZEYLI ŞİİRİN SICAK ESİNTİSİNE- ŞİİR SICAKLIĞIYLA MERHABA!

Mehmet Çetin
Ocak 89, Bursa Özel Tıp Cezaevi

Şimdilerde Nort Yorkshire'de yaşayan, serbest yazarlık ve editörlük yapan ve aynı zamanda 'Eğitimde Kuzeyli Yazarların Birliği'nin kurucu üyesi ve başkanı olan Graham Mort, 1955 doğumlu genç bir şair.

Nottingham ve Liverpool Üniversitelerinde öğrencilik, ancak akademik havayla uyuşamama sonucu okulu bırakıp iş yaşamına atılış, kitapçılık, bahçıvanlık, fabrika işçiliği.. böylece, sendikal faaliyetle ilk tanışma ve politikayla daha yakın bir ilgi... aynı dönemde edebiyatla da yakın ilgisinin sonucu olarak, ilk şiirler ve öyküler... derken Graham Mort 1979'da "Wergiled" adlı şiiriyle Cheltenham Festivali'nde şiir birincilik ödülünü alır, ilk öyküsü yayımlanır ve radyoda da konuşur... Aynı şiir birincilik ödülünü 1982'de bu kez "Young Trout" adlı şiiriyle alır. 1983'te "Giant Steps"i kurup, yılda iki kez şiir seçkisi olarak yayınlar ve özellikle bu radikal tavrı benimseyen genç şairlerin kitaplarını ardı ardına yayınlamaya başlar. 1985'te de, genç İngiliz şairleri için en önemli ödül olan ve 30 yaşın altındaki şairlere verilen 'Eric Gregory şiir Büyük Ödülü'nü, "A Country On Fire" adlı şiir dosyasıyla alır. Ki bu dosyası kısa zamanda kitaplaşır ve ikinci baskısını yapar. Bu kitabındaki şiirlerine ilişkin olarak; "şiirlerimin çoğu" der, Graham Mort, "doğayla, Kuzey İngiltere'nin sert doğasıyla, onun doğal yaşama biçimleri ve endüstriyel geçmişiyle ilgilidir. Bazıları, insanların yaşamlarının büyük bir bölümünü harcadıkları iş koşullarıyla, diğerleri de 20. yüzyılın gölgesinde, sevginin önemi ve güçlülüğü üzerindedir."

İnsan iyimserliğinin gerekli olduğu kadar tehlikeli olduğunu da vurguladığı önsözüyle, 1988'de yayımladığı ikinci şiir kitabı "Into The Ashes" aslolarak nükleer savaş karşıtlığı ana imgesinin tüm şiirlerinin dokusuna işlediği bir kitap olarak disiplinini ve iklimini bulmuştur. Yine, erkek/ kadın ilişki biçimlerindeki şiddeti özellikle irdeleyen bir uzun şiirinin de yer aldığı "Sky Burial" adlı üçüncü şiir kitabı ise yayıma hazırlanmaktadır.

"Biz, ulus olarak şiire ve onun yaratıcılığına inancımızı yitirdik. Endüstri geliştikçe gelişiyor ama şiir de adım adım ölüyor sanki, ve bu durum çok yavaş değişiyor," diyen ve ancak bu 'çok yavaş' değişimle ikna olmak, yetinmek istemeyen G. Mort, payına düşeni üstlenmek ısrarıyla öne çıkarıyor. Netikim şiir pazarının oldukça daraldığı, şiir kitabı yayınlama ve dağıtımının hayli güçleştiği İngiltere'de 1983'te kurup, editörlüğünü de yaptığı "Giant Steps" ile, İngiltere büyüklü-

günde belki 'küçük' ama etkili adımlar atmaya çalışıyor. Bu, küçük ama radikal şiir çevresi, sözkonusu şiir seçkisini düzenli olarak yayınlamanın ötesinde, yine yayınladıkları kitaplarla da kafa tutuşlarını sürdürmek, sözü edilen yavaş değişim müdahalelerini şiir kanıtları ve ısrarlarıyla gündeme kazandırmak istemektedirler. Nitekim bu süre içerisinde 'Giant Steps' ve yayınları, İngiltere'de en saygın şiir seçkisi ve yayınlarından olabilmeyi başarıyor. Bu yayınlar belirli bir şiir tavrının ürün gerçekliğinde dile gelmesiyle de, "Yalnızca ideolojisi için asla kitap yayınlamıyoruz" diyor G. Mort, çünkü; "şiddetle inanıyorum ki, felsefemizle şiirimizi ustalıklı bağdaştırmak zorundayız. Çok açık mesaj vaazeden şiirlerden hoşlanmıyorum, ve onların temsil ettikleri çıkarı ileriye götürmek için az şey yaptıklarını düşünüyorum. Bunu en iyi ancak ve ancak yine iyi şiir başarabilir."

"A Country On Fire" ve Into The Ashes" adlı iki kitabından vereceğimiz şiir örnekleriyle Graham Mort'un şiirini tanımak ya da tanımlamak kuşkusuz ki çok doğru değil. Yine de, Türkçeye ilk kez kazandırmaya çalıştığımız Kuzeyli bu şiirin sıcak esintisine yine şiir sıcaklığıyla merhabe derken, bu ilk adımla birlikte Graham Mort'un, dolayısıyla genç İngiliz şiirinin yetkin bir çeviriyle şiirseverlere kapsamlı olarak ulaştırılmasını yeniden ve ısrarla ummak istediğimizi de vurgulayalım istedik. Şiir kardeşliğiyle..

KÜLLER İÇİNE - ÖNSÖZ

Graham Mort

**Önsöz ve Şiirin Çevirisi: Eşber Yağmurdereli,
İsmail Türker, Mehmet Çetin**

"İnsan türü genelde iflah olmaz bir iyimserlik içindedir. Bu savunma mekanizması, ilişkin iyimserlik öngörülerıyla, koşulların son derece elverişsiz olduğu durumlarda bile, her türden felaketin üstesinden gelmeyi başarır. Bu ruhsallığı Naziler de çok iyi anlamış olmalıydılar ki, Avrupalı milyonlarca Yahudiyi, yeni yerleşim bölgelerine götürdüklerine ikna ederek onları sığır kamyonlarına doldurmuş, Auschwitz, Dachau, Treblinka, Belsen ve diğer pek çok toplama kampına götürmüşlerdi. Gökyüzüne bunu yazan kara lekeler olan bitenin tanığıydılar ki, onları yaktılar fırınlarda. Ve onların bir çoğu da olup bitenin ayrılmındaydı belki, ancak son ana kadar buna inanmak istemediler.

Bu kitaptaki şiirler, nükleer bir savaşın olabilirliği üzerinedir. Yarım yüzyıldır bu ana gerçeklerle birlikte yaşıyoruz, ve bu dönemde yeryüzündeki yaşamı bir çok kez yok edebilecek güçte patlayıcı ve yıkıcı bir potansiyel oluştu. Her nasılsa bu saçmalığı kanıksayabilen, böylesine vurdumduymaz bir entellektüel tavır da gelişti bu ara. Çoğu zaman bunu bilmezlikten geldik ya da bunu örtbas eden bir söylem geliştirdik. İşte, katliama dair böylesi sözcükler bize Nazilerin kendilerine özgü yöntemlerle gerçekleştirdikleri soykırımı anımsatır. Yani, savaş makinesinin ve soykırımın açık tanımlarıdır bunlar. Son ana kadar gerçek boyutları kavranamayan bu nükleer silahlanma ve yığılmanın yarattığı tehlike, duygularımızın ilişkili olduğu yaşadığımız entellektüel kazanımında saklı bu korkuyla, kendi içimizde neredeyse derinden bir bölünmeye uğradık.

Bu kahreden ve tedirgin eden olgular yine de bizi savaş tehdidinde yaşamaktan kurtaramamaktadır. Şiir sanatının duyguları ve düşünceleri birleştirici, böylesine yakıcı bir önemi vardır. Ve işte bu şiirler, kavrayışın kıvılcımını üretip bilincimizdeki boşlukları katedecek akımı güçlendirsın, tıpkı yüksek gerilim üreten dinamom benzeri bir işlevi yerine getirsin diye yazıldı. Ve bağışlanmayı dilemeksizin ifade edeyim ki bunlar, karamsar şiirlerdir. Çünkü inanıyorum ki bizler gerçeğin yerine iyimserliği geçirerek bu tehlikeyi görmezlikten geliyoruz. Şimdilerde sürüklenmekte olduğumuz yeni bir soykırım ateşinin, geçmiştekilere benzeyeceğini safça düşünebiliriz. Fakat, hiç de öyle olmayacak! Hayır, Somme Waterloo'dan, ya da Paschhendaale Hiroşima'dan daha fazla değildi; yenisi, kendi kendimize bile açıklamakta yetersiz kalacağımız bir kahredicilik ve vahşette gerçekleşiyor olacak.

Şiirlerim, hayal bile edilemeyi tasarlamaya, kabusun özünü vermeye çalıştı. Çünkü, inanıyorum ki —yaratıcı sanatçılar, insan soyunun bir parçası olarak bizler— savaş tehlikesine ve içimizdeki atelete, şizofreniye karşı herbirimiz uyanık olmak zorundayız. Bu durum karşısında sorumluluk duyan birey ne yapar; tarih bize yeniden ve yeniden tanıtıyor ki sorumluluktan kaçılıyor. Gelecekte böyle şeyler olmayacak, diyoruz. Ancak, artık 'gelecek' olmayabilecek.. ve oysa ben, yaşam sürsün istiyorum. Şimdi!" □

ATEŞTEKİ ÜLKE

Graham Mort

*Sana kavuşmak için güneye yolculuk ederken,
Ateş içindeki bir ülkeye getirdi beni gece:
Kuzeyin yanıp kavrulan çorak toprakları
Sürünerek geçti trenin penceresinden.
Kömür ve çelik, yanıp duran damarlar,
Aşağılara, vadilere uzanıyordu,*

*Maden ocakları ağzındaki kasvetli yığınaklara,
Cehennem kızılığında parlayan dökümhanelere
Ve demir yolu boyunca akan kanallarda yansıyıp
Sonra, o zifirilikte dağlanan geceye dönüyordu.*

*Soykırım ateşi gibi geçti Rotherham ve Sheffield
Kuzeyli yağmacıların meşalelerindeki
O turuncu alevlerdi sanki gecenin içindeki.
Geçti, yol kıyısında pas tutan çelik yığınlarıyla
O amansız kömür vagonları, hepsi geçti
Yanısıra geceyi aydınlatan kıvılcımlar saçarak
Sürükledi yalımlarını, ateşin gizemli kaosunda
Ve soldurup ardında kalanı
tepelerin çiçekbozuğu çıplaklığına gitti.*

*Benim o, işkencenin cehehneminde unutmayan
Senin için korku ve umutsuzlukla yanan
Tıpkı bu ülkenin külden yıkıntıları gibi;
Yanarım, arzudan eriyen külçe bedenimi
Ateşinde soğutup, çifte su veriştikten sakınan
Beni sana kavuşturmayan acının bu ağır işleyişine.*

WERGILED

*Yitirdiği savaşı unutmak isteyen
Yaşlı bir Viking gibi yorgunum bu gece.
Büyük çabayla kurduğum bahçeyi işgale kalkışan
Gündüz sefası ve mor devedikenlerine-
Bu can sıkıcı davetsiz konuklara-
Karşı durmuştum bütün gün, bahçe kapısı önünde.
Ve düşler biçiminde şekillensin diye kemiklerim
Yorgunluktan kurtulacağım bir uyku istiyorum şimdi.*

*Bugün, göğsü benekli bir çift ardıçkuşu izlemişti beni.
Ve ben daha kendilerini kaçırmak için
Savurmuştum ki çapamı
Pıhtılaşmış kan serpintili ağızlarıyla
Havada yakalayıp o narin pervaneleri
Öldürmenin korkunç sessizliğinde, yutmuşlardı.
Yine de, yeryüzünün bu dilsiz vahşeti dahi,
Daha fazla değildi insanın kültürlü vahşetinden.*

Fakat, bu narin yaratıkları korumak için artık
Onları savunmak için telaşa düşen ellerim ve ben
Artık yorgun düştük.
Yine de yaşlı damarlarımdaki kanı
Coşturan soluklarıyla yaban gelincikleri ve çiçeklerin
Bu behçeyi bir gün yine ele geçireceklerini umarak
Mevsimin acımasız eli tarafından soluksuz bırakılarak
Kuşların bu katliam alanını terkedeceğim artık.

ÇIĞLIK

Yeşilin rengiydi çığlık:
Ağaçlara benzerdi,
Çimenlere benzerdi, şifalı otlara, çayırlıklara.

Sustuğu an o çığlık,
Sarsılarak kapandı demirparmaklık.
Kar gibi yağdı ölü yapraklar.
Ekmeğe benzedi o yapraklar,
Artık çelik mavisiydi ırmaklar,
Gümüşten balıklardı denizdeki rüzgâr
Yağmur, durmuştu artık.

Ve çığlık yeniden başladığı an:
Yeşilin rengiydi çığlık,
Karanlığın rengiydi gözleri,
İnce zar görünümlüydü kemikleri
Ringa balığı martılarının silueti gibi.

Alıp götürünce çığlığı suların gel-giti
Kuru göletlerde bulduğu,
Tuz kuruluğundaki o,
Ölü yosunları da katıp önüne
Ezip geçti.

Uzaktan geldi çığlığın gözleri,
Zamanı sarsarak geldi
Ölçülemez,
Gidilemez yerle dönenip kaldı.

Artık anımsayışın rengiydi çığlık.
Yaşlıca yürümekti artık.
Körce yürümek,
Dul kadınların acılığında şarkı söylemekti.

Ve hep o şarkıyı söylemekti artık:

Ben çığlığım..

Ben o çığlığım..

İşte ben o renklerin çığlığıyım..

KÜLLER İÇİNE

Tuhaftır, nasıl da unutmuşuz
Denizin yeşilliğini, nasıl
Damızlık bir güneş gibi
Göğe ağarak her şafak
Sürüklenip pıhtısında
Suskunlaşıyoruz şimdi onun
Kan karası inleyişi altında
Gündönümünden gündönümüne.

Tuhaftır, bunca şey arasında
Nasıl da biçimleniyor ay
Yeryüzü yangını üstünde.
Nasıl da anımsıyoruz, tahaftır
Kalça kemiklerimize ve tarihe
Dişleriyle iz bırakan domuzu ve kurdu.

Yağıyor imgeleri Somme, Dresden, Stalingrad'ın
Varşova gettosu çocuklarının gözçukurlarına benzer
O karanlık yıkıntılarla
Ölüm renkli kabusun dumanı gibi yağıyor kar
Kirli ve duasız diller üzerine
Ateşle kutsanmış o ekmekler gibi düşüyor.

Kuşatılmış geyiklerin, avın, alıcı kuşların imgeleri
Taze sürgünlerin üzerinde kan tükürerek ölen
O yürek vuruşuna saplı mızrak gibi titriyor

Köpeklerin havladığı bu ölgün görünümde
Tarih, şimdiye doğru geri çekiliyor.

Aşağıya-

Beyaz kollarıma bakıyorum

Tenime çadır kuran kalça kemiklerime

Sıskalığına bakıyorum bacaklarımın.

Seni görmek gücünü kim nerden bulacak

Anne, haykırmalıyım

Baba, suçlamalıyım artık

Çocuklar, korkutuyor beni

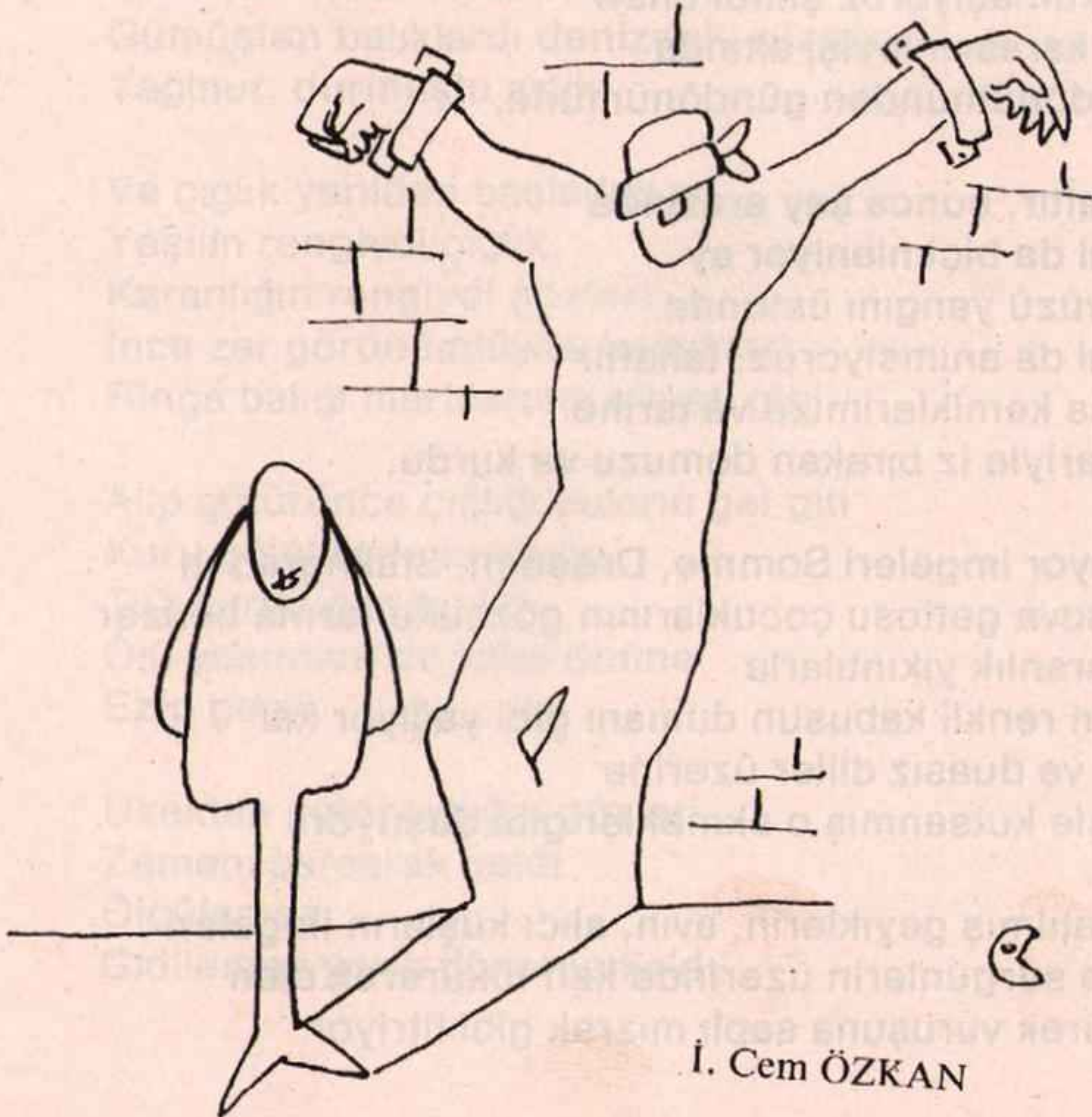
Gözlerinizdeki o gölgeler.

Fakat gömeceğim şimdi

Mezarından çıkan savaş anılarını

Tarihin krematoryumları içine,

Küller içine gömeceğim yeniden.

Abuzer Karakoç İle Söyleşi

E. Oruçoğlu: *Sayın KARAKOÇ, yurtdışında tedavi edilmeniz zorunlu olmasına karşın, pasaport verilmeyen sanatçılar arasındasınız. Günümüzde, "ulusal" ve uluslararası planda tecriti kırmaya çalışan, Avrupa Topluluğu'na girme çabalarında olan bir Türk Devleti var. Bu anlamda, T.C. Devletinin demokrasi kılıfına gereksinmesi var. Bütün bunlara karşın, sanatçı neden böylesi ağır bir cezaya çarptırılmak isteniyor?*

A. Karakoç: Bu alandaki uygulama aslında sistematik bir politikanın ürünü değil, tamamen günübirlikçi bir uygulama şeklinde cereyan ediyor. Bir de kamuoyunun baskısı sonucu, "bu adama neden pasaport verilmiyor" itirazları çıkmasın diye pasaport verdikleri bazı kişiler var. Bunun dışında, genel tavırları uğraştırmak şeklinde oluyor; yani, doğrudan, biz vermeyiz de demiyorlar, ama vermiyorlar da. Karşına bir dizi formaliteler çıkartıyorlar. Zaten insanın bunları yerine getirmesi için oldukça uzun bir zaman harcaması gerekiyor.

E. Oruçoğlu: *Peki, ama aslında bu bir anayasal hak olarak olmasına karşın, bir Ruhi Su ve sizin durumunuzda olduğu gibi, pasaportun verilmemesi, yasaların bizzat devlet tarafından çiğnenerek, bir cezalandırmanın gündeme getirilmesi olmuyor mu?*

A. Karakoç: Elbette bir cezalandırma, ancak bunu yasalara uyduruyorlar. Bir de, kişi eğer geçmişte fişlenmiş biri ise, yasada o kişiye pasa-

port verilmemesi yolunda bir kayıt olmamasına karşın, verilmiyor. Olayın üzerine gidilmesi oldukça zor. Örneğin ben kendi durumumu kanıtlayabilmem için, ondört ayrı ilden, mahkeme mahkeme dolaşıp, beraat kâğıtlarımı çıkarmam gerekiyor.

Kısacası kişiye boyun eğdirilmek isteniyor. Ayrıca Türkiye’de genel olarak insan sağlığının bir değeri de yok. Bu konuda bir devlet politikası yok; zaten devlet bütçesinin çok az bir bölümü sağlık hizmetlerine ayrılmış durumda. Bu durumda sözkonusu bütçe ancak ellerindeki meteryalin asgari düzeyde ayakta kalabilmesini sağlayabilir. Sağlık alanında yeni hizmetler getirebilme başlı başına bir sorun Türkiye’de. Bundan dolayı da insan yaşamına bakış açısı son derece ilkel. Aslında, bu bir suçlama değil, Türkiye gerçekliğinin objektif bir şekilde dile getirilmesidir.

E. Oruçoğlu: *Peki sayın Karakoç, 12 Eylül’le birlikte, bir çok şeyde olduğu gibi, sanatta da ağır tahribatlar oluştu. Herşeye karşın, bu dönemde sanat açısından kazanımlarımız var mı?*

A. Karakoç: Sadece 12 Eylül’ün değil, askeri diktatörlüklerin genel olarak yöneldiği birkaç şey var. Birinci olarak, toplumsal gelişmeyi durdurabilmek için, siyasi-ideolojik olarak devrimci fikirlere yönelir, diğer taraftan kültürel olarak bunun altyapısının oluşmasını engellemeye çalışır. Gerçi bir bütün olarak ortaya çıkan eserler, söylenen şeyler tam olarak devrimcidir veya değildir de diyemeyiz, ama demokrat-devrimci-ilerici olarak ortaya çıkan bu değerleri, ayırdetmeksizin tümünü karşısına alır. Ve nitekim, bunun ucu aydınlara kadar dayandı. Esasında 12 Eylül gibi hareketlerin getirdiklerinden çok, götürdükleri vardır. Gerçi biz, böylesi dönemlerden sonra tecrübe ediniriz, bazı şeyleri yeniden değerlendiririz, ama bu değerler, nihayet bir yenilginin, ya da bu alanda kaybettiğimiz şeylerin yeniden biçimlendirilmesi içindir. Yani 12 Eylül, esas olarak kültürümüze bir katkı sağlamamıştır; sağlamadığı gibi, toplumu kültürel olarak geriye götürmüştür.

E. Oruçoğlu: *Bir yanlış anlaşılmaya meydan vermemek için belirteyim, kastettiğim, 12 Eylül’ün kültürümüze bir şeyler kazandırıp, kazandırmadığı değil, demokrat cephenin, kendisi açısından kazanımlarının olup olmadığı idi.*

A. Karakoç: Yok kastedileni anladım, ben öncelikle genel bir olguya değinmek için belirttim. Örneğin herhangi bir sosyal demokrat 12 Eylül’ün kaçınılmaz olduğunu belirtiyor. Ben bunun için belirtiyorum. Askeri diktatörlükler ne türden gerekçelerle gelirse gelsinler, haksızdırlar, yanlışlığı bir yana, halk üzerinde geniş

tahribatlar yaratır, kültürel olarak çok büyük zararlara yol açar.

Buna karşın, 12 Eylül tecrübesinden bir şeyler çıkardık. Örneğin, bizim cephemizde, yani sanatçılar cephesinde 'slogancı sanat' dediğimiz eğilim hakimdi.

E. Oruçoğlu: *Evet, benim de gelmek istediğim buydu.*

A. Karakoç: Bunun yanında, olumlu çalışmalar, olumlu kültürel etkileşimler de vardı. Ama esas olarak, insanlar basit slogancı, doğrudan hedef alan, kestirmeden herşeyi açık açık söyleyen şeylerden yanaydılar. Bu biraz da, ideolojik-siyasi seviyeye tekabül ediyordu. Yani kitlelerin siyasi ve ideolojik olarak yetkinleşmediklerine tekabül ediyordu. Buna paralel olarak, sanatçıların da yetkin olmadıklarına tekabül ediyor. Kısacası, bunlar birbirlerini tamamlayan olgular. Bir örnek verirsek: "Yaşasın Sosyalizm" dediğin zaman, herkesin reaksiyonu çok iyi idi; ya da "İbrahim, Deniz, Mahir gibi" isimler geçtiği zaman reaksiyon çok iyi idi; bu hâlâ var. Oysa, bu ne demek istiyor, neye bunu kullanmış, böyle olmaz da başka türlü nasıl olur gibi bir düşünce gelişmedi. Bu bizde geliştiği dönemde, yani biz niye böyle yapıyoruz, bunlar basit şeyler, söz ve müzikteki içerik ve biçim olarak daha derinlemesine ele almak gerekir vb. yargıların bizde geliştiği dönemde, 12 Eylül gündeme geldi. Ve bu düşünceleri kesintiye uğrattı. Ancak, bu dönemde, uzun süreden beri kafalarda oluşan soru işaretleri, 12 Eylül'le birlikte, yeniden ele alınmaya başlandı. Elbette geçmişe tümüyle inkarcı yaklaşmak gerekir. Yanlış şeylerin yanısıra doğru şeyler de vardı. Bugünkü yapılan şeyler, bir anlamda geçmişin sentezidir ve yeniden keşfedilmiş olgular değildir. Örneğin, 1979-80 döneminde yapılanlara bakıldığında, çok sesliliği, (hafif müziği ve pop müziğini) o dönemde de denemiş olduğumuz görülecektir. Kısacası bu günkü müzik anlayışıyla, geçmişteki müzik anlayışı arasında bir bağ var. Bu arada, bugün yapılanların tümünü de olumlu olarak değerlendirmek elbette doğru değil. Olumlu bir gelişme var, ama olumsuzlukları da taşımaktadır bu. Ancak, olumsuz yanları da olsa, ben bu gelişmeyi doğru ve yapılması gerekli bir gelişme olarak değerlendiriyorum.

Müziği geniş boyutlarıyla düşünmek, yeni ortaya çıkan bir olgu.

E. Oruçoğlu: *Bir de galiba günümüzde yığınlar, slogan edebiyatına eskisi kadar eğilim de duymuyorlar.*

A. Karakoç: Tabi, bizim çeşitlilik olarak adlandırdığımız bir olgu bu, müzikte. Herhangi bir türküyü veya herhangi bir şiirin çok seslen-

dirilmesinde tek bir yol bulunmuyor. Bu iş bir çok yol ve görüşle yapılabilir. Benim düşündüğüm şeyler farklı, başkalarınınki farklı olabilir; bu bir çeşitliliktir. Sanat da budur zaten; yani insanların duyduklarını, kafa yapılarına göre şekillendirmeleridir. Tam bu noktada yadsınmaması gereken bir olgu var; hangi dönemde olursa olsun, kahramanlık göstermiş, devrimci tutum sergilemiş, direnmiş, yaşamını bu yolda yitirmiş insanlar her zaman değerlidir; ama bizde bu olay hem çok, hem de olur olmaz kullanılmıştır; bundan dolayı da değeri kaybolmuştur. Örneğin İbrahim üzerine onlarca şiir yazılmıştır, ama bunların kaçısı çok yetkin ve güzeldir? Bana göre bir bölümü yetkin değil. Bizde devrimci önderlerin anısına yapılan yapıtlar abideleşmemiş. Ama ben onlar için bir köçekçe, kuğu gölü balesi gibi abideleştirilmesi gerektiklerine inanıyorum. Ve o zaman kalıcı olacak. Bundan dolayı, slogancılık yerine hayatın kendisinden kesitler alınmalıdır. Kendisinden kesitler derken, her kesitten alınabilir bu; bir şöförün düşünceleri de olabilir, bir işçinin, bir seyyar satıcının düşünceleri de olabilir. Biraz da topluma bu gözlerle, çeşitli kesimlerin gözlükleriyle bakmak gerekli. İşte sanatçı da bunları organize eden, merkezileştiren, çeşitlendiren ve estetik değer kazandıran unsurdur.

Bu arada bizde konu kısırlılığı da var; dikkat edilirse, işkence, direnme, şehitler üzerine ağıt vb.. Oysa, devrimci sanatçılar ne kadar geniş konuları dile getirirlerse, o kadar başarılı olurlar.

Ama biz meseleye böyle bakmadığımız için, insanların beğenip, beğenmediği şeklinde bir beklentimiz de olmadığı için, hep meseleleri böyle kısırlaştırmışızdır.

Oysa sanatçılar, herşeyden önce, sözde ve müzikte içerik ve biçimi değerlendirmeleri gerekli. Ayrıca bizde, devrimci müzik dendiğinde, sadece sözlerdeki içeriği kastederiz, halbuki müzikte de, sözde de içerik ve biçim söz konusudur; ikisini de ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Mesela devrimci bir söz yapısının olgun bir müzikle okuyabilirsiniz.

E. Oruçoğlu: *12 Eylül dönemiyle birlikte bu da bir hayli yaygınlaştı.*

A. Karakoç: Evet, bir anlamda arabeskten sözediyorum. Sözler devrimci, ama altyapı arabesk; yani sözlerin içerik ve biçimine uygun olmayan, özgün bir müzik. Söz, "kalk gidelim bilmem ne yapalım diyor, müzik ise, yok aman gitme gözünü seveyim, şöyle bir görün diyor.

E. Oruçoğlu: *Peki, bu çok geniş bir taraftar bulabildiğine göre, arabeske yatkın bir toplum muyuz?*

A. Karakoç: Evet, yatkın bir toplumuz, bir de biz, çoban milletiyiz, geçmişten bu yana hep yanık havalara alıştık. Bir de şartların getirdiği yaşantı biçimi de buna uygun. Özellikle 12 Eylül'den sonra çok büyük bir yılgınlık var. İnsanlar direnemediler, hala da direnemiyorlar. Bir sürü sıkıntı var, ekonomik kriz var vb. Böylesi bir durumda, kalkıp da "yahu sen bu memleketi nasıl bu hale getirsin diyemiyorlar. İşte bu, sanata yansıyınca kadercilik oluyor. Geniş anlamda düşündüğünde, teslimiyetçi bir ifadeye dönüşüyor. Sözde bunu söylemiyor, ama müzik sözle birleşince, sözün dinamizmini yokediyor; ortaya çok değişik bir şey çıkıyor; hem solcu, hem değil..

Bu sanatçıların önemli sorunları da sözkonusu. Piyasanın etkilemeleri var. Üretilenin tutup tutmayacağı endişeleri var. Ne kadar satıp satmayacağı yolunda kaygılar var. Bu durumda kapital da gündeme geliyor. Böyle olunca, sanatçı yapmak istediği şeylerden ya ödün verecek, ya da onu bırakacak, yapmayacak; çünkü ödün vermediğin taktirde, hiç bir yapımcı o esere rağbet etmeyecek.

E. Oruçoğlu: *Bu durumda, sanatçının üzerinde doğrudan baskıların yanısıra dolaylı baskıların varlığı da sözkonusu.*

A. Karakoç: Evet, Kültür Bakanlığı'nın ve firmaların denetimi var, pazar kaygıları var, konserler için yer verilmemesi durumu var; kısacası bir dizi maddi ve manevi baskı sözkonusu bugün Türkiye'de.

E. Oruçoğlu: *Söz sanatçı üzerindeki baskılardan açılmışken, demokrasi sorunundaki düşüncelerinizi açabilir misiniz? Zira demokrasi sorunuyla kültür-sanat arasında önemli bir bağ var.*

A. Karakoç: Churchill'in bir sözü var, meşhur, herkes bilir aşağı yukarı: "Sabahleyin kapıyı tıkırdatanın sütçü olduğunu bilemediğin zaman, o ülkede demokrasi yoktur" diyor. Bizim ülkemiz de bugün böyle bir ülke; ne zaman ne olup ne olmayacağı, nasıl davranılacağı, nasıl hareket edileceği belli olmayan bir ülke. Bir taraftan demokrasiye dönme iddiaları var, diğer taraftan gerici ve bağınaz bir zihniyet var. Bana göre bugün Türkiye'de birinden birini tercih etme durumu sözkonusu. Özgürlük ve demokrasi, insan tabiatına en uygun bir yönetim biçimidir. İnsan özgür düşünebilmeli, özgür yaşayabilmelidir. Biz bunun için uğraşıyoruz. Türkiye'de de bunların gerçekleşebilmesi için birçok şeyin değişmesi gerek. Zihniyet olarak da değişmesi gerekli. Sadece ben demokrasiyi getiriyorum demekle olmuyor; aynı zamanda bunun kurumlaşması da gerekiyor. Elbette bunun bir takım bedelleri var. Bizim gibi ülkelerde mücadele edil-

meden demokrasi ve özgürlüğün elde edilebilmesi olanaklı değildir. Ne demokrasi ne de özgürlük birilerinin ihsan etmesiyle kazanılamaz.

E. Oruçoğlu: *O halde kültür ve sanat alanında da baskıların ortadan kalkması için demokrasinin tam olarak yerleşmesi gerekiyor, bunun için de köklü bir değişime ihtiyaç var diyebilir miyiz?*

A. Karakoç: Elbette. Sanatta, siyasette, ekonomide, vb. her alanda değişim, ancak yeni kafaların yaratabileceği şeylerdir.

Bizim gibi ülkelerde devlet yönetimleri, yani aristokrasinin, genel olarak kafasının bir yanında şiddet eğilimleri ağır basmaktadır. Bu zihniyet atılmadığı sürece, bizim gibi ülkelerde demokrasinin yerleşmesi son derece zordur.

E. Oruçoğlu: *Tam bu noktada Türkiye aydınınının tavrına değinebilir misiniz?*

A. Karakoç: Aydın tavrı hep tartışılmalı bir konu olmuştur ülkemizde. 12 Eylül'le birlikte, örgütsel yapılanmaların darbeler yemesi sonucu, tek tek insanların mücadeleleri güncellik kazandı. Bu konuda bir "Aydınlar Dilekçesi" gibi olumlu örneklerden söz edilebilir. Bizim aydınlarda hakaten arabesk bir yan var. İşin üzerine tam olarak giden koordineli bir yapı yok. Herşeye karşın, aydınların 12 Eylül'den sonra verdikleri mücadeleyi yadsılamak gerekiyor; ancak çok daha ileri boyutlarda bir şeyler yapılabilirdi. Bugün Türkiye aydınınının en önemli eksikliği sözün eyleme geçirilmemesidir. Ancak bu şekilde doğru bir aydın tavrından sözedilebilir.

E. Oruçoğlu: *Yeniden müziğe dönelim. Günümüzde çok sesli müzik denemeleri yaygınlaşıyor. Bu konudaki düşüncelerinizi almak isterdik; örneğin bazı türkülerimizi çok seslileştirme çalışmaları var; sizce tek başına bu yeterli mi. Ayrıca, bir Ruhi Su'da çok seslilikten yanaydı, ama birçok parçada müziğin özgürlüğü açısından tek-sesliliği bozmuyordu...*

A. Karakoç: Olaya sadece halk müziğinin çok seslileştirilmesi olarak bakarsak tamamen yanlış olur. Bugün "pop müziği" ve "rock müziği" dahi Batı'da çok geniş boyutları içermektedir. Yani Batı, kendi müziğini yaratmanın dışında çeşitli ekoller oluşturmuş durumdadır da. Onların geldiği sürece bakıldığında, yaptıkları şey, halk müziklerinden yola çıkarak değişik boyutlara ulaşma olmadığını görebiliriz.

Tamamen yeni yapılanmalara uygun olarak çeşitli müzik anlayışları ortaya çıkmıştır. Çeşitlilik açısından Batı'da büyük bir merhale var. Bizde de böyle olması lazım.

Çokseslilik kültürel bir olgudur, bir düşünce olgusudur. Kaba bir benzetme yaparsak, nasıl ki, "bir elin nesi var, iki elin sesi var" örneğinde olduğu gibi, varolan şeyleri tek düze bir şekilde söylemek farklıdır, birkaç boyuttan, birkaç düşünceden hareket ederek, çok sesli söylemek çok farklı bir olgudur. Bu arada ben halk müziğinin çok seslendirilmesine de karşı değilim, ama halk müziği otantik olarak değerlendirilmelidir. Gerçi, halk müziği figürleri ve kalıplarından yola çıkarak, batı müziği anlayışı içerisinde ele alınabilirse, bu pek yanlış olmaz. Ama tam çok seslilik de denmez buna, belki bir deneme olarak adlandırılabilir. Ruhi'den örnek verdim, onun için aynı örneği kullanıyorum; bana göre Ruhi doğrusunu yapıyordu, çünkü esas olarak halk müziğimiz, otantik müziğimiz, kalıpları değiştirilmeden korunması gerekli olan müziklerdir. Bu, feodal toplumun bize bahsettiği kültürel bir olgudur. Ruhi'nin bu anlamda yaptığı doğrudur, ama tek başına bununla yetinmek yanlışır. Bugün artık toplum, daha çok şeyler istiyor; tek saz ve tek sözle söylenen şeyler toplumun yaşantı biçimini tatmin etmiyor; çünkü bugün artık farklı şeyler yaşıyoruz. Şöyleki, Şeyh Bedrettin'leri, Pir Sultan'ları vb. bir kenara çıkardığın zaman, ortada halk müziği adına öyle büyük değerler de kalmıyor. Bugün ise, işçi sınıfı kendisini toplumsal olarak duyurmaya başlamış durumda. Bu da toplumda bazı değişikliklerin güncel olarak oluşmasına yol açıyor.

E. Oruçoğlu: *Bir anlamda, müziğin toplumsal ilerlemeye doğrudan bağı var.*

A. Karakoç: Evet paralel bir olay; insanların kafa yapıları değişiyor; ama bu arada, biz geçiş döneminde yaşıyoruz. Bir taraftan feodal değer ve yargıların getirmiş olduğu kültürel bir yapı var, diğer taraftan, yeni bir olgu, bir gelişme var. Bu ikisinin ortasında olan bir kuşakız. Halk müziğinden batı müziğine, değişim yerindeyse çok sesliliğe geçmeye çalışan bir kuşakız. Bundan dolayı da hem bizi geriden çekmeye çalışanlar var, hem de ilerde, fazla ileri gitmeyin diye bir anlayış var. Olayı toplumun da benimsemesi gerekiyor...

E. Oruçoğlu: *Yani değişim tepeden inme olmuyor.*

A. Karakoç: Olmuyor, seviyeyi yükseltirken, yaygınlık meselesini de düşünmek zorundayız. Mao'nun Yenan'da sanat ve edebiyat üzerine yaptığı konuşmadaki gibi, bu önemli bir olgu. Seviyenin yükselişini kitlelerin genel bilinçlenme düzeyine bağlı olarak ele almak gerekli. Yani çok yüksek olsun diye bakamayız; kitlelerin bugün dinlediğini esas alarak, onun üzerinde bir şeyler vermeye çalışmalıyız. Doğal olarak bu, bizim yapmayı hedefledi-

ğimiz şeyi, esasen oluşturmaz. Devrimci sanatçılar için önemli olan, kuşaklar arasında uçurum yaratmadan hareket etmek. Bu anlamda bu dönemdeki sanatçılar olarak bizim işimiz çok zor; çünkü yeni bir anlayış, yeni bir bakış açısı götürüyorlar. Bu da Türkiye'nin şimdiye kadar, kültürel olarak alışık olmadığı bir tarz; bizde çok seslilik vardır, ama doğal çok seslilik vardır; beşli dörtlü aralıklar falan kullanılır, bunun dışında çok seslilik olgusu yoktur, çoksazlılık vardır. Biz, bundan dolayı herşeyi yeni baştan yaratma durumundayız; bu arada diğer yandan türk müziğine uygunluğu açısından da düşünmek zorundayız; örneğin İngilizler, ve Amerikalılar gibi pop söyleyemeyiz. Bizim söylediğimiz pop bir yerde kendi kültürel değerlerimizi de içinde barındıran bir biçimde oluşması gerekiyor. İşin bir diğer yanı, pop müziği olarak İspanya'da müziğe fazla bir çalgı katılmıyor, Amerika'da, Avurupa ülkelerinde fazla bir çalgı katılmıyor. Aynı çalgılarla belirli bir müzik ekolü oluşmuştur. Bizde ise halk müziği çalgılarını buna adepte etme derdi de var; çünkü biz çalgılarımızla da geriye. Çalgılar da standart edilmemiş. Çalgılarımız, batı müziği aletlerinden tını olarak da çok farklı. Mesela beşli dörtlü aralıklar bizde çok iyi tınlar, batı müziği aletleri için bu hiç alışılmadık bir şeydir. Batı müziği kalıplarında mümkün olduğunca dörtlü beşli aralık kullanılmaz. İkili aralıklar bizde çok iyi tınlar, Avrupa standart sazlarında çok kötü tınlar. İşte biz müziğimiz açısından, bu özellikleri de gözönüne alarak, toplumsal gelişmeye paralel bir şekilde zenginleştirme ve geniş boyutlar kazandırmaya çalışmamız gerekiyor. Böylece diğer bütün müziklerden yararlanarak, çağdaş müziğimizi yaratmamız gerekiyor. Hatta arabeskten bile alınabilecek bazı şeyer var; çünkü biz hep gülen bir toplum değiliz, ağlayan da bir toplumuz. Dertleri çok olan bir toplumuz. Bir yerde, bu da renk olarak verilmesi gerekiyor.

İşte bizim gibi sanatçılar, bu işin başlangıcını oluşturuyorlar. Bizim görevlerimiz bundan dolayı zor ve tehlikeli; çünkü yaptığımız yanlışlar da topluma yansiyacaktır.

Bir noktayı ekleme gereğini duyuyorum; tek saz ve tek söz toplumumuza ozanlık geleneğinden gelmiştir. Bu korunmalıdır. Bunu korumak gericilik değildir. Örneğin, Şili'li ozanlar var; ellerinde gitarlarıyla çıkıyorlar; Yunanlılarda Buzuki var. Her toplumun kendisine has çalgısı bulunuyor. Bunlar klasiiktir. Bu nedenle korunması gerekiyor.

E. Oruçoğlu: *Abuzer KARAKOÇ için Türkiye'de birkampanya yürütüldü. Bunun Yurtdışında da sürdürülmesini düşünüyor musunuz?*

A. Karakoç: Kampanyayı Türkiye'de sanatçı arkadaşlar kendi anlayışlarına göre örgütlediler. Bu arada, siyasi olarak da dergiler ve çeşitli

kuruluşlar destek verdiler. Böylece geniş çaplı bir organizasyona dönüştü; anlayış olarak da iyi oldu; hiç kimseye kapalı olmayan, herkesi birleştiren bir anlayıştan hareket edildi. Çok sayıda sanatçı katıldı. Maddi yanından çok, gelenek olarak manevi bir değer yarattı. Örneğin İstanbul'da altıbinbeşyüz-yedibin arasında bir katılım vardı, her yerden destek mesajları geldi. Bu yönüyle iyi oldu.

Kampanyanın yurtdışında da sürdürülmesi sözkonusu. Bu konuda belli girişimlerimiz oldu. Organizasyon ve gelenek açısından Türkiye'deki anlayışla hareket edilmesinden yanayım. Elbetteki durumun güncel hale gelmesi oranında insanlar daha fazla yaklaşım göstereceklerdir. Aslında olaya sadece benim hastalığım açısından değil, genel olarak böylesi durumlarla karşı karşıya kalan bütün sanatçılar açısından da düşünmek gerekiyor. Bu anlamda sanatçıyı yalnız bırakmayacak örgütlenmelere gitmek gerekiyor.

Bu arada, Avrupa'da, Fransa ve Almanya olmak üzere, iki ülkede gece yapma düşüncemiz var. 25 Şubat'ta Almanya'da yapılacak. Henüz hangi şehirde yapılacağı kesin olmamasına karşın, sanıyorum Mainz'de olacak. 26 Şubat'ta ise Paris'te olacak.

Türkiye'den ve yurtdışından birçok sanatçı arkadaş gecelere katılacak. Sanatçı arkadaşların gösterdiği ilgi gerçekten oldukça olumlu.

E. Oruçoğlu: *Son bir soru, sağlık açısından durumun nasıl?*

A. Karakoç: Şu anda gereken ilgi ve tedavi başarıyla sürüyor. Hastalığım kötüye gidişi durduruldu. Bu arada, hastalığım dolayısıyla, Türkiye'den buraya kadar bana yardımcı olan ve buraya gelmemi sağlayan tüm dost ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

E. Oruçoğlu: *Biz de, bu söyleşi olanağını sağladığınız için teşekkür ederiz. □*

İÇERDEKİNİN NOTLARINDAN

PARTİZAN SANAT/SANATÇI ÜZERİNE TARTIŞMAYA GİRİŞ

Mehmet Çetin, Bursa

Gerçektir ki burjuva sanatının elitçiliğiyle, emperyalizmin toplumsal demagogisi Nazizmin, kabul edilebilecek en mükemmel sanat olarak 'halktan esinlenen ve halk tarafından anlaşılabilen' sanatı görme sahtekarlığı, tartışmasız olarak aynı sonuca, kitlelerin tektipleştirilmesi, aşağılanması, köleleştirilmesi sonucuna varmayı hedefliyordu, hedefliyorlar... Oysa kesinlikle ve kesinlikle toplumcu gerçekçi sanatın temelinde yatan görüşlerin bir birlik içinde oluşu', bu sanatın 'tektip estetik çizgiler ve üslup özellikleri' gösterdiği anlamına gelmez. Suçkov'un deyimiyle, bu "yeni edebi yöntem, yazarı incelediği, ve estetik bir yorumlama dan geçirdiği yaşamın yanlarını anlaması ve saptamasındaki o bireysel özgürlüğe dayanır." Yine toplumcu gerçekliğin yapısındaki demokratik karakterin "kitlelerin temel çıkarlarını kavrayıp yansıtmaya ve halkın ahlak eğitimi ileriye doğru götürme yeteneğinde" yattığını da not düşmekte yarar var. Yani kitleleri köleleştiren bir sanata karşı kitleleri kölelikten kurtuluş mücadelesine çeken bir sanat! Ki zaten toplumcu gerçekçi sanat B. Suçkov'un tanımıyla; "sömürülmekten kurtulmuş ya da kurtulmakta olup, bilinçli tarihsel etkinlik düzeyine yükselmiş kitlelerin sanatıdır." Ancak, bu doğruluk, gerek burjuvazinin bilinçli çarpıtma ve demagogisi, gerekse de kimi revizyonist yada dogmatik çevrelerin saptırmalarıyla, bulanıklaştırmak istenmektedir. Güncel değil, bu tahribata tarihten bir örnek verelim istiyoruz: Heine'nin, devrimci proletaryanın kendisinde hala makinaları parçalayanları gören, incelmış kültürün yok edileceği, sanat ve yeteneğin her yerde aynı düşük düzeye indirileceği korkusuyla —ki bunu yapan Nazizm oldu, ve benzeri sistemler hala yapmaya devam ettikleri halde— devrimci bilince yaklaşımındaki güvensizliğini ele alan Lunaçarski, "Kendisinin karşı olduğu nesnelciliğin bir avuç sömürücünün değil de, işçi sınıfının çıkarlarına hizmet ettiği zaman, en üst düzey-

de birey özgürlüğünü sağlayacak bir öznelcilikle birleşecek nitelikler kazanacağını da hiçbir zaman anlayamadı” demektedir.

Bu değerli yaklaşımı, bunu hala anlamayanlara ‘ithaf’ edip geçelim...

11.

Üretici güçlerin özgür ve bağımsız gelişiminin önüne gerici barikatları kuran üretim ilişkilerinin tasfiyesi, yani ilerici üretici güçlerle, gerici üretim ilişkileri arasındaki antagonizmanın aşılması ve bu çelişmeye bir son verilmesi, ancak toplumsal bir devrim olayıdır. Yeni üretici güçlerin üst yapıda kendilerine denk düşen, uyum içinde bulundukları yeni üretim ilişkileri, özgür ve bağımsız gelişimi her an motive eder. Ve bu salt ekonomik bir olay da değildir. Alt yapıdaki bu sarsıcı gelişme, kaçınılmaz ve doğrudan bir etkilenimle üstyapıdaki yansımaları ve yoğunlaşmasını bulur. Ve üst yapıda, etik, estetik, ideoloji, siyasal, sanat, kültür vb. pek çok toplumsal düşünüş, kuruluş ve yaratışta yeniden üretimini gerçekleştirir. Nesne ile olan birlikliğinde, gelişim sürecinde soyutlanmaya uğrayıp tarihselliğini sağlayan düşünce, değişimini devam ettirip, nesneye ve edime yeni değişim ve hareketler kazandırmak, ve bu devrime önderlik etme amacıyla yine ona geri döner. Ve bu gelişimi koşullayan alt yapıdaki değişimler, olağan bu sonuç ve gelişmeden kendisi de olumlu yönde etkilenmeye başlar. Üst yapıdaki bu yeni ve etkili kuruluş için altyapıda bu altüst oluşun gerçekleşmesini (diyelim ki sanat-kültür alanının da) gerekli koşul olarak mutlaklaştırmanın yanlışlığına karşın, gelişiminin asal yönünün bu olduğu da inkar gelinemez. İşte, toplumsal bir devrimle önü özgürlüğe açılan yeni üretici güçler gerçeğiyle birlikte (çağımızdaki proleter ve halk demokrasileri somutunda) bu demokratikleşmenin, yeniden toplumsal kuruluş ve sosyal bilincin bir bileşeni olarak toplumcu gerçekçi sanatın sınırsız gelişme olanaklarını elde etmesi de gerçekleşir. Ki toplumcu gerçekçi sanatın sınırsız gelişme olanaklılığı, kapsam genişliği ve bu estetik dengede toplumsallaşmasıyla anlamlandırılır. Daha önce de vurguladığımız gibi bu olay, toplumcu gerçekçi sanatın kendi iklimine kavuşma olayının kendisidir. Ve Lenin’in sözünü ettiği ‘her sanatçı ve kendini sanatçı gören, herkes, bir şeye yarasın yaramasın kendi idealine göre özgürce yaratma hakkını kendine kazanmıştır’ olayı işte bu iklimde gerçekleşendir. Artık burjuva toplumda ‘yüksek sanat’ ile geniş kitleler arasında yaratılan uçurumu ortadan kaldırılmış, kitlelerin sanat olgularını ve estetik beğenilerinin gelişkinliğine denk düşen yüksek nitelikte bir sanatsal toplumsallaşma yaşanmaya başlamıştır. Bu, artık her an daha gelişecek, güçlenecek, zenginleşecek bir süreçtir ki içeriğini hayat gerçeğiyle ilişkide olarak kitlelerin politik, kültürel, sanatsal vb. tercihleri oluşturur.

Ancak, ‘katı ve ezici yaşam koşulları aşağı kültür düzeyiyle çok dar bir şekilde sınırlı kalmış olan ‘geniş halk yığınlarıyla’ yüksek sanat’ arasındaki uçurumun derinleştiği, uzlaşmaz toplumsal yapılarıdaki toplumcu gerçekçi sanatçının ya da Nazizm sanatı örneğinde olduğu gibi, kitleler, en küçük demokratik bir sanatsal yaratım ve estetik beğeni gelişkinliğinden uzaklaştırılmaya, köleleştirilmeye, beğenisizlikte standartlaştırılmaya çalışılmış, bir yandan elitçi uygulama, diğer yandan herkesçe çok kolay (!) anlaşılan kaba ilkel ve düzeysiz çalışmalarla soluk alamaz duruma getirilmek istenmişlerdir. Devrimci-demokratik, toplumcu gerçekçi sanatçıların yaratımları kitlelere kavuştuğu, mal olduğu ölçüde belirli bir soluk-

lanma sağlanmışsa da, bu 'kitle kültürü'nün yarattığı tahribat ve geride bıraktığı sonuçlar oldukça önemsenmesi gereken boyuttadır, artık. Bu sonuçlara bağlı olarak da, böylesi bir toplumsal yapılanmada, sanatta halka bağlılığın geniş yığınlarca anlaşılma ve sevilmeye indirgenmesi, yineliyoruz ki; böylesi bir uzlaşmaz toplumda yanıltıcı ve tehlikeli bir çıkarsamadır. Nitekim, Kagan'ında işaret ettiği üzere; "Bu bulvar edebiyatı, müziği ve sinema sanatında, aşırı derecede yüzeyde ve gerici bir içerik, ilkel, anti-sanatsal bir biçimde birayaya gelmiştir; kendinde de anlaşılacağı üzere, bu gibi yapıtların sevilmesi (popülerliği), hiçbir zaman halka bağlılığın tanıtı olamaz.

Ki geniş yığınların toplumsal varoluşlarıyla ilişkide olarak partizan sanatı halka bağlılığı da, tarihsel koşulların değişmesiyle belirli bir değişime uğrar. Değişen bağlılık ve yantutma değil, bunun ifadeleniş biçimidir. Nitekim, zamanında kara ekmegi bile bulamayan emekçi yığınlarına sunulan sanat ile toplumcu düzenin kurulduğu, yığınların maddi manevi, tüm hayat cephelerinde zengin bir gelişme düzeyine vardıkları koşullarda sunulan sanatın estetik dengelenişi, gelişkinliği, biçimleniş yetkinlikleri, söylem vb. bir ve aynı olamaz! Değişecektir. Bunu koşullayan tarihsel toplumsal gelişmeler oldukça özellikle biçimlendirilme araçları değişecektir.

Hayatın her cephesinde doyumunu gerçekleştiremeyen insanın, tek bir doyumunu tam olarak gerçekleştirmesi mümkün değildir. Ve bu bir dizi tarihsel-toplumsal-kültürel-sanatsal ve etik değerlerde gelişme, dönüşmenin sorunudur. Nitekim, K. Marx'ın işaret ettiği gibi "Sanattan zevk almak isteyen insanın, sanat kültürüne sahip olması gerektiği de tartışılmazdır. Bu kültürel birikim, hazırlık ve yetkinleşme, diğer cephelerdeki gelişmeyle de örtüşmek durumundadır. Bunun, nihai onlamda başarılması gerçek insanal tarihin başladığı toplumsal kuruluşla mümkündür. Ancak, durum şimdilik budur diye, toplumcu gerçekçi sanatçı, geniş kitleler tektipliğe, ilkel anti-sanatsal kültüre mahkum edilmişlerdir diye, tüm bu olumsuz koşullara karşı direnen ve yaşayan demokratik kültür öğelerine sahip çıkmaktan asla geri duramaz. Daha üst düzeyde bir bilinç ve tarafsızlıkla bunları toplumcu gerçekçi sanat potasında yoğurmaktan vazgeçmez. Elitçi olamaz, zengin ve yeni içerikle ve bunu tamamlayan gelişkin bir estetik beğeniyle yaratımlarda bulunmaktan ama biçimlendirme araçları, söyleminde en geniş yığınların bu sanatı anlayıp sevmelerine, toplumsal kurtuluş mücadelesinde saflara sürmelerine dair yürüteceği amansız uğraştan geri duramaz. Yalın, anlaşılır, işlevsel sanat, tercih edeceği olmak durumundadır. Evet, güçlükler büyüktür ama bu mücadele hiç bir engel tanımaz, tanınamalıdır. Bu kesintisiz bir yürüyüşdür ve yürüyenin önünde durulmaz, durulamaz! Kuşkusuz ki, güçlüklerin başında, vurguladığımız gibi, gelişkin bir içerik, estetik beğeniyle kurulmuş sanatsal yaratımların sahibi toplumcu gerçekçi sanatçının, bunları ifadelendirilme biçim ve yollarında, alınlayanların somut durumları gereği karşılaşacağı yeterince anlaşılma vb. güçlükler gelir. Anlaşılmanın pek çok nedeni vardır. Ki temel olanı ve asıl önemsenmesi gereken, yukarıda sözünü ettiğimiz uzlaşmaz toplumdaki yaşanan uçurum ve bunun nedenleriyle yarattığı sonuçtur. Toplumcu gerçekçi sanatçının, her şeye karşı, sanatını geniş yığınlarca ulaştırmak amacıyla yaratımları 'dumanlamak' gibi biçimlenişlere bağlı kaldığı durumlar da olabiliyor. Bu özgül bir durumdur. Yani yoğun baskı ve engellemeler vardır. Yaratımı, kitlelere azami

bir çabayla ulaştırma kaygısıyla bu tür yollar denenegelmiştir, ve bu durum kısmen de olsa, anlaşılma etkisini zayıflatabilmiştir. Ancak, bu özgül durumdaki yeterince anlaşılmamanın ötesinde, asıl üzerinde durulması gereken, uzlaşmazlığın hayatın her cephesinde yarattığı güçlükler ve toplumcu gerçekçi sanatçının, alımlayıcı olarak, yeniden üretici olarak kitlelerin de derinden etkilendiği sonuçlardır.

Yine de, bunca güçlüğe karşın, böylesi uzlaşmaz bir toplumda da, toplumcu gerçekçi sanatçı, yaratım ilkelerine bağlı kalmak, güçlü içerik ve estetik gelişkinliğinden ödün içerikte netliği, biçimde anlaşırılığı, söylemde yalnızlığı hedeflemek durumundadır. Bunu nasıl başaracağı, durup dinlenmeden kavgasını vereceği bir arayıştır ve partizan bir sanatçının ertelenemez görevidir. N.H.Ran'ın deyimiyile, "Sanatçılar, halka türküsünü dinletmek için en uygun şekilleri durup dinlenmeden, ömrünün sonuna kadar aramak zorundadır". Ve yine "Sanatçı olmak için gerçekçiliği doğalcılıktan ayırmak'(da) gerekir." Yoksa, Forgies'in de dediği gibi "Yalnız aynaymış gibi yansıtılan şey, aynanın kendinden daha uzun ömürlü olamaz". Bu bağlamda, toplumcu gerçekçi sanatçı, yaratımının gerçek iklimine kavuşana kadar, bu 'uçurum'un her fırsatta kendini gösterdiği uzlaşmaz toplumda, ne anti-sanatsal, popülist eğilimlere, ne de elitçi, formalist tercihlere prim vermeden, genel davanın bir parçası olan sanatını yetkinlikle gerçekleştirmek zorundadır. Anlaşırılık konusunu, kitlelerin ve mücadele gerçeğinin gereksinmesine de bağlı olarak her an gözden geçirmek, sadece 'Ne'ye değil, 'Nasıl' sorusuna da sağlıklı yanıtlar bulmak, hep bu arayış içinde olmak durumundadır. Yoksa, Neruda'nın da belirttiği üzere "Gerçekçi olmayan şair ölür. Fakat yalnız gerçekçi olan şair de ölür. Sadece akla aykırı yazan şair kendince ve sevgilisince anlaşılır ancak. Bu da oldukça umut kırıcı. Sadece akılcı olan şairi eşekler bile anlar. Ama bu da epey hüznün verici."

Yinelemeliyiz ki "sanatın herkesce anlaşılması, sanatı anlamak için hiç bir hazırlığın gerekmediği anlamına gelmez." (A.Ziss) Ki, "sanatsal yaratımda saklı bulunan fikir ile duyguların derinliğinin sanatsal düzlemde eğitim görmüş, ve çok değişik yetiler ve duyarlılıkla donanmış bir insanca daha kolay anlaşılması demektir. Sanat alıcısının kültürel konumlanışını bir noktada hep sorgulamak gerek ki, bu eğitim sürecinde değiştirici, dönüştürücü, geliştirici rolü daha bir kavranabilsin. Kalıcı olan, değişmez olan uzlaşmaz sınıfsal toplum, yada böylesi bir toplumda yüksek kasant' ile en geniş kitleler arasındaki 'uçurum' değildir. Çağın ve yarının sanatı olan T.G.S bunu gözetmelidir.

Yani, Marx'ın ısrar ettiği sanattan zevk almak isteyen insanın sanat kültürüne sahip olması gerekliliğine... Bu gerekliliği, sanatın eğitsel işlevine düşen pay bağlamında değil, hayatın her cephesindeki köleleştirilmelere son vermenin ayaklanmasıdır bu. Ve bu toplumsal ayaklanışa toplumcu gerçekçi sanatın taşıdığı-öncelikle-kültürel ivmenin önemi tartışılmaz. Ama vurguladığımız gibi, bu kurtuluş gerçek boyutlarına kavuşturulmak durumundadır. bu anlamda, hayatın, nesnel gerçekliğin her an gelişen, değişen, yenilenen karakterine denk düşen estetik kuruluşlar, içerik ve biçime uygun koşullayıcı yeni değişim ve gelişmeler, sanatsal yaratımın dile geliş, ifadelendiriş biçim ve araçlarında da zorunlu ve şaşmaz gelişmeyi içermek zorundadır. Bu zorunluluk toplumcu gerçekçi sanatın değişmez yükümlülüğüdür ve partizan sanatçı bu kavganın ön safındadır. Alanın-

daki öncülüğü tartışmasıdır. Ve N.H.Ran'ın 'sanat yapıtında içerili bildirimin (mesajın) işlevselliği, üslup özelliğiyle karşılaştırma'sına dair değerlendirmesini alıntıl原因 A. Çalışlar'da bu konuda şunları söylemektedir: "Bir yapıtın yapısındaki bildirim ne denli yoğun, kapsamlı ve ileriye yönelikse üslubu da o denli çok-yönlü, ama açık ve yalın olacaktır. Ne varki, 'bunu ustaca bir surette yapmak lazımdır; aksi takdirde roman roman olmaz, şiir şiir olmaz, sadece panfile, yahut vaiz ve nasihat olur.' Demek ki sanatta pedantikliğe ve dialektiğe düşmemek demagojiden sakınmak', salt propaganda haline gelmemek gerektiği kadar, açık, yalın ve sahici (otantik) olmak ve okuyucuya yol göstermek, onu aydınlatmak gerekmektedir."

Halkın nabzını sanatsal yaratımının atardamarında attıran partizan sanatçı, yaratımının en geniş kitlelerce sevilmesi için, bu sanatın onların toplumsal mücadelelerinde işlevselliğini sağlayabilmesi için, tarihsel olarak da üstlendiği çağın gerçeğine denk düşen misyonu yetkinlikle yerine getirebilmesi için, öncülüğünü, yeni içeriğe denk düşen biçim ve söylemi, yaşamın sanatsal olarak özümsemesinde yasalar ve yöntemin birliğine karşın, ifadelendiriş yol ve araçlarının ayrılığını, "içerik toplumcuysa eğer, varsın milyonlarca biçim olsun"lu kavrayışıyla ele almak, bu arayışını ısrarla sürdürmek, yine mümkün olduğunca da kitlelere anlaşılır ve yalın bir söylemle gitmek, ancak sanattan istenilen düzeyde zevk alınabilmesi için de sanat kültürüne sahip olunmasını gözetmek, ve belki de —C. Yücel'in betimini tercih edersek— 'Kolay anlaşılacak yerine anlaşılmayı kolaylaştırabilmenin yolunu hep' arayacak bu kavgayı sürdürmek zorundadır.

Halkın, partinin ve devrimin safındaki 'çağın' sanatçısı olan partizan sanatçı bu yükümlülüklerini, engin bir duyarlık ve bilinçle gözetmek durumundadır. Bu kavgasında, yenilmezliğin safındadır, çağın en ilerici, çağın sarsıcı, çağın ayaklanmış sanatı olan toplumcu gerçekçi sanatıyla, tarihsel ilerleyişte, bireysel yeti ve katkılarıyla da, bu toplumsal ayaklanışa her an katılmak durumundadır, partizan sanatçı. Çünkü savunduğu dünya görüşü, sanat ilkeleri ve yöntemi kendisinden bunu bekler. Sözü Gorki'nin ünlü bir değerlendirmesiyle şimdilik bağlayalım istiyoruz: "Toplumcu gerçekçilik" diyordu Gorki, "Bir aile gibi birleşmiş bir insanlığın güzel yurduna dönüştürmek istediği bir yeryüzünde yaşamının o büyük mutluluğu için, onun en değerli bireysel yetilerinin geliştirilmesini amaçlayan yaratıcı etkinlik olarak var oluşu onaylar."

Ve en değerli bireysel yetileriyle bu büyük toplumsal ayaklanışa katılmayan, Yine Neruda'nın deyimini tercih edersek, bu uğurda döğüşmeyen, Savaşmayan kim olursa olsun korkaktır."

Tartışmaya Giriş'e Ek;

Çalışma boyunca kullanageldiğimiz 'Partizan Sanat/Sanatçı... tanımı, toplumcu/sosyalist gerçekçilik'e karşıt olarak önerilmemiş, kullanılmamıştır. Ancak, özellikle revizyonist ve çeşitli benmerkezci-bireyci yaklaşımların, toplumcu gerçekçi" sanatın en temel ilkelerinden olan 'partililik' ilkesini yoksayan, bu en bilinçli yantutarlılığı dejenere etmek, etkisizleştirmek isteyen çabalarına karşı bir yanıt bağlamında ısrarla kullanılmıştır. Bu yaklaşımımız çalışmamızın içeriğinin-

Rebwar 1996

den de anlaşılmış olmakla birlikte, ayrıca not düşmeyi yararlı bulduk. Yine, sorunu kendi tarihselliği içinde irdelemeye, tartışma sürecinde yararlanılabilir düşüncesiyle değişik çevrelerden anlayışlar alıntılama ve bundan hareketle tartışabilirliğini yadsımadığımız-sonuçlara varmaya çalıştık. Çalışmanın ilk notunda da açıkladığımız gibi, bu tartışmanın hayat kazanması özellikle dileğimiz ve ısrarımızdır. Adımların bir yürüyüş heyecanı ile atılmaya başlaması beklenendir.

Ve yine, bu tartışma içinde yararına şiddetle inandığımız bir değerlendirmeyi çalışmamıza ek olarak verelim istiyoruz. Çalışmamıza N.H. Ran'ın gerçeğine dair notlarda başladık, şimdiyse, onun özellikle önemsedığımız bir değerlendirmesini buraya aktaracağız. Türkiye'de bilimsel maddeci estetik ve sanat düşüncesi-nin kurucusu, bu toplumun gerçekçi sanat kuramı ve estetiğinin evrensel temsilcilerinden, ve politik konumlanışıyla da yeni bir dünyanın kurulması kavgasında ön saflardaki militan, öncü partizan sanatçı N.H. Ran'ın sanatta yöntem sorununa denk düşen görüşleri şunlardır:

“Bence sosyalist gerçekçi sanatın iki düşmanı vardır: Revizyonizm ve

sekte’’ dogmatizm.

Politikada revizyonizm bugün daha ciddi bir tehlikedir. Sanatta da aynı şey. Çünkü Revizyonistler, aslında, sanatı halka hizmet görevinden koparmaya çanak tutmaktalar. Oysa sanatta başta gelen birşeydir bu. Çoğu kez olduğu gibi, aşırılıklar burda da benzeşiyor. Sanat alanında revizyonizm de dogmatizm de somut gerçekliği parlak bir laf kalabalığına boğarak bizi geriye çekiyorlar. Her iki anlayış da ‘yöntem ve üslup’ kavramlarını özdeşleştirerek sosyalist gerçekçilik kavramını hakiki içeriğinden yoksun kılıyorlar. Revizyonistler, sosyalist gerçekçilik yöntemini, dünyanın bilinçli toplumcu ilkeler temelinde bu sanatsal kavrayışını karalamak için, onun tüm sanatta sözüm ona bir sanatsal üniforma ‘direktifi verdiği’ uydurmasyonuna sarılıyorlar. Sekterler ve dogmatikler de, toplumcu ilkelere, —benim için her şeyden daha değerli olan bu ilkeler— sahte sadakatlerini sosyalist gerçekçilik maskesi altında gizleyerek, revizyonistlerin sosyalist gerçekçiliğe iftiralarına yardım ediyorlar. Onlara kesinlikle karşıyım. Toplumcu sanat ilkelerimizi onun açık düşmanları olan revizyonistlere karşı nasıl savunuyorsak, sosyalist gerçekçiliğin bu türlü ‘koruyucularına’ karşı da aynı tutkuyla savunmalıyız. Sekterlik, üslup ve betimleme tekniğiyle mutlak bir gerçekliğin elde edilebileceği inancı demektir. Taktik, zevksizlik ve durgunluk da sekterliğin belirtileridir.

Daha önce de söylediğim gibi, her sanatçı, özellikle de sosyalist gerçekçi sanatçı, yaşamının sonuna kadar arayış içinde olacaktır. Bu arayış sürecinde o her somut içeriğe en uygun biçimi bulmaya; bireyselliğini koruyarak başkalarını taklit ve tekrar etmemeye çaba gösterecektir. Tek bir yasanın, gerçekliği toplumcunun kafası ve gözüyle yansıtmaya yasanın dışında, mutlak ve değişmez hiçbir sanat kuralı ve ölçü tanımayacaktır. Daha önce uygulamada denenmiş sanat kurallarından yararlanacaktır kuşkusuz. Kendi halkının ve diğer halkların sanat geleneklerinden, kendi halkının ve diğer halkların klasiklerinin geleneklerinden de yararlanacaktır. Fakat sadece bir trampelen gibi yararlanacak, ayakta bir pranga gibi taşımayacaktır onları.”

SON

KAYNAKÇA

1. Estetik ve Sanat: M. Kagan
2. Gerçekçiliğin tarihi: B. Suçkov
3. Edebiyat bilimi: N.G.Pospelov
4. Estetik: A. Ziss
5. Sanat ve devrim: J. Berger
6. G. Dukacs: F.J.Raddutz
7. Sanat ve edebiyat üzerine: N.Hikmet
8. Ölü bir kültür üzerine incelemeler: C. Caudusel
9. Günümüzde sosyal kültür ve estetik: A. Çalışlar
10. Sanat ve edebiyat üzerine: A.V.Lunaçarski
11. Edebiyat kuramları ve eleştirisi: B. Moran
12. Sanat ve toplumsal hayat: G.V.Plehanov
13. Nazizm ve kültür: L. Richard
14. Broy. Y. Düşün vb. yazın sanat dergilerinin ilgili sayıları

Birey-Toplum-Doğa Gerçekliğinde Sanat ve Sanatçının Yeri -II-

Karahan Yılmaz

28 Şubat 1988

Tarihsel ve toplumsal olayları ve bu olaylar üzerine yapılmış polemikleri, öylesine soyutluyor ve öylesine mutlaklaştırıyoruz ki, sonunda onları kendi tarihsel gerçekliklerinden kopararak, anlaşılmaz dogmalar haline getiriyoruz. Oysa hiç bir olay ve olgunun kendi tarihsel gerçekliğinden koparılarak doğru bir şekilde değerlendirildiği görülmemiştir.

Bu nedenle dün, bugün ve yarın içindeki yerini, anlamını ve yaşayan canlı ruhunu doğru ele alıp, doğru değerlendirebilmek, ancak ve ancak bugünü doğru analiz edebilmemize bağlıdır. Yoksa öznel dünyalarımızda yarattığımız klişe kalıp ve formüllerle, dogmatizmin bulanık sularında boğulmaktan kurtulamayız. Nerede ve nasıl olursa olsun, herhangi bir tarihsel olayı, bu olayı yaratan nesnel ve öznel çatışmaları ve yine bu çatışmalar içinde alınan zorunlu bir tavır, mutlaklaştırmanın mantiki bir yönü olamaz. Çünkü olsa olsa bu diyalektiğin reddi olur. Belki nedenmiş o diyenler de çıkacaktır. İşte hemen burada, hemde üstüne basa basa şunu belirtiyoruz. Her nesnel durum, kendine uygun bir öznel dünya yaratır. Ve bu dünyanın her dönemin ve her şart altında değişmeyen tek yasası değişkenliktir. Bu değişkenliğin iç ve dış yasalarını, işleyiş biçimini, öznel ve nesnel yaşamdaki olumlu-olumsuz etkilerini doğru kavrayamadığımız sürece, toplumsal bilincin özgül bir biçimi olan sanatı, ideoloji veya politikaya kurban vermemek elde bile değildir. Öyleyse, nesnelliğin, imgesel ve estetik bir yolla, insana özgü yeniden üretimi olan sanatın, insan yaşamı açısından önemini, anlamını, ve oynadığı devrimci rolü çok iyi bilmemiz gerekiyor. Yoksa sanatı, sanat olmaktan başka her şeye benzetmiş oluruz. Özellikle M. Çetin arkadaşın, politik yaşamla, kültürel yaşam arasındaki çok yönlü ilişki ve etkileşimi, partili olup-olmamaya indirgemesi ni oldukça hatalı ve sekte buluyorum. Çünkü sanat kültürel yaşamın en etkili ve oldukça özgül bir boyutudur. O, insanın kendi kendini yenilemesi, oluşturması ve üretmesi sürecinde, tamamen özgül, imgesel, duyarlılığa dayanan ve estetiksel bir yaratımıdır. Daha doğrusu sanat, bir toplumu toplum yapan en temel öğelerden biridir. Bundan dolayı bilim, sanat, edebiyat gibi bir toplumu toplum yapan yamsal öğeleri, parti'yle kuracağı ilişkiye göre değerlendirmek oldukça hatalı bir tutumdur. Hele bunları partinin yan bir faaliyeti olarak düşünmek, tümüyle insanı bir nesne olarak değerlendirmekten başka bir şey değildir. Öyleyse nedir doğru olan tutum?

Şunu hemen belirtmekte fayda var ki, sanatın öznel ve nesnel yaşam karşısında taraf olmasıyla, partili olması tamamen farklı şeylerdir. Çünkü sanatın taraf veya tarafsız oluşu, parti'yle kurulması öngörülen organik ilişkide belli olmaz. Daha doğrusu parti'lilik taraf olmanın çeşitli biçimlerinden birisidir. Ama kendisi değildir. Çünkü bazen öyle koşullar olurki, partisizlik taraf olmanın en güzel biçimi haline gelebilir. Bu nedenle taraf olma problemini hiç bir biçimde yaşamın politik boyutu ve onun örgütlü ifadesi olan parti'yle kurulacak ilişkiden ibaret görmüyorum. Böyle görme olayını da tümüyle dogmatik bir yaklaşım olarak değerlendiriyorum. Pekiyi nedir taraf olmanın ölçüsü? Yaşantısının her boyutunda denetlenmiş, nasıl nefes alıp vereceği bile başkaları tarafından belirlenmiş bir insanın, taraf olmaktan anlaması gereken şey ne olmalıdır. Yoksa sanat, sanatçı, bağımsız ve özgür olamaz mı? Bağımsızlık, özgürlük ve eşitlik gibi son derece ideal şeylere sahip çıkmak, bu uğurda savaşmış olmak, insana hangi sorumlulukları yükler? Bu idealler uğruna verilen mücadelede sanatçıyla, politikacı aynı insan mıdır? Yoksa aynı amaç uğrunda olsa belli farklılıkları olan,, olması gereken iki ayrı insan mıdır? Yeni bir insan, yeni bir yaşam ve yeni bir dünya yaratma mücadelesinde kim, kime göre, nasıl şekillenecektir? Oldukça karmaşık, oldukça çok yönlü ve detaylı olan böyle bir sorunu, etkenlik-edilgenlik ilişkisinden kurtarmak gerekmiyor mu? Neden hâlâ insan yaşamına özgü bir sorunu, sınıflı toplumlara göre değerlendirip ona göre yorumlamaya çalışıyoruz? Daha bugünden yok etmeye uğraştığımız bir şeyi, neden kendimize kalkış noktası yapıyoruz? İşte tüm bu kuşku ve sorunların bir gereği olarak diyorum ki, ne adına, kim tarafından ve nasıl bir bağımlılık olursa olsun karşı çıkılmalıdır. Bağlılık, evet efendimcilik, gibi tüm davranış biçimleri "inanç'la" açıklanacak şeylerdir. Halbuki devrimci dünya görüşü, en doğru diye bilinen bir şey karşısında bile bir kuşku taşır. Yani mutlak doğrunun olmadığını, olmayacağını ve bundan dolayı her bilimsel olanın bile izafi olduğunu bilir ve ona göre hareket eder. Bakın Bertholt Brecht bu konuda ne söylüyor... "Bana büyük düzenin gerçek bir yandaşı olduğumu söyleme hakkını kazandıran tek neden, ondan yeterince kuşkulandım oluşumdur. "O halde taraf olmakla, bağımsız ve özgür olmak karşı karşıya getirilecek şeyler değildir. Tam aksine özgür ve bağımsız olmayan bir insan (sanatçı) gerçekte taraf olmayı başaramaz. Olsa olsa başkasının pantolonuna yama olur. Eğer sanatın taraf olma problemini, politikaya yama olma olarak düşünmüyorsak, sorunu başka bir düzlemde tartışmalıyız. Çünkü toplumcu-gerçekçi sanat varoluş biçimiyle tamamen birtaraftır. Bundan da öte taraf olmanın en güzel biçimlerini göstermek gibi önemli bir görevi de söz konusudur. Öyleyse toplumcu-gerçekçi sanatın "taraf"sızlığını tartışmak hem anlamsız hem de budalaca davranıştan başka bir şey değildir.

SANAT VE YAŞAM

Marksist felsefe açısından sanatın anlamını, içeriğini, öznel ve nesnel yaşamdaki yerini, sınıf mücadelesindeki devrimci rolünü ve doğayla kurduğu ilişkiyi, toplumcu gerçekçi sanatın bugünkü sorunları açısından ele alıp tartışmak, kuşkusuz onun ne olduğunu ve ne olması gerektiğini çok iyi bilmemizi gerektirir. Yani bireysel ve toplumsal yaşamı etkin bir biçimde yansıtmaya çalışan, nesnelliğin

özgöl bir üretimi olan sanatın, dünyayı ve toplumu değiştirmede nasıl bir rol oynadığını herkesten çok sanatı üretenler bilmelidir. Çünkü bu üretimin dışında olanlar, sanatı ya belli ideallere ulaşmanın bir aracı veya politik yaşama göre şekillenmesi gereken basit bir etkinlik olarak değerlendirirler. Oysa sanat, ne belli ideallere ulaşmanın bir aracı nede politik yaşama göre şekillenmesi gereken basit bir etkinliktir. O insan yaşamının etkili bir boyutu ve vazgeçilmez bir üretilme biçimidir. Yani insanı insan yapan, onu geliştirip yetkinleştiren ve diğer canlılardan ayıran en temel özelliktir. Bu nedenle sanat aynı zamanda insanın eğitildiği evrensel bir okuldur. Çünkü insana özgöl, yöresel, ulusal ve evrensel ne varsa onu savunur, değiştirip-güzelleştirerek geleceğin mükemmel insanını yaratmada bütün bunları devreye sokar. Bu nedenledir ki sanat, ne basit bir araç, ne de politik yaşama göre şekillenecek bir etkinliktir. Sanatı böyle gören bir anlayış, hiç kuşkusuz insanı da basit bir nesne görüyor demektir.

Yıllardır kendi sınıf çıkarları uğruna insanı basit bir nesneye indirgemiş olan burjuvazi, insana özgöl üretim biçimlerini de, kâr ve sömürü hırsına bağlı olarak yozlaştırıp-içini boşaltmaya çalışmıştır. En yüce değer olan insan emeğini, insana yabancılaştırarak, insanlığın yok edilmesinde kullanarak, yaşamı anlamsız ve çekilmez hale sokmuştur. Öyle ki, artık insan ya basit bir makine parçası, ya da üretim yapan bir hayvan gibi görölmektedir. Bu duruma getirilmiş bir yaşamı ve dünyayı değiştirmenin en doğal ve kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkan toplumcu-gerçekçi sanat, insanı savunarak, yaşamı değiştirip-güzelleştirerek, insan emeğine gereken önemi vererek, yeni bir toplumsal geleceği yaratmanın en etkili yolu olmuştur. Bugün böyle bir amaca uygun olarak, sanat, yaşamın içinde, yığinsal eylemlerin önünde her zaman yeniyi, güzeli ve insan açısından anlamı olanı savunmuştur. İnsana özgöl yaratıcılığın-cesaretin, estetik duygu ve beğenilerin, hiç bir gerekçeyle boyun eğmeden, geliştirip yaşatılmasını amaçlamıştır. Sınıflı toplumlarca, insanın ruh dünyasına yerleştirilen her türlü kölelik biçimini yok ederek, yeni bir yaşam bilinci, yeni bir zevk düzeyi ve güzellik tutkusu yaratarak, yaşamdaki zenginliği ve çok yönlölüğü yüceltmeye çalışmıştır. Sanatın bu özü, emekçilerde toplumsal sorunları kavrama, kendi bağımsız geleceklerini yaratma, kendi kaderlerini tayin etme isteklerinin özgöl ve doğal ifadesi olmuştur. böylelikle insan, bilim, sana, edebiyat, resim ve müzikle kendisini yeniden üretmeyi bilmiş ve insan olmanın en güzel zevklerini tadmayı öğrenmiştir. Bu gerçeklik sayesinde ki, toplumcu-gerçekçi sanat, insanlığın yaşamında her geçen gün yeni ufuklar açmayı, insanlardaki kavrayış yeteneğinin,devrimci düşünce ve inanç biçimlerini, moral değerlerini, yaşam ve sınıf bilincini geliştirip-güzelleştirmeyi temel amaç edinmiştir. Hatta onu amaç edinmekle kalmamış, her zaman ve her şart altında onu yeniden üreterek, canlı ve diri tutmayı başarmıştır. Bu nedenle sanatın bireysel ve toplumsal özüyle, sosyalizmin nihayi amaçları arasında tam bir uygunluk sözkonusudur. Toplumcu-gerçekçi ve devrimci olan sanatçı, hangi gerekçeyle olursa olsun, böyle bir uygunluğun yozlaştırılıp ortadan kaldırılmasına izin verip veya razı olamaz. Çünkü devrimci bir sanatçı, aynı sınıf ve aynı amaca yönelik te olsa, sanatsal eylemle, politik eylem arasındaki farklılıkları bilir ve bu farklılığın insan yaşamına nasıl yansıyacağını ve etkilerinin ne olacağını önceden kestirir. Bu nedenle gerek devrim öncesi, gerekse devrim sonrası toplumlarında bu sorun hala yeteri kadar çözülebilmiş değildir. Hatta devrimini gerçekleştirmiş bir çok ölkede, sanatı, burjuva toplumlarından çok daha geri

pozisyonda olduğunu söyleyebiliriz. O halde sanatsal eylemin, ekonomik eylemle, politik eylemle, ideolojik eylemle aynılaştırılmasına karşı çıkmak, her devrimci sanatçının bir görevidir.

Diğer taraftan insanlığın ortak ve yüce ideallerini gerçekleştirmeye çalışan işçi sınıfı, bu ideallerine ulaşmak için yaşamın güçlü bir cephesi olan sanata hem gereken önemi verir, hem de sanatın yaratıcı olanaklarından yararlanarak amaçlarına ulaşmaya çalışır. Çünkü bilim, sanat ve edebiyat insanlığın asırlardan bu yana biriktirdiği bütün insani değerlerin süzülme süzülme günümüze kader gelen en güzel biçimidir. Bu değerlere (yaratıcılığa) sahip çıkmayan, onu çağın koşullarına göre uyarlamayan, ve değiştirip güzelleştirmeyen bir sanatçı, toplumcu-gerçekçi olamaz. Hele devrimci hiç olamaz. İnsanların teorik ve pratik ufkunu geliştiren, yeni bir dünyanın yaratılmasını kolaylaştıran, ve doğanın insan hizmetine alınmasını sağlayan sanat, kolay kolay vazgeçilecek bir yaşam biçimi değildir. Üstelik böyle bir yaşama biçimini, politik yaşama göre şekillemek isteyen, insan yaşamında taraf olmasıyla, onun tek bir boyutuna karşı yükümlülüğü ayrı ayrı şeylerdir. Kaldı ki, sanat tek yanlı bir yükümlülüğe, üretilme biçiminden dolayı hiç bir zaman girmez. Bu nedenle sanatçı, işlevini, yükümlülüklerine ve etkileşimini sınıflı toplumlara göre ele alıp, onu devrim sonrası toplumlarda da aynen savunmak her halde saçmalıktır. ... Oldukça karmaşık ve çelişkiler yumağı olan bir toplumda, hiç bir şey tek düze ve tek yanlı değildir. Hele aynı renkte hiç değildir.

Bu nedenle topluma politik yaşamın penceresinden bakarak ondaki çok yönlülüğü, zenginliği ve karmaşık çelişkileri kavrayabilmek pek olası değildir. Çünkü kendi varlığını, topluma sürekli belli bir merkezden bakarak açıklayan ve onu kendi ihtiyaçları açısından değerlendiren bir mekanizma, sanatı da bu bakış açısıyla tanımlamaya çalışır. Tabi böyle olunca da sanat, yönetme-yönetilme probleminin basit bir aracı haline getirilir. Bu anlatılanlardan, toplumda belirleyen, belirlenen ilişkisinin olmadığını savunduğumuz çakıralkasın. Anlatmak istediğim, sadece belirleyen ve belirlenen ilişkisinin hiç bir zaman tek yanlı ve tek yönlü işlemeyeceğidir. Kaldı ki sosyalist bir toplumda, bu ilişki bile belirli demokratik çerçevelerde yürür. Toplumun herhangi bir boyutu, diğer bir boyut uğruna yok edilip veya dumura uğratılamaz. Ama ne yazık ki, "sosyalist" ülkelerde sosyal ve kültürel gelişme, her zaman ekonomik gelişmeye kurban edilmiştir. Yani ekonomik alandaki gelişmeler uğruna, toplumsal muhalefet, düşünce özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, sanatsal ve kültürel etkinlikler sürekli gözardı edilmiştir. Tabi ki böyle bir sonuç, giderek insanın köleleşmesi, boyun eğmesi, işlerini "kurtarıcılara" havale etmesiyle eşanlamlı olmuştur. "Parti her zaman haklıdır" görüşü egemen kılarak, bütün bir toplum yukardan aşağıya yamuk-yumuk edilmiş, doğal ve demokratik yollardan gelişimi engellenmiştir. "Sizin adınıza her şeyin iyisini biz yaparız" anlayışıyla kitle katılımcılığı engellenmiş ve bir avuç bürokratin direktifleriyle toplum yönetilmeye çalışılmıştır. Sanat ve sanatçı, böylesi bir toplumsal süreçte eleştiren, itiraz eden, boyun eğmeyen ve insanı savunan bir konumda olmayacaktı, hangi konumda olacaktır? Yoksa sanatın otoritelere borcu mu vardır? Şunu belirtelim ki, sanatın, bilimin ve edebiyatın hiç bir otoriteye ne borcu vardır, ne de bozulamaz nikahı.. İnsanın bağımsız ve özgür gelişimini amaçlayan bütün etkinliklerle hem bir paralelliği, hem de dayanışması vardı, ama o kadar.. Onun dışında sınıflı toplumlara özgü biçimiyle bir bağlılığı, ilişkisi veya

yükümlülüğü olamaz. Bu nedenle sanat insanın özgül, özgül olduğu kadar da bağımsız bir eylemidir.

PARTİLİ OLMAK VEYA OLMAMAK

Toplumsal yaşamın her alanında köklü dönüşümleri gerçekleştiren devrimler hiç kuşkusuz bir siyasal partinin önderliğinde gerçekleşir. Ve böyle bir parti, kitlelerdeki yaratıcı ruhun dayanışmanın ve devrimci bir sorumluluğun en örgütlü ifadesidir. Sınıflı toplumlarca her türlü yetenekleri köreltilen insanların, kendilerinde var olan yaratıcılığı, örgütlü, başka bir güce karşı birleştirmeleri kadar doğal birşey olamaz. Sosyalist devrimlerin olmazsa olmaz tek koşulu budur. Ama ne varki her türlü egemenlik ilişkisini ortadan kaldırmak amacıyla, iktidarı ele geçiren parti, giderek topluma yabancılaşan, bir konuma da gelebilmektedir.

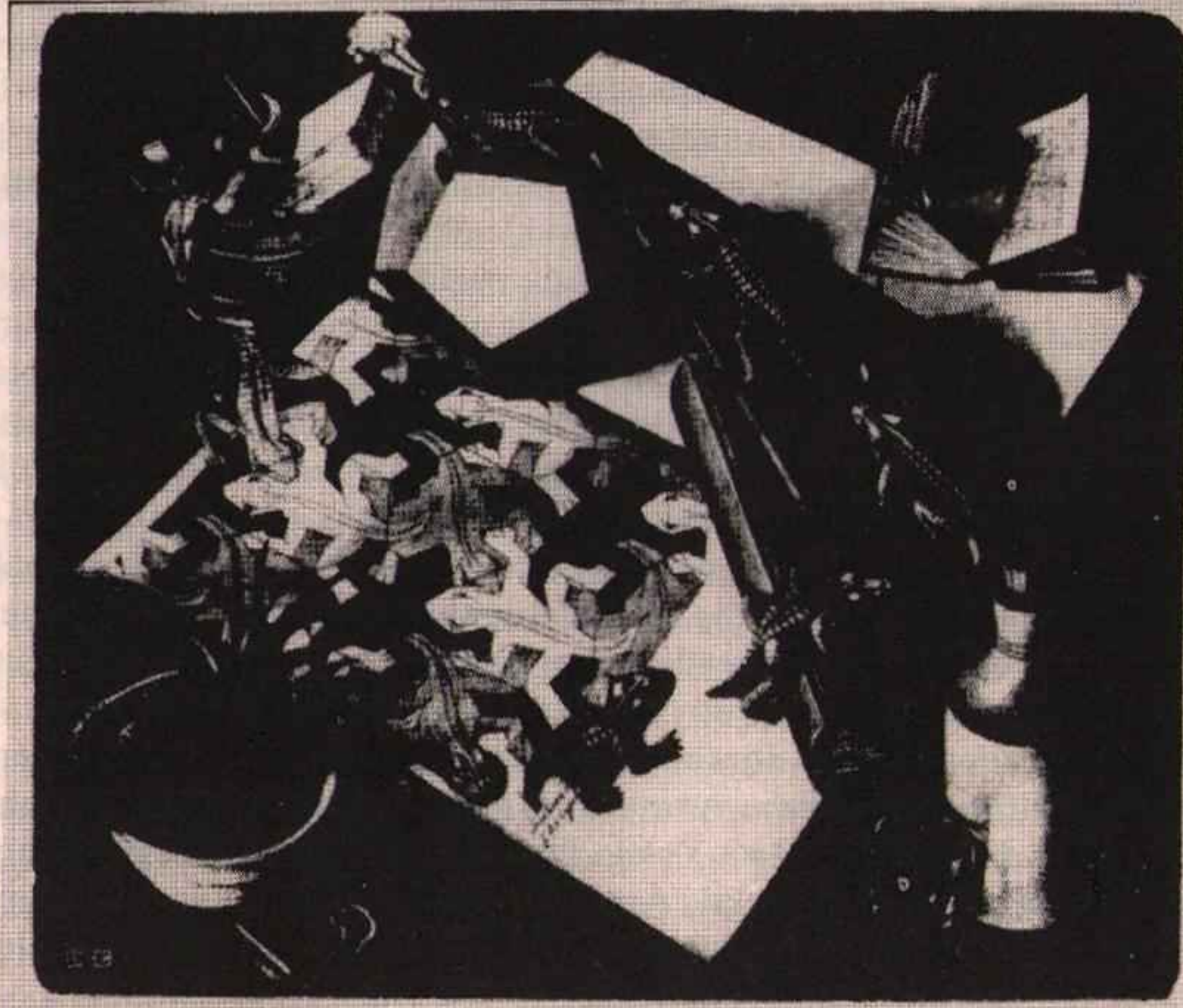
Bu nedenle, özellikle Lenin'in, bir devrimin başarılması uğruna yürüttüğü polemikleri, bu polemiklerde ileri sürdüğü görüşleri, yaşanan 70 yıllık "sosyalizm" deneyimden bağımsız ele alıp tartışmak, bugün açısından bir zihin antremanı olmaz mı? Hangi koşullarda, nasıl bir saflaşma içinde ve hangi karşı tezlerle karşı, Lenin'in "parti edebiyatını" savunduğunu ortaya çıkarmadan Lenin'i anlayabilmek mümkün mü? Çünkü Lenin, yüzyılın başlarında oldukça etkili olan "sınıflar üstü ve tarafsız sanat" tezini şiddetle eleştirmek için devrim edebiyatını savunmuştur. İnsanlığın acılarından, sıkıntılarından bünyesinde ürettiği çelişkilerden ve bütün bunlardan kurtulmak için yürüttüğü mücadelelerden soyut bir sanat anlayışı, elbette proletaryanın davasına katkıda bulunamazdı. İşte Lenin böyle bir gerçekliği daha devrimin safında görebilmiş ve bunu göremeyen sanatçılara, aydınlara ve bilim adamlarına, devrimi desteklemelerini söyleyerek, göstermeye çalışmıştır. Kuşkusuz o yıllarda devrimi destekleyen sanatçıların, Lenin'le oldukça ciddi polemikleri de olmuştur. Ama o polemikler, sanatın tarafsızlığı üzerine olmamış, tam aksine, sanatın ve sanatçının devrimdeki rolü üzerine olmuştur. Özellikle Lenin'le, Maxim Gorki arasındaki tartışma bu açıdan oldukça öğreticidir. Devrimi ta başından desteklemiş, eserleriyle yığınları devrim saflarına kazanmış olan Gorki, aynı zamanda partili olmaya da karşı çıkmıştır. Buna rağmen Lenin Maksim Gorkiye yazdığı bir mektupta şunları söyleyebilmektedir... "Sözün kısası, kesinlikle ve tamamıyla kabul ediyorum ki, sanat yaratımına değin gene sizler kendi sanat deneyinizden ve isterse idealist olsun bir felsefeden öyle görüşler çekip çıkarabilir, öyle sonuçlara ulaşabilirsiniz ki, parti bunlardan ancak büyük faydalar sağlar." Demek ki sanatçı partili olmadan da taraf olabiliyormuş. Şunu hemen belirtelim ki, elbette bir sanatçı ideolojik ve politik yönüyle partili olabilir. Ama bu hiç bir biçimde sanatın partili olması anlamına gelmez. İşte Aragon'un "siz her şeyden önce nesiniz" sorusuna verdiği yanıt birazda bu gerçekliği anlatmak için söylenmiş olmalıdır.

Bütün bu açıklamalardan sonra M. Çetin arkadaşına bir soru sormak gerekiyor. Neden 20. yüzyıla damgasını vurmuş tüm aydınlar, sanatçılar, partili olmak konusunda titiz davranmışlardır? Yoksa bu aydınlar sosyalist değiller miydi? Örneğin bir B. Brecht, Mayakovski, Aragon, Meyerhold, Neruda, Yasemin, E. Gökçe neden partili olmamışlardı? Bir Maksim Gorki devrime olanca bağlılığına

rağmen partili olmayı neden tercih etmemiştir. Yoksa bunlar örgüt düşmanı mıydı? Elbette hayır.. Öyleyse bu yaşananlardan şu sonucu çıkartmak mümkün olamaz mı? Sanat her türlü otoriteyle (bu otorite devrimci de olsa) kendi arasında bir mesafe bırakır. Ve bu mesafe sanatın özgül, bağımsız ve tümüyle doğal yollar-
dan üretilmesinin bir garantisidir. İşte bu özelliğinden dolayıdır ki, sanat, politik yaşamla ve onun örgütlü ifadesi olan partiyle birebir ilişki kurmaktan kaçınır. Ondan farklı olan yönlerini hem geliştirmeye, hem de korumaya çalışır. Ama ne yazık ki, bugüne kadar, sanatın ve sanatçının kaderine hep parti karar vermiştir. "Parti disiplini, parti ilkesi, parti kararları ve parti bütünlüğü" gibi gerekçelerle, sanatsal yaratımın özgül ve bağımsızlığı ortadan kaldırılmış ve sanatçının uyması gereken şeylerin neler olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Yüzlerce, hatta binlerce aydın, sanatçı ve bilim adamı, partili olmadıkları veya partiyi eleştirdikleri gerekçesiyle ya sürgüne gönderilmiş, ya da ölüm cezasına çarptırılmışlardır. bugün de öyle olmuyor mu? Çekoslovakya'nın işgaline karşı çıkan Aragon afaroz edilmedi mi? Yine Polonya'da, yüzlerce aydın 10 Milyon işçinin yanında yer aldığı için CIA ajanı gösterilmiyor mu? Keza SSCB'de Afganistan'ın işgaline karşı çıkan aydın ve sanatçılar sosyalizm düşmanı değiller mi? Bu örnekleri çoğaltmak o kadar mümkün ki, yerimizin sınırlı olduğundan giremiyoruz. Ayrıca Nazım'ın üyesi olmakla övüldüğü parti, acaba övülmeye ne kadar layıktı? SBKP'nin Türkiye şubesi olan, kurulduğu günden bu yana bağımsız bir tarihi olmayan bu partiye üye olmak, bir insana ne kadar övünme hakkı verebilir. Bugün bu partinin bile kendi tarihini eleştirdiği noktada, Nazım'ın bu partiyle kurduğu ilişki eleştirilmesi gereken bir ilişki değil mi? Tüm bunlardan dolayı M. Çetin arkadaşın "partizan sanat" konusunda biraz daha detaylı ve objektif olması gerektiğini söylüyorum.

28 Şubat 1988

REPTILES, by M.C. Escher (lithograph, 1943).

Nihat Behram'ın Kitabına Matbaada El Konulmasına Avrupa Ülkelerinden Tepkiler

TOHUM

Nihat Behram'ın "Yürekleri Şafakta Kıvılcımlar" isimli kitabına Ankara DGM Savcı Yardımcısı Ülkü Coşkun'un şifahi emriyle matbaada basımı sırasında el konulması ve polislerce matbaadan 15.000 adet kitabın alınıp götürülmesi, bir hafta sonra bu kez Behram'ın 3. basımı yapılmakta olan "İşkencede Ölümün Güncesi" kitabının yasaklanması ve 3.300 kitaba el konulması, kitapların yayıncısı Yurt Yayınları sahibi Ünsal Öztürk ve iki çalışma arkadaşının altı gün boyunca siyasi poliste sorgulanmaları olayları Avrupa ülkelerinde çeşitli tepkilere neden oldu.

Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden yazar, sanatçı ve yayıncılar birlikleri, çeşitli insan hakları kuruluşları ve kişilerce olay protesto edildi.

Behram'ın kitaplarının Almanya yayıncısı Peter Hammer Verlag 5.1.1989'da basın ve kamuoyuna yaptığı yazılı açıklamada olayı duyurarak Avrupa'daki yazar ve yayıncılar kuruluşlarının dikkatini, Türkiye'deki ilerici yayınlara yönelik baskılara çekti. Behram'ın kitaplarının yasaklanmasını kültüre karşı bir tahrip eylemi olarak niteleyen yayınevi, olayı protesto etti.

Behram ise, tüm Avrupa ülkeleri yazar, yayıncılar birlikleri, insan hakları kuruluşları ve sanatçılara yönelik yazdığı ve basına verdiği mektubunda Türkiye'de kendi kitaplarına uygulanan bu baskının Türkiye'deki baskıların sadece bir parçası olduğunu söyleyerek, tüm insanlık güçlerini bu baskılara karşı birlikte mücadele içinde olmaya çağırdı.

Almanya ve diğer ülkelerden çeşitli kuruluşlar ve kişiler olayı sanat, kültür ve düşünceye karşı bir katliam olarak nitelediler ve yetkili kurullarında olayı değerlendirip gerekli tepkiyi göstereceklerini bildirdiler..

Bu arada Peter Hammer Verlag, Behram'ın 'Gurbet' isimli romanından sonra, Türkiye'de yasaklanan 'İşkencede Ölümün Güncesi' isimli belgesel anlatı kitabını da 1989 sezonu içinde Almanca da yayınlama kararı aldı. 'Yürekleri Şafakta Kıvılcımlar' ise yine aynı yayınevi tarafından yayınlanıyor.

SUÇLULARI SİZLERE DUYURUYORUM!

Değerli dostlar,

Türkiyeli bir yazarım ve 1980 Askeri Darbe'sinden bu yana ülkemden uzakta yaşamak zorunda kaldım. Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) kurucu üyelerinden birisiyim. Yazarlığım süresince yazılarım ve kitaplarımdan ötürü bir çok kez hak-kımda soruşturmalar açıldı ve tutuklama kararları verildi. İki yıl tutuklu olarak askeri cezaevlerinde kaldım. 1985'te TC Hükümeti kararıyla yurttaşlık haklarım gasp edildi, yurttaşlıktan çıkarıldım. 1986'da Almanya-Kuzey Ren Westfalye Kültür Bakanlığı Heinrich Böll Bursu ile, politik mülteci olarak yaşadığım Fran-sa'dan Almanya'ya davet edildim. 8'i şiir olmak üzere 16 kitabım var. Bunlardan ikisi bu yıl Peter Hammer Verlag tarafından yayınlanacak. PEN Clup Paris üyesi-yim..

Peter Hammer Verlag'ın, 5.1.1989'da basın ve kamuoyuna olaya ilişkin ola-rak yayınladığı basın bildirisinde duyurduğu gibi, 1988 Aralık ayı içinde, Türki-ye'de bir hafta arayla iki kitabım birden yasaklandı. 'Yürekleri Şafakta Kıvılcımlar' isimli kitabıma Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcı Yardımcısı Ülkü Coşkun'un şifai' emriyle daha baskı sırasında polis tarafından el konuldu. 15 bin kitap matbaadan alınıp götürüldü. Yurt Yayınları sahibi yayıncı Ünsal Öztürk ve iki çalışma arkadaşı altı gün süreyle siyasi poliste sorgulandılar. Bir hafta sonra ise 'İşkencede Ölümün Güncesi' isimli kitabımın yeni basımına yayınevinde el konul-du ve yine 3300 kitap polis tarafından alınıp götürüldü.

Bana uygulananlar, Türkiye'de ilerici düşünce adamlarına, ilerici basın ve yayına karşı uygulanan baskıların sadece bir parçasıdır. Ülke yöneticileri Türki-ye'de demokrasi olduğu izlenimini yaratmaya çalışmaktadırlar. Oysa ki Türkiye'-de yaşanan gerçeği yukardaki örneklerden de görüleceği gibi, demokrasiyle açıklamamız mümkün değildir.

Hayata ilişkin duygu ve düşüncelerini şiir, roman ve belgesel kitaplarla anla-tan bir yazarım. Bir yazarın karşı karşıya olduğu baskıların bunlar olduğu düşü-nülürse, toplumun diğer kesimlerinde yaşanan acının neler olabileceği kolayca anlaşılır.

Türkiye'de kitaba, düşünceye, ilerici sanat ve kültür adamlarına karşı işlenen bu suç tüm insanlık güçlerine yönelik bir suçtur. Bu suçu ve suçluları sizlere duyuruyorum. Sesimize kulak vereceğinize, baskılara karşı bizlerle dayanışma içinde olacağınıza ve bu doğrultuda aktif bir çaba içinde olacağınıza inanıyorum.

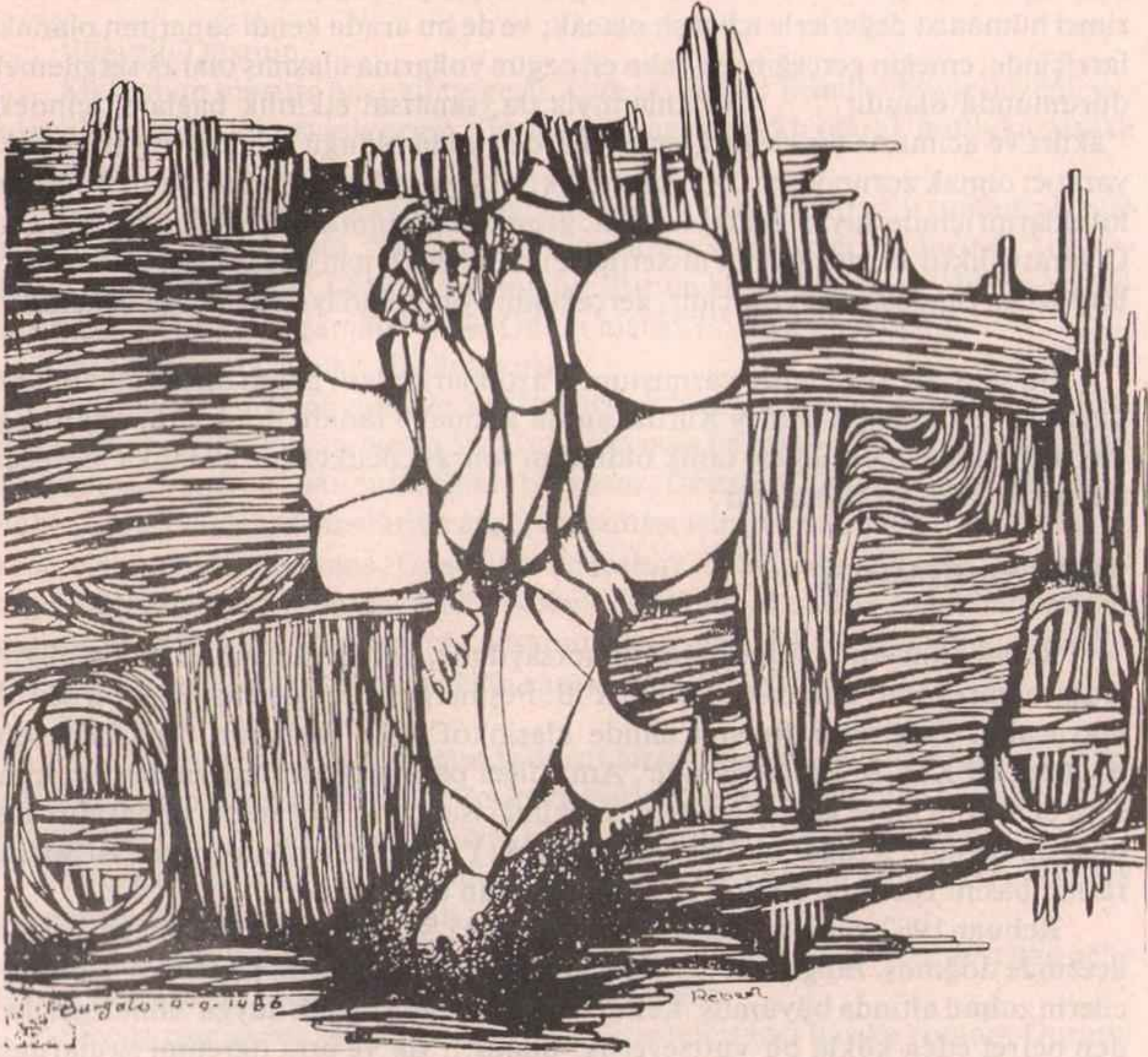
Sevgiler, başarılar... □

Nihat Behram, Wuppertal 9.1.89

DEVRİMCİ RESİM VE REBUAR

Temel Demirer
Paris, 21.6.1988

Çok eski yazılarımda yazmıştım: "Sanat estetik yargıya ulaşma çabasıdır. Bu nokta da sanat sa sanatçı açısından bir sosyal vakıa'yı, onun bir ürünü olarak kavrama ve yaratım gücü olduğu ortaya çıkar. İşte bu bağlamıyla da, sanat açısından estetik bir yargıya ulaşma çabası, bir anlam bilimi araştırması niteliğini kazanır (...) Zaten estetik yargıya varmak yolunda mücadele veren devrimci sanatçının, emekçilerin sosyal kurtuluşları yolunda ilk ve en önemli iş'i birçok davranışlar arasından (her yapıt bir davranışlar ve düşünce bütünüdür ortaya koyar) temel anlamı, emeğin gerçeğini derlemeye çalışmak değil midir? Demek ki; dev-

rimci sanatçı tarafından estetikte bir çok sorun (hemen, hemen sorunların hepsi) emekçilerin gerçeğince belirleyen-belirlenen açısından ele alınacaktır ve alınmak zorundadır da. Çünkü devrimci bir sanatçı için sanat, tarihsel toplumsal bir araştırmanın, sosyal bir gerçekliğin ürünüdür. Bu ürün, yani yapıt kuşkusuz sosyal gerçekliğin bir yansıması olan içerikle, teknik dediğimiz biçimle ayrılmaz bir şekilde (etkileme ve etkilenme diyalektik bütünlüğünde) kaynaşmasıyla oluşmuştur. (...) Çünkü devrimci sanatçı, bir fikri bir temayı gerçekler ve sosyal vakıa kişiliğindeki görüşlerini duyusunu sezişini bir sanat yapıtı durumuna getirebilmek için, kendisini emekçilerden yana insanlığın bir parçası oluşturabilecek kadar devrimci hümanist değerlerle içli dışlı olacak; ve de bu arada kendi sanatının olanakları içinde, emeğin gerçeğini en yalın en özgün yollarına ulaşmış olarak sergilemek durumunda olacaktır.” Bu anlamıyla da, sanatsal etkinlik bağlamı içindeki “akılcı ve acımasız bir eleştiri, emekçilerden yana olduğu müddetçe yaratıcıdır, yaratıcı olmak zorundadır... O yaratıcılıktır ki, yaşadığı çağ’ın toplumun sorumluluklarını içinde duyar, onu geleceğin, gelmesi kaçınılmazın kişiliğinde sergiler... O yaratıcılıktır ki, düşünerek hissettiği için; hissettiği için düşünmez. Zaten o işte bu yüzden çağdaştır, devrimcidir, gerçekçidir; yani çağdaş devrimci gerçekçidir.”

Bu satırları 1978’lerde yazmıştım. Yazdıklarımın; geçen onca zamanın ardından 1987 yazında Güney Kürdistan’da Rebuar’ı tanıdıktan sonra, onun çağdaş devrimci gerçekçiliğine tanık olduktan sonra, çocukça bir içtenlikle heyecan duymadım desem yalan olur.

REBUAR KİMDİR?

Rebuar kim mi?.. Bu soruyu ona sorsaydınız, ondan tüm mütevazî içtenliğiyle alacağınız yanıt, inanın ki, “bir K.Y.B. Peşmergesiyim” den başkaca bir şey olmayacaktı. Doğrudur Rebuar elinde klaşinkof’u ile ulusunun özgürlüğü için döğüşen bir K.Y.B. Peşmergesidir. Ama diğer peşmerge kardeşlerinden ise, kimseye belli etmemeye gayret ettiği bir farklılığı ise, çaplı bir sanatçı olmasıdır. Rebuar bir ressam, Rebuar bir şair, ve Rebuar K.Y.B merkez yayın organı ‘Al Şhara-ra’nın basım işlerinde önemli bir konumu olan teknik kadro...

Rebuar 1962 yılında Güney Kürdistan’daki Süleymaniye il’ine bağlı Tawela ilçesinde doğmuş. Bölgedeki her Kürt gibi kendi topraklarını işgal eden sömürgecilerin zulmü altında büyümüş. Kendi deyimiyle tanıştığı ilk duygu ‘sömürgecilerden nefret eden köklü bir yurtseverlik’ olmuş... İlk ve orta öğretimi sıralarında okullarda bir kaç kez tahta oymacılı üzerindeki çalışmaları sergilenmiş. Daha sonra da resim çalışmalarına yönelmiş. Önce çeşitli şiir kitaplarını resimlemiş. Sonra da, şiir çalışmaları yanında; kendisini illegal yurtsever direniş faaliyetleriyle birlikte devrimci resime vermiş. 1984’de Erbil’de ve Bağdat’da sergileri açılmış. Bu arada da içinde 80 resmi bulunan ‘Alarım’ adlı şiir kitabı 1988’de kurtarılmış alanlarda yayınlanmış.

Bana kalırsa, “Rebuar maharetli elleriyle, ulusuna yönelen soykırımın öfkesi ve acısı ile, ve de ulusal kurtuluşçu inançlarıyla gerçeğini, güzeli, umudu, acıyı çiziyordu...” Hem de “buna ne yürek ne tuval ne de boya dayanmaz” diye diye; “Rebuar güzeli çiziyordu, hem de oncasının arasında.” □

MEKTUPLAR-1

İ. Harun Akçay
Paris, 1 Ocak 89

“Sevgili Dostum,

Mektubun bir süre önce elime geçti. Çok sevindim. Bundan böyle düzenli yazışacağımıza da çok seviniyorum. Bu yazışmalar karşılıklı olarak mutlaka yararlı olacaktır.

Mektubunda 1988 yılı Nobel Edebiyat Ödülü’nü alan Mısır’lı romancı Necip Mahfuz’dan söz etmişsin. “Arap Edebiyatı adına sevindirici bir durum.” diyor-sun. Doğru. Ve benim fikrimi sormuşsun. Bir de kendi kendine, “Bizim yazarlarımızdan biri de ne zaman Nobel Ödülü alacak?” diye sormuşsun.

Bu iki konuda şunları düşünüyorum:

Öncelikle belirtmeliyim. Necip Mahfuz’un hiçbir yapıtını henüz okumadım. Ama okuyacağım. Fakat, Necip Mahfuz hakkında basında ve bazı edebiyat dergilerinde çıkan yazıları okudum. İlginç bir yazar. Ömrünü adeta edebiyata adanmış. Baksana, edebiyat çalışmalarına engel olmaması için geç evlenmiş. Değişik biçim ve içerik arayışlarındaymış. Genellikle de Kahire insanlarını anlatmış. Kuşkusuz büyük bir edebiyatçı olmalı. Daha Nobel Ödülü’nü almadan Arap dünyasında tanınır ve sevilirmiş. Yapıtlarında, insanın çok zengin ve karmaşık dünyasına ilişkin değişik renk ve tatlar bulacağımı sanıyorum. Okuyacağım.

Şu da çok önemli:

İnsanlığın sanat-kültür âleminde doruklara tırmanan, evrensel ölçekte kalıcı yapıtlar üreten büyük sanatçılar durup dururken, gökten zembille inmezler. Onlar, önemli tarihsel olayların ortalığı kasıp kavurduğu dönemlerin ürünüdür.

Örneğin, Beethoven! İnsanlığın gözakı deha sanatçılardan biri. Büyük Fransız Devrimi’nden esinlenmiş.

Büyük Rus ozanı Puşkin, dev romancı Tolstoy, çığır açan bir devrime gebe Rusya toprağında sanat tarihi kervanına katılmışlar.

Sovyet romancısı Mihail Şolohov’un şiirsel-destansı harika romanı Durgun Akardı Don’un esin kaynağı Büyük Ekim Devrimi, devrimin ilerleyişi, kısaca devrim gerçekliğidir.

Ya Gabriel Garcia Marquez! Okuyanı büyüleyen müthiş romanı Yüzyıllık Yalnızlık’ta ABD Emperyalizminin boyunduruğundaki Simon Bolivar’ın sevgili anakarası Latin Amerika’nın serüvenini yansıtmamış mı?

İşte Necip Mahfuz için de buna benzer şeyler düşünüyorum.

Ortadoğu! Şöyle bir geçmişine ve bugününe bak bu bölgenin. Son elli yılda bu bölgede neler yaşanmış neler. Darbeler, işgaller, ayaklanmalar, devrimler, uzun süreli direniş savaşları, katliâmlar, emperyalist rekabetin en alçakçası vs. Ve giderek Ortadoğuda iki akım mayalanmış. **Birincisi**, ulusal kurtuluş akımı. Gü-

nümüzde iki ulus (Filistin ve Kürt) insanlığa şunu dayatıyor: 'Vardık, varız, varolacağız!' Önümüzdeki dönemde bu ulusal kurtuluş savaşlarının zaferlerine tanık olacağız. **İkincisi**, proletaryanın önderliğinde devrim akımı. Bu akım henüz güçsüz ama ilerliyor. Ortadoğu'da sosyal devrimlerin zaferlerini de göreceğiz.

İnsanlığın emekçi kitlelerin korkunç acılı ama inatçı tarzda güzele ilerleyişi kaçınılmaz olarak edebiyata da yansıyor. Görünen odur ki Ortadoğu'da daha nice büyük sanatçılar ortaya çıkacak. Kargaşanın, alevlerin ve halk yığınlarının bağrından.

"Bizim yazarlarımızdan biri ne zaman Nobel Ödülü alacak?" sorusuna gelince!

Aslında Nobel Ödülü çok önemli değil. Yaşadıkları dönemde Nobel Ödülü almadıkları halde kendilerini kabul ettiren büyük sanatçılar yok mu? Dünya kadar. Ama yine de Nobel Ödülü'nün sağladığı bazı olanaklar var. Bu bence önemli.

Bizde, biliyorsun zaman zaman romancı Yaşar Kemal'in adı geçti Nobel adayları arasında. Yaşar Kemal bundan sonra Nobel Ödülü'nü alabilir mi? Bilmiyorum. Ama şu bir gerçek ki, Çukurova'nın destanı artık edebiyatseverleri çok ilgilendirmiyor. (Elbette Yaşar Kemal'in bugüne kadar yansıttığı içerikte.) Ülkemizde son yıllarda çok ama çok önemli gelişmeler oldu. Edebiyatseverlerin bu gelişmelerle bağlantılı yapıtlar istemesi çok doğal. Bu anlamda Yaşar Kemal kendini aşma sorunu ile karşı karşıya. Değişmeye, gelişmeye ayak uydurmazsa işin sonuna geldi gibi. Kendini yinemesi pek önemli değil. Haksız mıyım? Son otuz yılda üç askeri darbe yaşadık. Akıl almaz faşist terör uygulandı halk kitlelerine, Kürt Ulusu'na. Uygulanıyor da. Bir de kesinlikle görmezden gelinemez çok güzel bir olgu var artık ülkemizde: Gerilla savaşı. Bu savaş, iki ayrı yatakta (biri sınıfsal, diğeri ulusal) ilerliyor. Bu olguya kaynaklık eden çelişmeler, çatışmalar var. Üstelik had safhada. ABD Emperyalizmi, egemen sınıflar devletini ayrıca Ortadoğu'da yeni rolüne (jandarmalık rolü) hazırlıyor. Durum halkımız ve Kürt Ulusu bakımından zor ama, gelecek güzeldir. Devrim karşı-devrimi doğurarak ilerleyecek. Bu bağlamda halkımızın ve Kürt Ulusu'nun acıları bitmeyecek. Bugüne kadar yaşananın hafif kalacağı günler yaşayacağız. Bu koşullarda Yaşar Kemal'in bilinen Çukurova'sı da hafif kalıyor. Çok insan tanırım, "yetti **bu** Çukurova!" diyen.

Romanımız bir Yaşar Kemal mi?

Hayır. Son yıllarda edebiyatımıza büyük bir canlılık ve renk geldi. Büyük sanatçıların ortaya çıkacağı günlerin öncesindeyiz bence. Yeni edebiyatçılarımızın bazıları giderek ustalaşacaklar ve ülkemizde ve dünyada edebiyatın yüzakı olacaklar. Bir Nazım Hikmet'i, bir Aziz Nesin'i, bir Ruhi Su'yu, bir Yaşar Kemal'i, bir Yılmaz Güney'i bağrından çıkaran bu topraklar, bu halk yeni ustaları da çıkaracak. Bu bakımdan çok umutluyum. Ama bilirsin umut yetmez. Bir de iradi çaba var. Bu iş, korkunç bir emek işidir. Halktan kopmama, bilimsel ideolojiyi derinlemesine kavrama, tarihsel ilerleyişe vakıf olabilme olayıdır.

Nereden nereye?

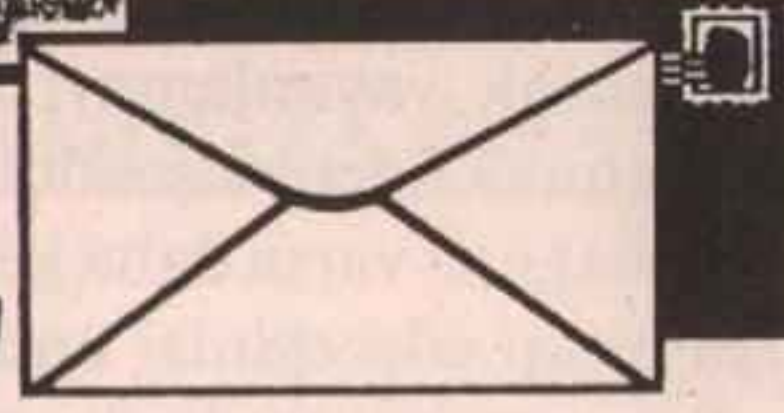
Necip Mahfuz'la başladık, Yaşar Kemal'le sürdürdük ve yeni edebiyat ustalarına kadar geldik. Ben de mektubumun sonuna...

Dostum!

En kısa zamanda yine yazacağım. Sen de lütfen yanıtlarını geciktirme. Gözle-rinden öperim. Sağlıcakla kal... □

OKUYUCUDAN

Tohum'a Merhaba...

Sizinle tanışmam yurtdışına gelişimle oldu. Ülkemiz sanat ve edebiyat'ının genellikle bulanık ırmağının yanında, dupduru bir çay gibi geldi bana. Dinamik, üretken, seviyeli ve derinlikli. Yaban ellerde çıkması yürekleri burkan yanı mutlaka...

Bu yapısıyla; Tohum'u okumak, tanımak, tanıtmak ve desteklemek, sınıfımızın yürüttüğü diğer mücadele alanlarından daha hafife alınabilir değildir. Oldukça da önemlidir.

Hakim sınıf kültürlerinin ve propaganda merkezlerinin, insanlarımızın duygu ve düşüncelerini, kendi varlıkları doğrultusunda şekillendirme faaliyetine karşı alternatif oluşturma direnme ve altetme doğrultusunda Tohum'un üstlendiği görevi küçümsemek, akli başındaların yapacağı iş olmasa gerek. Aksine Tohum'un alternatif sanat ve edebiyat uğraşısı içerisinde olması; bizi ve dostlarımızı rahatlatmakta, azmimizi körüklemektedir.

Önerim bu alanda derleyici olabilmesi açısından Tohum'un çekinmeden farklı seslere kapısını açması, özgün bir tartışma ve iletişim merkezi olmasıdır.

Ocak sayısı ile beraber Takvim'in düşünülmesi iyi. önerim; bundan böyle her sayı ile beraber, Tohum'un alanını kapsayan konularda 'Kapak

kalitesinde, ve arkalı önlü kapak büyüklüğünde Posterler vermesidir. Yarışmalar düzenlemek, daha iyiye ve güzele ulaşmada; aynı zamanda kendi sanatçılarımızın tanıtılmasında ve gelişmesinde bir vesile olacaktır.

Bu duygu ve düşüncelerle, Tohum'un uzun solukluca ve düzenlice okurlarıyla buluşması dileği ile başarılar dilerim.

Gürsel Karakavak, Duisburg

Tohum Yöneticilerine,

İsteğim üzerine yolladığınız 'TOHUM' Dergisi'nin 10. sayısını geçen hafta içinde almış bulunuyorum. Dileğimi yerine getirip de duyarlı davrandığınızdan dolayı, ayrıca yolladığınız dergi için de teşekkürlerimi yolluyorum. Aslında derginizin daha önce yayımlanmış olan sayılarını da okumayı istiyorum. Elinizde mevcutları kaldıysa bunlardan da birer adet postayla yollayabilir misiniz? Tabi yeni çıkacak sayılarınızı da merak ediyorum ve yollayacağınızı umuyorum.

Köln'de yayımlanmakta olan 'Arkadaş' adlı bir derginin bir kaç sayısını da okumuştum. Almanca öğrenmeye çalıştığımndan bu dergiden dil öğrenmede de faydalanıyordum. Halen bu dergi yayımlanıyorsa ve elinizde 1988 yılına ait sayıları mevcutsa, yollayabilir misiniz veya yollan-

masında yardımcı olabilir misiniz?

Tohum Dergisi'ni de almanca-türkçe olarak yayımlamayı düşünüyor musunuz? Eğer bu şekilde yayımlama olanağınız varsa daha geniş okuyucuya hitap edeceğinizi ümit ediyorum. Sanırım bu günlerde edebiyat-sanat-şiir konularında yayım yapan en kaliteli dergi olmalısınız Avrupa'da. Yeteneklerim sınırlı olduğundan derginizi okuyarak katkıda bulunuyorum. Dergi sayfalarına yansıttığınız sanatsal tartışmalar, özellikle

banaya yolladığınız onuncu sayınızda şiir ve kişiliğini ele aldığınız Ciğirhun'u tanıtmanıza da çok sevindim. Sanat ve edebiyata meraklıyım ve bir amatör olarak bu konuları olanaklarım içinde inceliyorum. Bu nedenle yayınlarınızı bekliyorum.

Çalışmalarınızda başarılar diliyor ve dostça selamlarımı yolluyorum.

Saygılarımla.

Muzaffer Çengil/Bursa

KÖPRÜ PIR HΓΕΡΥΡΑ A PONTE EL PUENTE IL PONTE MOST

DIE BRÜCKE

NACHRICHTEN • MEINUNGEN • KULTUR
FÜR GLEICHBERECHTIGUNG UND VÖLKERVERSTÄNDIGUNG

Forum zur Diskussion über Rassismus, Kulturrassismus und Eurozentrismus über Menschen- und Bürgerrechte in Westdeutschland

- ★ Es gibt eine deutsche Frage nicht nur im Sinne der »Teilung und Wiedervereinigung«. Es gibt auch eine »Deutschenproblematik« in der Art und Weise des Umgangs mit den »fremden« Kulturen und Völkern. Und sie herrscht in der politischen Kultur insgesamt, in der Weltanschauung bei den Rechten wie bei den Linken.
- ★ Die westdeutsche Politik gegenüber den Minderheiten der Arbeitsimmigration ist eine Apartheidspolitik, die grundrechtlich, gesetzlich und gesellschaftlich festgelegt ist. Die Teilung und Abstufung der Menschenrechte dieser Minderheiten sind ein Stück selbstverständlicher politisch-kultureller Normalität der Westdeutschen.
- ★ Es gibt nur wenige Menschen und gesellschaftliche Kreise, die sich mit dem Thema einer Vielvölkergesellschaft, welche diese Republik faktisch ist, beschäftigen. Dagegen macht sich eine »Berufssolidaritätsbewegung« in verschiedenen gesellschaftlichen Bereichen stark, die Gefahr läuft, im Sinne der Weltanschauung des »christlich-abendländischen Kulturkreises«, der Inschutznahme der »Ungleich« und des Eurozentrismus zu handeln. Zu oft werden die Minderheiten der »ungleichen Menschen« als Objekte der »humanitären« Betreuung, der Forschung, der Tagungsdiskussionen und der folkloristischen Feste, journalistischen und publizistischen Geschäfte betrachtet.

Wieviel Arbeitsplätze der Deutschen gehen denn verloren, wenn den Minderheiten der Arbeitsimmigration die kulturelle Autonomie aufgrund des Minderheitenschutzes in der »Erklärung der Universalen Menschenrechte« zuerkannt wird?

DIE BRÜCKE setzt sich mit diesen Themen und Fragen ausgehend von konkreten Anlässen wie dem »Kommunalwahlrecht für Ausländer«, dem Gesetzesentwurf der Grünen »Niederlassungsrecht«, dem Anspruch auf Doppelstaatlichkeit u.ä. intensiv auseinander.

DIE BRÜCKE dokumentiert alltägliche Geschehnisse und Diskussionen über Menschen- und Bürgerrechte, über die nationale Frage und die multikulturelle Gesellschaft.

DIE BRÜCKE veröffentlicht in dieser Richtung Portraits, Reportagen, Meinungen, literarische und künstlerische Arbeiten sowie eine umfassende Medien-Kritik und Medien-Schau.

DIE BRÜCKE erscheint zweimonatlich, umfaßt über 80 Seiten, kostet 15,— DM im Buchhandel und 30,— DM im Jahresabonnement.

DIE BRÜCKE begrüßt jeden Diskussionsbeitrag und hofft auf jede Unterstützung in Form von Geldspenden und / oder Weiterempfehlungen zur Ausstellung.

DIE BRÜCKE kann kennengelernt werden durch Bestellung einer oder mehrerer kostenloser Probe-Nummern über die Geschäftsstelle:

DIE BRÜCKE e.V.

Großherzog - Friedrich - Str. 63 * 6600 Saarbrücken * Tel. 0681/64717

30 % Ermäßigung bei Bestellungen von mehr als drei Exemplaren!

Anschrift der Redaktion

Necati Mert

Im Stadtwald, Bau 14a, 6600 Saarbrücken 11, Telefon 0681 302 29 60

ABUZER KARAKOÇ'LA DAYANIŞMA GECESİ

KATILANLAR

Edip AKBAYRAM
Oğuz ABADAN ORKESTRASI
Nizamettin ARIÇ
Sümeyra ÇAKIR
Melike DEMİRAĞ
Hasret GÜLTEKİN
Mehmet KOÇ
Şıvan PERVER
Arif SAĞ
İlyas SALMAN
Fehmi IŞIKLAR
Kemal ANADOL

GECE ADRESLERİ

Mainz/Kastel: Bürgerhaus
25 Şubat 1989 Cumartesi Saat 13.00

Paris: Salle Mutualite
Metro Maubert Mutualite
26 Şubat 1989 Pazar Saat: 13.00

GEÇİCİ BARIŞ SIRASINDA YAZILMIŞ SATIRLAR

Judith Herzberg, Hollanda
Çeviri: Ülkü Tamer

Ne zaman Kalkmak istediysen ayağa
Köşelere sindik, korku bürümüşdü bir yerlerimizi.

Savaş-kahramanlar olur muydu o olmasıydı.

Uykulu yağmur günlerini koru,
Kimsenin sevmediği yeryüzünü.

Kahramanlar-savaş olur muydu onlar olmasıydı.

Söylenmemiş bir şey var yine de
İsveç kırlangıçlarının getirdiği güven gibi.

Bariş-kahramanlar olur muydu o olmasaydı.

"Sevdiğim, tavan arasında koy keserimi,
Sonradan bir başkasına verirsin."

Kahramanlar-bariş olur muydu onlar olmasaydı.